Garbis Altınoğlu

SOVYETLER BİRLİĞİ VE DOĞU AVRUPA

NEREDEN

NEREYE

sun
YAYINCILIK

Garbis Altınoğlu

SOVYETLER BİRLİĞİ VE DOĞU AVRUPA

NEREDEN NEREYE

Piyerloti Cad. Dostluk Yurdu Sk.
Yeşil Apt. 1/11 Çemberlitaş -İST
Tel: 516 06 84

Birinci Baskı Haziran 1990

Dizgi Dizayn Dizgi
Baskı Metinler Matbaası

Piyerloti Cad. Dostluk Yurdu Sk.
Yeşil Apt. 1/11 Çemberlitaş -İST
Tel: 516 06 84

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 5
GİRİŞ 10
DEĞİŞİMİN TEMELLERİ 14
DEĞİŞİMİN KURUMSALLAŞMASI:
BREJNEV DÖNEMİ 20
İKİ ÖRNEK: YUGOSLAVYA VE POLONYA 28
NOMENKLATURA YENİ SİYASET
ARAYIŞINDA 34
"TUTUCU"LAR, "REFORMİST"LER VE
MARKSİZM-LENİNİZM 40
PERESTROYKANIN SİYASETİ 49
"YENİ" ÇİZGİ VE DÜNYA DURUMU 55
PERESTROYKA DERİNLEŞİYOR: İKİ ADIM
İLERİ, BİR ADIM GERİ 64
NOMENKLATURA USULÜ ANTİ-STALİNİZM 72
DOĞU AVRUPA'NIN DÜNÜ 78
... VE BUGÜNÜ 87
Polonya 91
Macaristan 93
Çekoslovakya 96
Bulgaristan 98
Demokratik Almanya 101
Romanya 105
DOĞU AVRUPA'DA SİYASAL DURUM VE
PROLETARYANIN GÖREVLERİ 111
HALKLAR VE HAPİSHANELERİ 123
DİPNOTLAR 132
KRONOLOJİ 145

ÖNSÖZ

1988'den ve özellikle de 1989'dan bu yana SB'nde ve Doğu Avrupa ülkelerinde, dünyanın bu bölgesindeki gelişmelere doğru bir tanı koymuş bulunan Marksist-Leninistler dışında hemen hemen herkesi şaşırtan devsel boyutlu değişiklikler yaşandı ve yaşanıyor. Burjuva gözlemcileri, siyasetçileri ve yazarları ve onların ideolojik kuyruğu olmaktan kurtulamayan küçük burjuva meslekdaşları, bu çığır açıcı değişiklikleri, genelde Gorbaçov kliğinin izlediği siyasetlerle, ABD ve Batı Avrupa emperyalistlerinin girişim ve etkinlikleriyle ve Doğu Avrupa ülkeleri egemen sınıflarının "reformist" fraksiyonlarının ağır basmasıyla açıklıyorlar. Analizlerine biraz daha "bilimsel" bir çeşni katmak isteyenlerse SB'nin göreli gerilemesinden vb. sözediyorlar. Kuşkusuz, olayın temelinde ekonomik, siyasal ve askeri güç dengelerinde meydana gelen değişiklikler yatıyor. Ancak bu gerçek, tarihin, gelişmelerin şu ya da bu biçimde, şu ya da bu ölçüde bilincine varan ve ekonomik temeldeki değişikliklere tepkilerini siyasal düzlemde dile getiren milyonların eylemiyle yapıldığı olgusunu görmezden gelmenin bir gerekçesi asla olamaz. SB ve Doğu Avrupa'da da tarihsel önem taşıyan bu değişikliklerin ardındaki itici güç halk kitleleridir. Yaşanan süreç, Doğu blokundaki başdöndürücü gelişmelerin yıllardır ve onyıllardır hoşnutsuzluklarını, karşı koyuşlarını üstü örtülü ve pasif biçimlerde ortaya koyan halk kitlelerinin bu direnişlerini giderek daha açık ve daha güçlü savaşım biçimlerine dönüştürmelerinin bir sonucu olduğunu gösteriyor. Bu gerçeği emperyalist ve burjuva siyasetçiler de

zaman zaman teslim etmek zorunda kalıyorlar. **New York Times** gazetesinin bildirdiğine göre Şubat 1990 başlarında SBKP MK'nde yapılan toplantıda SB Dışişleri Bakanı E. Şevardnadze, Doğu Avrupa'daki dönüşümden Gorbaçov ve ortaklarının sorumlu tutulamayacağını anlatırken,

"Avrupa'da siyasal yapının değişmesinde, perestroyka suçlanmamalı. Doğu Avrupa'daki siyasal yapı ve denge... halkların iradesiyle değişti." diyordu. Sözkonusu gazete aynı toplantıda Gorbaçov'un siyasetini savunmak için sözalan bir başka yetkilinin, yani Parti ideologu V. Medvedev'in,

"SB'nde çarpıklık ve ekonomik durgunluğun hüküm sürdüğü yıllar boyunca, halkta öylesine büyük ve patlamaya hazır bir potansiyel oluşmuştu ki, değişimlerde meydana gelebilecek herhangi bir gecikme büyük bir patlamaya yolaçabilirdi." dediğini belirtiyor.

Bu saptamalar, SB başta gelmek üzere Doğu blokundaki yönetici kastların daha tutucu öğelerinin, Gorbaçov tipi "reform"ları zaman zaman eleştirmekle birlikte neden genellikle desteklediklerini ve onayladıklarını, revizyonist klikler, arasındaki tartışmanın neden genellikle "reform"ların temposu ve dozu üzerinde yoğunlaştığını da açıklamaya yetiyor. Sözkonusu klikler, aralarındaki tüm didişmelere karşın, herhangi bir başka çıkış yolu olmadığının bilinciyle kitlelerin yarı-bilinçli ve yarı-örgütlü ve bazan da bilinçsiz ve örgütsüz tepkileri ve baskıları karşısında eğiliyor, ödünler veriyorlar. Burjuva-revizyonist klikler, Marksist-Leninist ve devrimci bir önderlikten yoksun olarak patlak veren kitle hareketi karşısında kılıktan kılığa girerek, çeşitli manevralara başvurarak yönetemezliklerini gözlerden gizlemeye çalışıyorlar.

Bu arada, SB'nde siyasal ve ekonomik "reform" süreci, bu ülkenin tüm çelişmelerini alabildiğine keskinleştirerek ve onların keskinleşmesinin itişiyle ağır aksak ilerliyor. SBKP MK'nin 7 Şubat'ta sona eren toplantısında, Partinin öncü rolüne ilişkin anayasa hükmü kaldırıldı, üretim araçları üzerinde kişisel, yani özel mülkiyet hakkı kabul edildi, geniş yetkilerle donatılmış bir devlet başkanlığının gerekliliği onaylandı. Bu toplantıya sunulan SBKP 28. Kongre

Platformu'nda Stalin döneminin "ilkel sosyalizmi" yerine "insansal değerlere dayalı demokratik bir sosyalizmin" hedeflendiği de vurgulanıyordu. Şubat ayı sonunda, Yüksek Sovyet'in kabul ettiği bir başka yasa tasarısına göre, bundan böyle "Sovyet köylüsü" toprağı istediği gibi işleyebilecek ve elde ettiği ürünü istediği gibi pazarlayabilecek. Yüksek Sovyet'e sunulan bir başka yasa tasarısına göre, yapılacak halk oylamasında, oylamaya katılanların en az yüzde 75'inin desteklemesi halinde herhangi bir cumhuriyetin Birlikten ayrılmasına olanak verildiği izlenimi yaratılmaya çalışılıyor. Böylesi bir kararın, Yüksek Sovyet ve Halk Temsilcileri Kongresi'nce onaylanması ve ancak 5 yıllık bir geçiş döneminden sonra yürürlüğe girebileceğinin öngörülmesi, pratikte ayrılmayı neredeyse bütünüyle olanaksız duruma getiriyor.

1990 Ocak'ındaki Azerbaycan işgalini, Litvanya'nın ve arkasından Estonya'nın bağımsızlıklarını ilan etmeleri, Azeri-Ermeni çatışmasının yeniden canlanması, Moğolistan'daki ve diğer Orta Asya cumhuriyetlerindeki karışıklıklar izledi. SB'nde gündemi belirleyen ulusal sorunun Sovyet yönetici kastının sözde ayrılmaya izin veren yasa değişiklikleri biçimindeki demagojik manevralarına, tehditlerine ve kaba güç gösterilerine karşın önemini ve ağırlığını koruması, hatta daha da alevlenme belirtileri göstermesi, girişilen bir dizi ekonomik "reform"a karşın ülke ekonomisinin bir türlü bataktan kurtulamaması ve bunun proletarya ve diğer emekçiler arasında hoşnutsuzluğu giderek arturması, Sovyet revizyonistlerinin Doğu Avrupa'daki eski uyduları üzerindeki denetimlerini yitirmekte olmaları ve kapitalist Batı'ya ekonomik, siyasal ve askeri alanlarda bir dizi önemli ödün vermek zorunda kalmaları vb. ülkeyi gittikçe daha yoğun bir siyasal bunalıma sürüklüyor. Bu ortamda bir yandan egemen sınıf içindeki "tutucu" kanatla "reformist" kanat arasındaki sürtüşme ve çelişmeler sertleşmeye ve birinciler ikincilerin zararına güçlenmeye başlarken, bir yandan da Rus halkı içinde Büyük-Rus şovenizminin, Ortodoks Kilisesi'nin ve genel olarak tutucu ve gerici düşünce ve eğilimlerin etkisi artıyor. Daha 1989 Aralık'ında 13 tutucu grup, toplumdaki ahlaksal değerlerin çöküşünü, suç oranının artışını, Batılı ülkelerle girişilen ortak

yatırımları vb. eleştiren ve SBKP içinde yalnızca Rusları kapsayan ve diğer cumhuriyetlerde yaşayan 50 milyon Rus'un haklarını koruması öngörülen ayrı bir örgüt kurulmasını savunan bir bildirge yayımlamışlardı. 1990 Şubat'ı ortalarındaysa Yüksek Sovyet üyesi 100 parlamenter bir açıklama yaparak amacı "ayrımcılığa, milliyetçiliğe ve şovenizme karşı direnmek" olduğu bildirilen 'Soyuz' adlı bir grup kurduklarını açıkladılar. Sovyet bürokratik burjuvazisinin "tutucu" kanadının gelişmelere tepkisi, askeri harcamalara ayrılan payın azaltılmasına, Sovyet birliklerinin Çekoslovakya, Polonya ve Macaristan'dan çekilmelerine, NATO'ya verilen tek-yanlı ödünlere karşı eleştirilerin yoğunlaşmasında ve KGB'nin Sovyet toplumunda görülen "olumsuz eğilimler"le savaşımda gösterilen "kararsızlık ve zayıflığa" dikkat çekmesinde de anlatımını buluyor. "Tutucu" kanadın önderlerinden İ. Ligaçev'in, Nisan başlarında "reformist"lere ağır eleştiriler yöneltmesi ve Gorbaçov'un onunla birlikte, "Demokratik Platform" adı altında örgütlenen "reformist"lere karşı çıkması da dengenin "tutucu"lardan yana değişmekte olduğunun bir başka göstergesi sayılabilir. SB nereye gidiyor? Kısa erimde bu süreç, Gorbaçov kliğinin devrilmesiyle ve yerine daha 'otoriter' bir kliğin gelmesiyle olduğu gibi, bizzat Gorbaçov ve ortaklarının daha sert ve saldırgan bir siyaset izlemeleriyle, yüzlerindeki o iğreti 'demokratik' maskeyi indirmek zorunda kalmalarıyla da sonuçlanabilir. Böylesi bir değişiklik kuşkusuz basit bir restorasyon, Brejnevciliğe basit bir yeniden dönüş olamaz. Sovyet nomenklaturasının binbir türlü yalpalamalar, duraksamalar ve zigzaglar yaparak da olsa kapitalist siyasal ve ekonomik reformlar sürecini sürdürme ve derinleştirme dışında bir seçeneği yoktur. Ama SB proletaryası ve emekçilerinin bütün bu gelişmeleri ve altüst oluşları kolları bağlı durumda seyredeceği ve egemen kastın, sorunlarını onların sırtından "çözmeye" çalışmalarını bekleyeceği düşünülemez. Sovyet toplumunun yaşamakta olduğu çokyanlı bunalımın proletarya ile bürokratik burjuvazi ve yeni burjuva öğeler, Rus egemen kastla ezilen ulus ve milliyetler ve egemen sınıfın değişik fraksiyonları arasındaki çelişmeleri alabildiğine yoğunlaştırmasına ve keskinleştirmesine bağlı olarak SB'nde daha

şimdiden devrimci bir ortamın doğmakta olduğu açıktır. Bu koşullar altında, SB proletaryası ve diğer emekçileri bu ülkeyi ancak ikinci bir proleter devriminin kurtarabileceği ve bu görevi ancak Marksist-Leninist öncü birliğinin çevresinde örgütlenmiş proletaryanın yerine getirebileceği bilinciyle Ekim Devrimi'nin ve Bolşevizmin şanlı yolunda yürümeye koyulmalı, tıpkı Lenin ve Stalin'in önderlik ettiği Bolşevik Partisi gibi onlar da dünya gericiliğinin kalesi olan bugünün kokuşmuş, gerici ve sosyal-emperyalist Rusya'sını yeniden dünya devriminin ve sosyalizmin anayurdu durumuna, emperyalistlerin, burjuvazinin ve gericiliğin korkuyla, proletaryanın ve halkların sevgi ve saygıyla baktıkları bir ön cephe durumuna getirmek için var güçleriyle çalışmalıdırlar. Yirminci yüzyılın başlarında tarih Rusya proletaryasını Çarlığı yıkarak insanlığın gelişimine büyük bir itilim vermek göreviyle karşı karşıya getirmişti. Yüzyıl sona ererken tarih Babuşkin'lerin torunlarını ikinci kez yüce bir görevle, Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti'nin taşımakta olduğu komünizm meşalesini SB'nde de tutuşturmak ve tüm dünyayı onun ışığıyla aydınlatma göreviyle karşı karşıya getiriyor.

Nisan 1990

"Her yeni tarihsel aşamada, eski yanılgılar, bir an için yeniden ortaya çıkar."

F. Engels

GİRİŞ

1950'li yılların ortalarında başlayan bir süreç sona eriyor ve en olgun biçimine ulaşan (ya da isterseniz, kokuşmuşluğunun doruğuna erişen) Sovyet modern revizyonizmi, çıplaklığını gizleyen son incir yaprağını da atarak gerçek yüzünü, kapitalist ve anti-komünist özünü açıkça gözler önüne seriyor. Sovyet sosyal-emperyalistlerinin denetimi altında bulunan ve uzun süredir, sosyalist ve proleter bir karakter taşıdıkları varsayılan bir dizi ülke, kollarındaki Rus markalı kelepçeleri gevşeterek kapitalist Batı'ya yaklaşıyor ve açıkça anti-sosyalist ve burjuva bir konuma yöneliyorlar. Dahası, Sovyet imparatorluğunun içinden çaturtı sesleri duyuluyor ve —kısa erimde olmasa da— bu çağdaş "uluslar hapishanesi"nin ulusal ve sınıfsal gerilimlerin baskısı altında yıkılabileceği yolunda belirtiler çıkıyor ortaya. Yaşanan, yalnızca siyasal değil, aynı zamanda ideolojik bir depremdir. Çekiciliğini ve saygınlığını zaten büyük ölçüde yitirmiş olan Sovyet modern revizyonistleri, bağlaşıkları ve uşakları, sosyalist ve komünist geçmişleriyle ilgili geriye kalmış olan tüm isim, simge ve biçimleri de tutup bir kenara fırlatmakta adeta birbirleriyle yarışıyorlar. Hayasızca

kirlettikleri şanlı "komünist" adını, ellerinde şimdiye dek sahtekarca salladıkları orak ve çekiçle kızıl bayrağı bırakıp Rus, Leh, Macar vb. şovenizminin simgeleleriyle, Vatikan'ın ve Ortodoks Kilisesi'nin haçıyla kucaklaşıyorlar. Büyünün bozulmasıyla modern revizyonizm ve sosyal-emperyalizm gerçekliğine görmeyen gözlerle bakan ve orada "Marksizm-Leninizm" ve "sosyalizm" görenlerin gözlerinin açılıp açılmayacağı henüz tam olarak belirginleşmiş değil. Ama bu konuda iyimser olmamızı sağlayacak nedenler yok ne yazık ki. Gerçeklerin, hiç kimsenin görmezden gelemeyeceği bir düzeyde açığa çıkmış olması, dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye devrimci hareketi içinde de yaygın bir şok etkisi yarattı. Modern revizyonizm konusunda kafaları ve bakış açıları hiç bir zaman netleşmemiş olan sol ve devrimci akımlarda büyük bir ideolojik kargaşa yaşanıyor. Bunların büyük bir bölümü, denize düşenin yılana sarılması örneği, son derece iğreti ve kendilerinin bile inanmakta zorluk çektikleri gerekçeciklere dayanarak yeni duruma uyum sağlamaya çalışıyorlar. Uluslararası komünist hareketin güçlü bir çekim merkezi durumuna gelemediği bugünkü koşullarda modern revizyonizmin, yadsınması olanaksız anti-sosyalist ve burjuva nitelik ve özelliklerini Marksizm-Leninizmle bağdaştırma yolundaki beceriksiz çabaları, onları gittikçe daha fazla sağa ve modern revizyonizmin etki alanına çekiyor.

Doğu Avrupa'nın burjuva-revizyonist ülkelerinin kapitalist Batı'ya yaklaşmaları, Sovyet revizyonistleriyle çeşitli ülkelerdeki uzantılarının emperyalist burjuvazi ve dünya gericiliği önünde secdeye varmaları ve modern revizyonizmin gittikçe daha net bir biçimde karşı-devrimin saflarına geçmesi, çeşitli ülkelerin yeterince uzak görüşlü olmayan gerici ve faşist yöneticilerini bir zafer sarhoşluğuna sürüklemiş gözüküyor. Ancak Batı emperyalist burjuvazisinin şefleri, Doğu blokundaki sarsıntı ve kitle hareketliliğine çok daha ihtiyatlı ve ürkek bir tarzda yaklaşıyorlar ve görünürdeki sevinçlerine ve yaşanan gelişmeleri geniş çaplı bir anti-komünist kampanya için elden geldiğince kullanmalarına karşın, olayların —en azından orta erimde— gerçek bir devrimci patlamaya yolaçabileceği kaygısını taşıyorlar. Ünlü ABD'li stratejist Zbigniew Brzezinski, 4 Şubat 1988'de "Bölgede

kitlesel bir devrimci patlama çıkarımıza uygun değildir." derken, ABD'nin Macaristan Büyükelçisi Mark Palmer, 4 Nisan 1989'da **Newsweek** dergisinin kendisiyle yaptığı bir söyleşide, "Yaşamın bütün alanlarında köklü reformlara gidilmediği takdirde durgunluk kaçınılmazdır ve zaman içinde patlama noktasına gelecektir. Bunu önlemeyi Sovyetler kadar biz de istiyoruz." diyordu. Derin, köklü ve militan bir proleter kitle hareketinin bulunduğu Polonya'da gerici Dayanışma Sendikası yönetici kliğinin Polonya revizyonistleriyle iktidarı paylaşması, bu stratejik karşı-devrimci Sovyet-Amerikan bağlaşmasının ilk somut uygulamalarından biri sayılmalıdır.

SB'nde Kruşçevcilerin Parti ve devlet iktidarını elegeçirmelerinin ardından uluslararası komünist hareket saflarında yarattıkları ağır yıkımın etkilerinin henüz büyük ölçüde sürdüğü, dünya çapında devrim dalgasının konjonktürel olarak görece alçalmış olduğu, Doğu Avrupa ülkeleri ve SB'ndeki son gelişmelere bağlı olarak emperyalizmin, revizyonizmin ve dünya gericiliğinin birleşik güçlerinin Marksizm-Leninizme, devrime ve sosyalizme karşı çok-yönlü bir ideolojik ve siyasal saldırıya geçtiği ve bir dizi küçük burjuva devrimci hareketin şiddetle yalpalayıp sağa kayma belirtileri gösterdikleri bugünkü koşullarda Marksizm-Leninizmin ilkelerini ve arılığını —doğmatizme düşmeden— savunmak, revizyonizmin bütün varyantlarına ve tutarlı M-L çizgiden tüm sapmalara karşı kararlı ve uzlaşmaz bir savaşım yürütmek, özellikle kritik bir önem kazanmış bulunuyor. Marks, Engels, Lenin ve Stalin'in yapıtını korumak, komünizmin kızıl bayrağının gönderden indirilmesine izin vermemek, Paris Komünü'nün, Ekim Devriminin ve diğer proleter devrimlerinin şanlı geleneklerini yaşatmak ve dünyanın her yerinde proletaryayı ve diğer emekçileri gelişi kaçınılmaz olan yeni bir devrimci yükselişe hazırlamak: Uluslararası devrimci proletaryanın ve komünistlerin temel görevi işte budur. Onlar bu görevlerini bütün ülkelerde sınıfın, oportünizmden ve revizyonizmden arınmış devrimci ve militan öncüsünü örgütleyerek ve yığın savaşımının en önünde yer alarak yerine getiriyorlar ve getireceklerdir de.

Öte yandan, iç çelişmeleri alabildiğine keskinleşmiş olan kapitalizmin, çürümesinin doruk noktasına vardığı, insanlığın karşı karşıya bulunduğu bir dizi ivedi görevin çözümünde tam bir iktidarsızlık ve umarsızlık içinde bulunduğu ve dolayısıyla dünyanın pek çok bölgesinde proleter devriminin nesnel koşullarının olgunlaştığı (ve diğerlerinde de olgunlaşmakta olduğu) günümüzde, sömürüye ve sınıf ayrımına dayanan eski toplumu bir daha dirilmezcesine mezarına gömecek olan devrimci proletaryanın, tüm ilerici güçleri kendi bayrağı altında toplayarak komünizmin yolunu açma olanakları her zamankinden daha fazladır. Birinci emperyalist savaş, içinde yeralan partilerin sosyal-şoven ve sosyal-emperyalist siyasetlere yönelmeleri sonucu İkinci Enternasyonal'in çöküşüne yolaçmış, ancak arkasından patlak veren Ekim Devrimi, Avrupa'yı ve tüm dünyayı sarsan bir devrimler dalgasının ve Üçüncü Enternasyonal'in yolunu açmıştı. Tarihin, bir kez daha diyalektiğin mantığına uygun bir yol izleyerek yeni bir proleter ve halk devrimleri dalgasının kabarışıyla noktalanması ve yokolmakta olduğu ileri sürülen sosyalizmin tüm dünyayı fethetmesine tanık olması kimseyi şaşırtmamalıdır.

I. BÖLÜM

DEĞİŞİMİN TEMELLERİ

SB ve Doğu Avrupa ülkeleri, son yıllarda ve aylarda giderek hızlanan bir siyasal ve toplumsal değişim süreci yaşıyorlar. Bu değişimin temposu, aldığı biçimler ve sonuçları siyasal gözlemcilerin çoğunluğunu şaşırtmış durumda. Polonya'da 1980'den bu yana Dayanışma Sendikası'nın başını çektiği milyonların uzun süreli, inişli-çıkışlı ve inatçı savaşımının bu ülkede yarattığı siyasal deprem dinmeden, SB'ndeki Rus-olmayan ulus ve milliyetlerin ulusalcı başkaldırıları ve işçi sınıfının eylemleri, başta Macaristan, Çekoslovakya ve Demokratik Almanya gelmek üzere Doğu Avrupa halklarının yığınsal siyasal gösteri ve eylemleri patlak verdi. Bu yığın hareketliliğine koşut olarak bu ülkeler uzun süredir uygulamakta oldukları ekonomik "reform"ların yanı sıra bir dizi köklü siyasal "reform"lar uygulamaya yöneldiler ya da zorlandılar. Daha düne kadar, durağan ve istikrarlı bir yapıya sahip oldukları izlenimini veren bu ülkelerdeki gelişmeler en gözüpek yorum ve analizleri bile görülmemiş bir hızla eskitiyor. Herşey büyük bir belirsizlik içinde gözüküyor: Sovyet imparatorluğunun varlığını sürdürüp sürdürmeyeceği, NATO ve Varşova Paktlarının yaşayıp yaşamayacağı, dünyadaki ve Avrupa'daki güç dengesinin köklü bir biçimde değişip değişmeyeceği, silahlanma yarışının ve "soğuk savaşı"ın son bulup bulmayacağı, iki Almanya'nın

birleşip birleşmeyeceği, AT'nun geleceğinin olup olmadığı, süper devletler arasında yeni bir "barış, işbirliği ve yumuşama" dönemine girilip girilmediği her yerde tartışılıyor.

Batılı emperyalistler ve çeşitli ülkelerin gericileri SB ve Doğu Avrupa ülkelerindeki gelişmeleri sosyalizmin çöküşü ve Marksizm-Leninizmin iflası olarak nitelendiriyorlar. Burjuva demokratları ve liberalleri, sosyal-demokratlar, Avrokomünistler, Troçkistler ve Sovyet revizyonistleri de içinde olmak üzere her renkten revizyonistler ateşlerini "Stalinizm" hedefi üzerinde yoğunlaştırarak emperyalist burjuvazinin ve dünya gericiliğinin anti-komünist haçlı seferine katılıyorlar. Burjuvazinin, revizyonizmin, sosyal-demokrasinin ve devrim ve sosyalizm dönekleri ve hainlerinin ortak ideolojik saldırısı Marksizm-Leninizmin yokedilmesini, komünizm idealinin gözden düşürülmesini, Ekim Devriminin ve onu izleyen proleter ve halk devrimlerinin anılarının emekçi insanlığın belleğinden silinmesini, kapitalizmle sosyalizm arasındaki farkların silindiği, proletarya ve diğer emekçilerin burjuva düzeniyle kaynaştığı, kapitalist pazar ekonomisinin alternatifsiz olduğu, üretim araçlarının kollektivizasyonu ve sosyalist merkezsel planlamanın çağdaş ekonomilerin gereksinimlerini karşılayamadığı ve artık devrime gerek kalmadığı yolundaki gerici ve çürümüş tezleri yaygınlaştırmayı hedefliyor. Bu karşı-devrimci koro bir yandan da işçi sınıfı hareketini ve komünist hareketi reformizm, demokratizm, legalizm ve tasfiyecilikle zehirleyip felce uğratmaya, en ileri teoriyle donanmış, demokratik merkezselcilik temelinde örgütlenmiş, hiziplerin varlığıyla bağdaşmayan ve legal olanaklardan yararlanmayı asla reddetmeksizin illegal çalışmayı temel alan Leninist proleter partilerinin yerine, gırtlağına dek legalizme ve parlamentarizme batmış, çok-kanatlı ve çok-merkezli oportünist sosyal reform partilerini geçirmeye, "demokratik" olmadığı ve parti diktatörlüğüne yolaçtığı gerekçesiyle "Halkın ezici çoğunluğu için demokrasi ve halkı sömürenlerin ve ezenlerin şiddetle bastırılması" (Lenin) demek olan proleter diktatörlüğü yerine sözde sosyalist demokrasiyi, yani çok partili burjuva demokrasisi idealini geçirmeye, proleter partilerinin devrim, enternasyonalizm, sosyalizm ve komünizm

hedeflerini bir yana bırakarak kendilerini burjuvaziyle "barış içinde birarada yaşama"ya adamalarını, "kendi" emperyalistleri ya da gerici egemen sınıflarınca ezilen ulus ve milliyetlerin ulusal haklarını savunmaktan vazgeçmelerini sağlamaya vb. çalışıyor. Ama emperyalist burjuvazinin, dünya gericiliğinin ve revizyonizmin bütün bu çabaları boşunadır. Sömürü, zulüm, ayrıcalık ve eşitsizlik üzerine kurulmuş olan kapitalist-emperyalist sistem ayakta kaldıkça, toplumun sömürücü azınlıkla sömürülen çoğunluk arasında bölünmesi, proletarya ile burjuvazi, ezilen uluslarla emperyalizm kapitalist-emperyalist sistemle sosyalist sistem ve emperyalist devletler ve mali sermaye grupları arasındaki çelişmeler sürdükçe Marksizm-Leninizm işçilerin ve diğer emekçilerin yüreğinde, komünistlerin düşünce ve eyleminde yaşayacaktır. Marksizm-Leninizm ve sosyalizm, gerçek ve ete-kemiğe bürünmüş bir varlık olarak emperyalist-revizyonist kuşatmaya karşı kahramanca direnen Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyetinde yaşamaya devam etmektedir.

SB'nde ve Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan yönetim krizinin, köklü değişimlerin, "reform" girişimlerinin, genişleyen muhalefetin, sınıfsal ve ulusal çatışmaların keskinleşmesinin ve kitle hareketliliğinin temelinde, 1950'lerin ortalarında Kruşçevci revizyonist kliğin SB'nde Parti ve devlet iktidarını elegeçirmesi yatmaktadır. Yozlaşan ve revizyonist-bürokratik bir burjuva sınıfına dönüşen Parti ve devlet yönetici katmanının egemenliğinin kurulmasıyla SB ve onu izleyen halk demokrasisi ülkeleri sosyalizm yolundan ayrıldılar. Proleter diktatörlüğünün yerini, üretim araçlarının kolektif denetimi ve mülkiyetini elinde bulunduran ve işçileri ve diğer emekçileri azgınca sömüren ve ezen yeni burjuvazinin anti-demokratik ve sosyal-faşist diktatörlüğü aldı. Enver Hoca, teknokratlar, bürokratlar ve entelijentsiyanın üst kademelerinden oluşan yeni burjuva sınıfın işçi sınıfının ve geniş emekçi yığınların vahşiçe sömürülmesiyle elde edilen artık-değeri gaspettiğini belirtiyor ve şöyle devam ediyordu:

"Artık-değerin, her kapitalistin sahip olduğu sermaye miktarıyla orantılı olarak mülk edinildiği klasik kapitalist ülkelerden farklı

olarak SB'nde ve diğer revizyonist ülkelerde artık-değer, yüksek burjuva katmanı içindeki kişilerin devlet, ekonomi, bilim ve kültür vb. hiyerarşisi içinde işgal ettikleri konumlara göre dağıtılmaktadır. Yüksek aylıklar, sıradan ve özel primler, ödüller, özendiriciler, ayrıcalıklar vb. emekçi halkın çalışması ve terinden sökülüp alınan artık-değerin mülk edinilmesini sağlayan dörtbaşı mamur bir kurum durumuna getirilmişlerdir. "Kollektif kapitalist"i temsil eden katman bu yağmayı, kapitalist zulüm ve sömürüyü güvence altına alan bir sürü yasa ve norm aracılığıyla korumaktadır." (1) Proletaryanın iktidarı ele geçirmesinden sonra da işçi sınıfıyla burjuvazi arasındaki sınıf savaşımının ekonomik, siyasal, ideolojik, kültürel, askeri ve yönetsel alanlarda çok uzun bir dönem boyunca süreceğini belirten Lenin komünizme varılmadan kapitalist restorasyon tehlikesinin ortadan kalkmayacağını çok açık bir biçimde dile getiriyordu:

"Kapitalizmden komünizme geçiş tüm bir tarihsel dönemi kapsar. Bu dönem kapanmadıkça, sömürücüler kaçınılmaz olarak restorasyon umutları beslerler ve bu umut restorasyon girişimlerine dönüşür."(2) Aynı şekilde Stalin, **SSCB'nde Sosyalizmin Ekonomik Sorunları** adlı yapıtında sosyalist rejimde de üretici güçlerle üretim ilişkileri arasında çelişmeler olduğunu, doğru bir siyaset izlendiği sürece bu çelişmelerin uzlaşmaz bir nitelik kazanmayacaklarını belirttikten sonra yanlış bir siyaset izlenmesi durumundaysa çatışmanın kaçınılmaz olacağını söylüyor:

"O zaman bir çatışma kaçınılmaz olur ve üretim ilişkilerimiz, o zaman üretici güçlerin sonraki gelişmesi için çok ağır bir engel olmak tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar."(3) 1952'de yapılan 19. Parti Kongresine sunduğu raporda Malenkov'un, "Partinin örgütsel ve ideolojik çalışmasının savsaklanması", "Parti çalışmasının bürokratlaşması", "Parti kitlelerinin etkinliği ve inisiyatifini zayıflatıcı idari yürütme yöntemleri"ne başvurma gibi olgulara rastlandığını, bazı görevlilerin" kendi dar departmantal ve yerel çıkarlarını devletin genel çıkarlarının üstüne geçir"diklerini, "tasarruflarındaki maddi kaynakları

devletten gizleme ve Parti ve devlet yasalarını yaralama"ya kalkıştıklarını, bazı Parti örgütlerindeki yönetici ve görevlilerin "ahlaken yıkılmaya yüztuttuğunu", "zimmete para geçirme, apartma ve devlet malını suistimal etme"(4) suçlarını işlediklerini vb. belirtmesi, Bolşevik Partisi'nin böyle bir tehlikenin varlığının bilincinde olduğunu gösteriyordu.

Kruşçevci revizyonistler, SB'nde "sosyalizmin zaferi ve Sovyet toplumunun birliğinin sağlamlaşmasının sonucu olarak SBKP'nin, proletaryanın partisi olmaktan çıkarak "bütün halkın partisi" durumuna geldiğini ve proleter diktatörlüğü devletinin, içinde bulunan yeni aşamada "bütün halkın devleti"ne dönüştüğünü ileri sürdüler. Öte yandan onlar, nükleer silahların devsel düzeydeki yok etme gücünü ileri sürerek savaş ve barış konusundaki M-L yaklaşımın artık geçerli olmadığını, sözde insan uygarlığını ve üretici güçleri korumak için sosyalist ülkelerle kapitalist ülkeler arasında stratejik bir dönem boyunca barış içinde birarada yaşama siyasetinin uygulanması gerektiğini, sosyalist ülkelerle kapitalist ülkeler arasındaki savaşların kaçınılmaz olmadığını vb. ileri sürdüler. Ayrıca onlar, bir yandan ileri kapitalist ülkelerdeki Komünist Partilerinin barışçıl ve parlamenter yollardan iktidarı ele geçirmelerinin olanaklı duruma geldiğini ileri sürmek, bir yandan ezilen ulusların emperyalistlere karşı silahlı ayaklanmalarına karşı çıkmak ve bir yandan da yeni bağımsızlığını kazanmış olan ülkelerin SB'nin, ekonomik ve siyasal desteğini de alarak "kapitalist-olmayan yol"dan sosyalizme geçebileceklerini ileri sürmek suretiyle kapitalizm ve emperyalizm hakkında boş hayaller yayıyor, M-L devlet ve devrim öğretilerine olduğu gibi proleter enternasyonalizmine de ihanet ediyorlardı.

Kruşçevciler, büyük M-L önder Stalin'e ve onun kişiliğinde sosyalizme, SBKP'ne ve Sovyet halklarına ağır bir biçimde saldırdılar, ABD ve İngiliz emperyalistleriyle işbirliği içinde uluslararası komünist harekete karşı tavır aldıkları ve Yugoslavya'da kapitalizmin restorasyonunun gerçekleştirdikleri için 1948'de Kominform kararıyla sosyalist kamptan atılan Tito kliğiyle yeniden sıcak ilişkiler kurdular,

Doğu Avrupa ülkelerindeki halk demokrasisi rejimlerini yıkmak için emperyalistlerle ve bu ülkelerdeki dönek, hain ve yıkıcı öğelerle açıkça işbirliği yaptılar, kendi karşı-devrimci ve revizyonist çizgilerini uluslararası komünist hareket içinde egemen kılmak için çeşitli ülkelerin Komünist Partilerinin içişlerine kabaca karıştılar, kendilerine karşı direnen AEP'ne ve diğer M-L Parti ve örgütlere ağır saldırılarda bulundular, ABD emperyalistleriyle ve diğer emperyalist devletlerle dünya halklarına karşı gerici bir bağlaşma kurdular ve SB'ni sosyal-emperyalist bir devlet durumuna getirmek suretiyle emperyalistlerarası nüfuz alanı kapma yarışına katıldılar. Böylelikle onlar, uluslararası komünist harekete, sosyalizme ve dünya proletaryası ve halklarına çok büyük zararlar verdiler.

Kruşçevciler sözde ekonomik gelişmeyi hızlandırmak gerekçesiyle devlet mülkiyetinde bulunan Makina Traktör İstasyonlarındaki ağır tarım makinalarını kolhozlara devrederek, maddi özendiricileri devreye sokarak, işletmelerin merkezsel planlama örgütü karşısındaki özerkliklerini arttırarak, köylülerin özel mülkiyet alanını genişleterek ve onların, ürünlerinin bir bölümünü pazarda satmalarına izin vererek ve mülkiyetin kollektif biçimini koruyan devlet işletmelerini ve diğer üretim araçlarını yeni oluşan bürokratik burjuvazinin denetimine veren tekelci-bürokratik devlet kapitalizmine ebelik yaparak SB'ni kapitalizmin restorasyonu yoluna soktular.

SB'ni sosyal-emperyalist bir siyaset izlemeye yönelten Kruşçevciler, Doğu Avrupa'daki eski halk demokrasisi ülkelerini kendi yeni-sömürgeci imparatorluklarının bir parçası durumuna getirdiler. Onlar, bir yandan bu ülkeleri saldırgan Varşova Paktı örgütü aracılığıyla siyasal ve askeri denetimleri altında tutarken, bir yandan da onları Sovyet ekonomisinin uzantıları olarak örgütlemeye çalıştılar; "sosyalist işbölümü", ve "sınırlı egemenlik" teorilerine dayanarak ve Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi' (COMECON)nden yararlanarak bu ülkelerin proletarya ve halklarını sermaye dışsatımı ve eşitsiz değişim yoluyla acımasızca sömürdüler.

DEĞİŞİMİN KURUMSALLAŞMASI: BREJNEV DÖNEMİ

1964 yılında egemen kast içi bir darbe sonucunda iktidarı eline geçiren Brejnev-Kosigin kliği, Marksizm-Leninizme ve SBKP içindeki Bolşevik kanada karşı birlikte savaşım verdikleri Kruşçev'in siyasetlerini temelde sürdürmekle ve hatta bu siyasetleri derinleştirmekle birlikte, SB ve dünya proletaryası ve halklarını daha ihtiyatlı bir üslup ve daha "devrimci" bir söylemle aldatmaya çalışmayı yeğledi. Bunun nedeni, Kruşçevcilerin anti-Marksist yönelim ve taktiklerinin AEP ve diğer M-L Partiler ve güçlerce sergilenip iç yüzünün açığa çıkarılması ve Kruşçevcilerin giriştikleri "reform"ların Sovyet halklarında yarattığı direniş ve hoşnutsuzluğun yanısıra gene bu "reform"ların egemen kastın değişik fraksiyonların arasında meydana getirdiği sürtüşmelerdi. Gerek Kruşçev döneminde ve gerekse Brejnev döneminin ilk yarısında Sovet ekonomisi —temposu giderek düşüyor olmakla birlikte— görece hızlı bir biçimde gelişmeye devam etti.(5) Ancak, esas olarak II. Dünya Savaşından sonraki ve 1950'li yıllarda gerçekleştirilen yatırımların ve üretici güçlerde ve emek verimliliğinde sağlanan dev boyutlu ilerlemelerin(6) ürünü olan bu gelişme kapitalizmin restorasyonundan sonra yavaş yavaş hızını yitirdi. Brejnev döneminde SB'nin sosyal-emperyalist niteliği daha belirginleşti; Sovyet bürokratik burjuvazisi bir yandan SB'ndeki Rus-olmayan ulus ve milliyetler emekçilerini sömürür ve bu ulus ve milliyetlere karşı Büyük-Rus şovenizmine dayalı bir siyaset izlerken, bir yandan da uydusu durumunda bulunan Doğu Avrupa ülkelerini daha sıkı bir denetim altına aldı. Öte yandan Sovyet sosyal-emperyalistleri kendilerini ezilen ulusların ve bağımlı ülkelerin "doğal bağlaşığı" ilan ederek Afrikadika'da, Ortadoğu'da ve Asya'nın diğer bölgelerinde nüfuz alanlarını genişletmeye çalıştılar; ekonomik "yardım", askeri anlaşmalar, silah satışları, uzman gönderme, devlet aygıtına sızma, kendilerine bağlı klikleri destekleme, diplomatik manevra, askeri darbe ve hatta askeri işgal gibi tipik emperyalist yöntemler kullanarak ABD emperyalizmi ve diğer emperyalist devletlerle yoğun bir yarışma içine

girdiler. Ancak, Sovyet sosyal-emperyalistlerinin siyasal ve askeri güçlerini arttırma ve özellikle geri ülkelerde kendi nüfuz alanlarını genişletme çabaları, onların ABD emperyalistleri ve diğer Batılı emperyalist ülkelerle birlikte devrime ve komünizme karşı savaşım vermelerini engellemediği gibi, Batılı emperyalist ülkelerle, bu ülkelerin mali sermayesiyle işbirliği yapmalarını ve SB've Doğu Avrupa ülkeleri proletaryasını ve geniş emekçi yığınlarını onlarla birlikte sömürmelerini de engellemiyordu. 1960'lı ve özellikle de 1970'li yıllarda gündeme gelen detant (= yumuşama) süreci ve iki süper devlet arasında sözde nükleer silahların denetimi ve sınırlandırılması için yapılan görüşmelerin ardında diğer bazı etkenlerin (dünya halklarını aldatma vb.) yanısıra SB ve Doğu Avrupa ülkeleriyle Batılı emperyalist ülkeler arasında gelişmekte olan ekonomik ve ticari ilişkiler yatmaktaydı.

1960'ların başlarından itibaren ve özellikle '70'li yıllarda ABD ve Batı Avrupa sermayesi giderek artan bir hızla SB ve Doğu Avrupa ülkelerine akmaya başladı. SB ve Doğu Avrupa ülkeleri bankaları Batı'nın ünlü finans merkezlerinde, ABD ve Avrupa bankaları da Moskova'da ve Doğu Avrupa ülkelerinin başkentlerinde çok sayıda banka şubesi açtılar. Ulusal gelirlerinin önemli bir bölümünü yönetici bürokratik burjuva kastların sınırsız tüketim harcamalarına ayıran ve bürokratik merkezsel planlama aygıtları aracılığıyla yönetmeye çalıştıkları ekonomiyi çıkmaza sokan ve üretici güçlerin gelişmesini büyük ölçüde frenleyen SB ve Doğu Avrupa ülkeleri yönetimleri, ileri kapitalist ülkelerin teknolojisine, fonlarına, tarım ürünlerine, makina ve donanımına ve hatta —burjuva ideolojisinin ve kapitalist tüketim kalıplarının etkisinin gittikçe daha fazla yaygınlaşmasına bağlı olarak— lüks tüketim mallarına daha bağımlı duruma geldiler. ABD ile nükleer ve konvansiyonel silahlar alanında kıyasıya bir üstünlük yarışmasına girdiği ve giderek büyüyen askeri aygıtını ayakta tutmaya çalıştığı için ulusal gelirinin ve yetişmiş insan gücünün büyük bir bölümünü "savunma"ya ayıran SB(7) olsun, kapitalist Batı ile ilişkilerini daha hızlı bir biçimde geliştirmekte olan Doğu Avrupa ülkeleri olsun, ABD, Batı Avrupa ve Japonya emperyalistleriyle gittikçe yaygınlaşan ve

derinleşen bir ekonomik işbirliği sürecine girdiler. Bu ülkelerde, görece gelişmiş bir ekonomik altyapının ve yetişmiş insan gücünün bulunması, işçi ücretlerinin Batı Avrupa ve ABD'deki işçi ücretlerinden daha düşük oluşu, grevleri ve diğer yasal hak arama yollarını yasaklamış olan devlet aygıtının ve ona bağlı resmi sendikaların işçi sınıfını sıkıca denetlemesi, anti-tröst yasalarının bulunmayışı ve üretici firmaların genellikle tekel konumuna sahip oluşu gibi etkenlerin yanısıra, SB ve Doğu Avrupa ülkelerindeki egemen bürokrat burjuva kliklerin yabancı sermaye için daha elverişli bir ortam hazırlama çabaları, bölgeyi Batılı kapitalist ülkeler için gittikçe daha çekici bir duruma getirdi.(8) Doğu bloku ülkelerinin kapitalist Batı ülkelerinin firmaları ile yaptıkları anlaşma sayısı 1970'de 300'den, 1975'de 3000'e çıktı. Pek çok ortak işletme kuruldu, karşılıklı ticaret gelişti ve SB ve Doğu Avrupa ülkeleri uluslararası kapitalist işbölümüne giderek daha bağımlı duruma geldiler. İleri kapitalist ülkelerin sermaye yatırımları ve teknoloji transferi, SB ve Doğu Avrupa ülkeleri işçilerinin ve emekçilerinin daha yoğun bir biçimde sömürülmelerine, bu ülkelerin dış ticaret açıklarının, iç ve dış borçlarının artmasına ve kapitalist işletme ve yönetim metodlarını benimsemelerine, bu ülkelerde burjuva kültürü ve ideolojisinin, kapitalist ülkelere özgü değerlerin ve tüketim alışkanlıklarının yerleşmesine yolaçarak kapitalizmin restorasyonu sürecinin derinleşmesine yolaçtı. Doğu ve Batı arasındaki ticaret hacmi 1960-76 yılları arasında hızla artarak 5 milyar dolardan 40 milyar dolara çıktı. Ocak 1977'de SB'nın dış ticaret açığı 60 milyar doları, Batı'ya olan borçları 10 milyar doları ve dışsatımının yüzde 20'sine ulaşan yıllık faiz ödemeleri 800 milyon doları bulmuştu. SB ve Doğu Avrupa ülkelerinin Batılı kapitalist ülkelere olan toplam borçları 1972'de 8 milyar dolardan 1978'de 50 milyar dolara ve 1981'de 81 milyon dolara çıktı. Genel Sekreter Brejnev, SB ve Doğu Avrupa ülkelerinin emperyalist ülkelerle ekonomik işbirliğini Şubat 1976'daki 25. Parti Kongresi'nde şöyle savunuyordu:

> *"... temeldeki en önemli ekonomik sorunlar arasında, yabancı ülkelerle ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi giderek artan bir önem taşımaktadır. Bu işbirliği anlaşmalarının giderek sanayinin öteki sektörlerini de içermesinin zamanı gelmiş bulunmaktadır."* (9)

Kruşçevcilerin giriştiği ekonomik "reform"lar, bazı biçimsel değişikliklerle Brejnev döneminde de sürdürüldü. Merkezsel planlamanın kapsamı daraltılarak işletmelere daha çok özerklik verilmesi, merkezsel planlama örgütünün ekonominin tek tek her sektörünün ve her işletmenin hedeflerini belirlemesi yerine genel kapsamlı temel amaçlara yönelmesi, işçilere, ustabaşılara, teknisyenlere, mühendislere ve işletme yöneticilerine yönelik maddi özendirici ve primlerin ayrıntılı ve kapsamlı bir sistem durumuna getirilmesi vb. yönünde adımlar atıldı. Ancak, bu ve benzeri reformlar, gitgide gelişen ve yaygınlaşan ve geleneksel kapitalizmin normlarına göre işleyen bir "gölge ekonomi"nin(10) varlığına karşın Sovyet ekonomisinin tekelci-bürokratik kapitalist karakterini değiştirmedi. Askeri-bürokratik aygıtın gitgide büyümesi ve ulusal gelirin giderek büyüyen bir bölümünü kendi asalak tüketimine ayırması, maddi özendiricilerin ve primlerin yaygın bir biçimde dağıtımının işçilerle işletme yöneticileri, mühendisler ve teknisyenler arasındaki gelir farklılıklarını giderek arttırması(11) kapitalist Sovyet ekonomik ve sosyal sisteminin gittikçe daha fazla batağa saplanmakta olduğunu gösteriyordu.

Kruşçevciler bir yandan SBKP içindeki Bolşevik kadroları tasfiye eder(12), SB'ni ve Doğu Avrupa ülkelerini finans kapitalin sömürü ve denetimine açar, Batı emperyalizmi ve dünya gericiliğiyle stratejik bir bağlaşmaya girerken, bir yandan da kapitalizme geri dönüşlerini maskelemek, SB ve dünya proletaryası ve halklarını aldatmak için bir dizi demagojik manevraya giriştiler. SBKP'nin 1959 yılında yapılan 21. Kongresi'nde SSCB'nin komünist toplumun kurulması aşamasına geldiği, 1961'de yapılan 22. Kongresi'nde ise sosyalizmden komünizme geçişin ilk aşamasının tamamlandığı ileri sürülmüştü. SBKP'nin 21. Kongresi'nde seçilen bir komisyonca hazırlanan programa göre 1961-71 yılları arasında SB, kapitalizme yetişecek ve onu geçecek, 1971-80 yılları arasında da komünist toplumu tam olarak kuracak, bir bolluk ve zenginlik dönemine girecekti. "Bütün halkın devleti" ve "bütün halkın partisi" saçma ve gerici tezleri de ekonomik temelde meydana geleceği

varsayılan bu gelişmeler ve sözde SB'nde sosyalizmden komünizme geçişin ilk aşamasının tamamlanmış olduğu hipotezi üzerine oturtuluyordu. Kruşçev'in devrilmesinden sonra toplanan ilk kongrede (1966'daki 23. Kongre) yaygın (=ekstansif) büyümeden yoğun (=entansif) büyümeye geçişi simgeleyen bilimsel-teknolojik devrim yoluyla üretici güçlerin ve emek üretkenliğinin geliştirilmesinin gereği vurgulanıyordu. (Yaygın büyümeyle, verili bir teknolojiyle daha çok emek, doğal kaynak ve makina donanım kullanımı yoluyla üretimin arttırılması, yoğun büyümeyle ise emeğin, doğal kaynakların ve üretim araçlarının daha verimli bir tarzda kullanımı yoluyla üretimin arttırılması kastedilmektedir). Daha sonraları, Sovyet ekonomisinin performansının düşmesi ve kötüleşmesine bağlı olarak, SB'nin komünizmin inşasının ilk aşamasını tamamladığı ve 1980'de komünist toplumun tam olarak inşasını gerçekleştirmiş olacağı gibi gösterişli ve cafcaflı, ama gerçek durumu bütünüyle tersyüz eden savlardan vazgeçmek ve "komünizmin inşasının tamamlanması"nı belirsiz bir tarihe ertelemek zorunda kalan Sovyet revizyonistleri bilimsel-teknolojik devrim kavramıyla eşleştirdikleri "ileri sosyalist toplum" kavramıyla oynamaya başladılar. Aynı kavram, 1977'de hazırlanan SSCB'nin yeni Anayasa'sında da yeraldı. Sovyet revizyonistleri bu demagojik "ileri sosyalist toplum" ve bilimsel-teknolojik devrim sloganlarıyla sözde Sovyet toplumunda bilim ve teknoloji alanındaki en son buluşların üretime uygulanması yoluyla sosyalizmin ekonomik temelinin güçlendiğini, emeğin verimliliğinin yükseldiğini, kafa ve kol emeği arasındaki ayrımın azaldığını, sosyalist mülkiyetin geliştiğini ileri sürüyor ve bu demagojik anlatımların arkasına gizlenerek yol arkadaşları Kruşçev'in 1980'e dek SB'nde komünizmin kuruluşunun tamamlanacağı palavrasını üstü örtülü bir biçimde bir kenara atmak zorunda kalıyorlardı. Gerek nesnel veriler ve gerekse Gorbaçov ve yandaşlarının işbaşına gelmelerinden sonra yaptıkları açıklama ve değerlendirmeler, Brejnev döneminde sözde yoğun büyümeye geçildiği vb. savlarının da gerçeklere tamamen aykırı olduğunu, bu dönemde SB'nin teknolojik gelişme ve emek verimliliği alanlarında gelişmiş kapitalist ülkelerin gerisinde kalmaya başladığını(13), üretim

faktörlerinin kullanımında sistemli yetersizliklerin görüldüğünü, Parti, ekonomi ve devlet aygıtlarında bürokratizmin, disiplinsizliğin, kişisel çıkar peşinde koşmanın, sorumsuzluğun, tembelliğin, yolsuzlukların, yasadışı gelir elde etmenin, vb. burjuva soysuzlaşma belirtilerinin sistemli duruma geldiğini ve Sovyet toplumunun tam bir çürüme sürecine girdiğini açıkça göstermektedir.

Öte yandan, Brejnev dönemi SB'nin kendini bir süper devlet ve sosyal-emperyalist güç olarak ortaya koyduğu, dünyanın hemen her yerinde ABD emperyalistleriyle hegemonya yarışına girdiği, askeri güç açısından ABD ile yaklaşık bir eşitliğe ulaştığı bir dönemdi aynı zamanda. 1968'de Çekoslovakya'daki merkezkaç eğilimleri askeri işgal yoluyla bastıran, Doğu Avrupa'daki uydularını sıkı bir denetim altına alan ve Çin'i bir nükleer saldırı tehdidi altında tutan Sovyet Sosyal-emperyalistleri, özellikle 1970'li yılların ikinci yarısında, ABD emperyalistlerinin, Vietnam, Kamboçya ve Laos halkları başta gelmek üzere dünya halklarından yediği darbeler sonucu gerilemelerinden yararlanarak daha aktif ve daha saldırgan bir siyaset izlemeye yöneldiler. Sovyet askeri gücünün büyümesi, SB'nin silahlanmaya çok büyük fonlar ayırması, Sovyet sosyal-emperyalistlerinin ABD ile yarışmak amacıyla dünyanın çeşitli bölgelerindeki etkinliklerini arttırmaları, ekonomik temelinin göreli zayıflığından ötürü sermaye dışsatımından çok siyasal ve askeri denetime dayalı bir yayılma siyaseti izleyen Sovyet bürokratik burjuvazisinin olanaklarını zorladı. Stokholm Uluslararası Barış Araştırma Enstitüsü (SIPRI)nün rakamlarına göre SB'nin askeri harcamaları (1960 durağan fiatlarıyla) 1960'da 22 milyar dolardan, 1963'de 33 milyar dolara ve 1968'de 40 milyar dolara yükseldi. 1980'li yılların başında ulusal geliri ABD'ninkinin yaklaşık olarak yüzde 40-50'si dolayında olmasına karşın SB'nin askeri harcamaları ABD'ninkine yaklaşıyordu. (SIPRI'nın rakamlarına göre —1978 cari fiyatlarıyla— 1975'de 110 milyar dolara 100 milyar dolar ve 1980'de 111 milyar dolara 107 milyar dolar).

Sovyet ekonomisinin kapitalizmin restorasyonu nedeniyle içine girdiği çıkmaz ve durgunluk, rejimden desteğini çekmiş olan emekçi

yığınların, bürokratik burjuvazinin emek üretkenliğini arttırma girişimlerine ve azgın sömürüsüne, çalışmaya karşı kayıtsızlık, işten kaytarma, çalışma temposunu düşürme gibi pasif ve bireysel biçimlerle de olsa direnmesi(14), yönetici kastın açgözlülüğü, çürümüşlüğü ve ülke ekonomisini yönetmedeki beceriksizliğiyle ve dev boyutlu askeri harcamalarla birleşerek daha da derinleşti. Artık SB'nin tüm ekonomik göstergeleri başaşağı gidiyordu. Aşağıdaki tablo bunu gösteriyor(15):

Sovyet Plan Dönemlerinde Gerçekleştirilen Yıllık Büyüme Hızı (%)

	1966-70	1971-75	1976-80	1981-84
Ulusal Gelir	7.7	5.7	4.2	3.1
Sanayi Üretimi	8.5	7.4	4.4	3.6
Tarım Üretimi	3.8	2.4	1.7	1.1
Yatırımlar	7.6	7.0	3.4	3.1
Emek Verimliliği	6.3	4.5	3.1	2.4
Kişibaşına Gelir	5.7	4.3	3.3	1.7

Sovyet sosyal-emperyalistlerinin Afganistan'ı işgalinden ve İran'da faşist Şah rejiminin devrilmesinden sonra detanttan vazgeçen, Ortadoğu başta gelmek üzere dünyanın "sorunlu" bölgelerine saldırabilmek için İvedi Müdahale Gücü denen özel bir askeri güç oluşturan ABD, daha saldırgan bir siyaset izlemeye başlamış, bir yandan kendi silahlanma harcamalarını arttırırken, bir yandan da NATO içindeki ve dışındaki bağlaşıklarını daha fazla silahlanmaya ve SB'ne karşı daha "aktif" bir tutum takınmayı özendirmeye başlamıştı. 1980'de işbaşına gelen Reagan'ın ABD'nin, askeri alanda SB'nin "gerisinde kalmaması" gerektiğini ileri sürerek silahlanma harcamalarını arttırmaya yönelmesi (ki, 1982'de 187 ve 1983'de 214 milyar dolarlık askeri harcama yapan ABD, 1984-88 yılları arasında 1600 milyar dolarlık bir askeri harcama yapmayı tasarlıyordu), Yıldız Savaşları diye anılan uzay saldırı projesini yaşama geçirme yolunda adımlar atması, açık deniz filosunu

güçlendirmeyi ve yenilemeyi kararlaştırması, Avrupa'ya yeni füzeler konuşlandırmaya yönelmesi vb., en gelişmiş silahlarla donatılmış 100.000'den fazla asker yolladığı Afganistan'da saplandığı batakta debelenmekte olan Sovyet sosyal-emperyalistlerinin içinde bulunduğu ekonomik, siyasal ve toplumsal güçlükleri gerçekten de içinden çıkılmaz duruma getirmek üzereydi. 26 Kasım 1987'de Manchester Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'nde verdiği bir konferansta SB'nin 1980'lerin başında karşı karşıya bulunduğu durumu anlatan Abel Aganbegyan, 1981-85 yıllarını kapsayan 11. Beş Yıllık Plan döneminde Sovyet ulusal gelirinin toplam olarak ancak yüzde 16.5 oranında arttığını (ki, bu rakam tarım için yalnızca yüzde 6'ydı), fiyat artışlarından arındırıldığında bu rakamın daha da düşük olacağını, tarımda, taşımacılıkta ve sanayi sektörünün yüzde 40'ında üretimin gerçekte gerilediğini, halkın üçte ikisinin yaşam standartlarının düşmeye başladığını ve durgunluğun bunalıma doğru gitmekte olduğunu söylüyordu. Dünyadaki bellibaşlı ekonomik güçler arasında yapılan karşılaştırmalar da SB'nin zaman içinde göreli bir gerileme yaşadığını kanıtlıyordu. Alman araştırmacı Werner Obst'un bir incelemesine göre beş büyük ekonomik gücün gelişme eğilimlerini gösteren verileri sunan tablo aşağıda verilmiştir: (16)

Beş Büyük Ekonomik Gücün Gelişmesi

Gayrısafi toplumsal üretim (milyar dolar)

	1960		1970		1980		1986	
	Miktar	yüzde	Miktar	yüzde	Miktar	yüzde	Miktar	yüzde
ABD	509	50.5	990	44.3	2602	33.1	4200	37.3
AT	191	18.9	480	21.5	2765	35.1	3400	30.2
Japonya	43	4.2	205	9.1	1040	13.2	1800	16.0
SB	223	22.1	435	19.4	1050	13.3	1230	10.9
ÇHC	40	3.9	122	5.4	400	5.0	600	5.3
Toplam	1006	100.0	2232	100.0	7857	100.0	11230	100.0

İKİ ÖRNEK: YUGOSLAVYA VE POLONYA

Benzeri bir durgunluk ve tıkanma Doğu Avrupa ülkelerinde de yaşanıyordu. Ancak, kapitalist tipte ekonomik reformlara daha önce girişmiş ve Batılı emperyalistlerle daha sıkı ve derin bağlar oluşturmuş olan Yugoslavya, Polonya ve Macaristan gibi ülkelerde kapitalizme özgü hastalıklar SB'nde olduğundan daha erken gözükmeye başlamışlardı.

Bu ülkeler arasında kapitalist restorasyon yolunu ilk tutan, bir bakıma emperyalizm ve dünya gericiliği için bir çeşit laboratuar oluşturan Yugoslavya'ydı. Tito kliğinin, II. Dünya Savaşı sırasında büyük özveriler ve kahramanca yürütülen bir partizan savaşı sonunda özgürlüğüne kavuşmuş olan Yugoslavya halklarının özlemlerini hiçe sayarak ve içindeki enternasyonalist ve komünist güçleri tasfiye ederek Leninist normlara aykırı tarzda Yugoslavya Komünistler Birliği adı altında yeniden örgütlediği Yugoslavya Komünist Partisi'ni burjuva-revizyonist bir örgüte dönüştürmesi ve onu Yugoslav devletinin ve gizli polisinin basit bir uzantısı durumuna getirmesine koşut olarak, henüz sosyalizmin inşasası doğrultusunda önemli adımlar atmamış olan bu ülke kapitalist yolu tutmaya zorlandı. ABD ve İngiltere emperyalistlerinin desteğiyle SB'ne, Arnavutluk'a ve Doğu Avrupa'daki diğer halk demokrasisi ülkelerine karşı yıkıcı etkinlikler sürdüren Yugoslav revizyonistleri Kominform'un 1948 yılında aldığı bir kararla uluslararası komünist hareketin ve sosyalist blokun dışına atılmışlardı. Yugoslavya'da daha 1951'de yürürlüğe giren bir yönetmeliğe göre "yurttaş grupları" girişimler kurma, işgücü kiralama, devlet kuruluşlarının sabit sermayesini satınalma hakkına sahip kılınmış, 1961 yılında Anayasada yapılan bir değişiklikle üretim araçlarının özel mülkiyeti, işletme kurma ve işgücü kiralama "hak"ları anayasal düzeyde güvenceye kavuşturulmuştu. Savaşın hemen ertesinde, zengin köylülere dokunulmaksızın yapılan toprak reformu sırasında ve sonunda oluşturulan köylü kooperatifleri, Yugoslav revizyonistlerinin tarımın kollektivizasyonu yolundan vazgeçtiklerini açıkça ilan etmeleri üzerine dağıtılmaya başlandı. Köylü kooperatiflerinin sayısı 1950'de 6900'den

1953'de 1200'e ve 1960'da 147'ye düştü. Yugoslav revizyonistlerinin ve emperyalistlerin çokça reklam ettikleri ve sosyalizmin "yeni" ve "demokratik" bir biçimi olarak yutturmaya çalıştıkları "özyönetim" sistemine gelince bu, çeşitli üretim birimlerinin ve işletmelerin kapitalist serbest pazar ekonomisi kurallarına göre ve merkezsel bir planın yol göstericiliğinden bağımsız olarak etkinlik göstermesine dayanan tipik kapitalist bir sistemden başka birşey değildi. "Özyönetim" sisteminde işletmeler gerçekte işçilerin mülkiyetinde olmadığı gibi onların denetimi ve yönetimi de göstermelik "işçi konseyleri"nin değil, Yugoslav devletinin ve işletme yöneticilerinin elindeydi. "Fabrika işçinin!" anarko-sendikalist sloganını yaygınlaştırarak bir yandan işçileri, üretim araçlarını kendi denetimleri altında bulundurdukları hayaliyle oyalamaya çalışan, bir yandan da farklı ulus ve milliyetler, bölgeler ve sektörlerdeki işçiler arasındaki yarışma ve bölünmeyi sürekli kılmak isteyen Yugoslav revizyonistleri, siyasal iktidarı ele geçiren proletaryanın tüm üretim araçlarının mülkiyet ve denetimini sosyalist devletin elinde toplamasını ve ülke ekonomisinin tek merkezden planlanmasını öngören Marksizm-Leninizme cepheden karşı çıkıyorlardı.(17)

Tito kliğinin "özyönetim sosyalizmi" rejimi altında Yugoslavya'da kapitalizm hızla gelişmiş ve buna bağlı olarak Yugoslavya'da sınıfsal ve ulusal gerginliklerin yanısıra, sömüren ve sömürülen sınıflar, kentlerle kırlar ve cumhuriyetler ve bölgeler arası eşitsizlikler hızla artmıştır. Bu sürece koşut olarak Yugoslavya'ya ileri kapitalist ülkelerden hızlı bir sermaye akımı olmuş, 1967 yılında yabancı sermayenin işletmelerde yüzde 49 paya sahip olmasını olanaklı kılan bir yasanın çıkarılmasından sonra, yabancı sermayeyle ortaklaşa kurulan işletmelerin sayısı 1973'de 85'e ve 1977'de 170'e çıkmıştır. 1976 yılında, yabancı sermayeyle birlikte yürütülen 425 projenin yürürlükte olduğu Yugoslavya'nın Batılı emperyalist ülkelere olan dış borçları da hızla artarak 1978'de 11 milyar dolara yükseldi. Daha sonraki yıllar, bu ülkenin ekonomik ve sosyal sisteminin çürümüşlüğünü ve sosyalizmle hiç bir ilgisi olmadığını gitgide daha fazla gözler önüne serecekti. Önceleri yüzde yüzlere ve daha sonra yüzde binlere varan

enflasyon, yüzbinlerce işçinin Federal Almanya başta gelmek üzere Batı Avrupa ülkelerinde çalışır duruma gelmeleri, Sırp şovenizminin yükselişine bağlı olarak farklı ulus ve milliyetler arasındaki sürtüşme ve çatışmaların sıklaşması, (Kosova halkının Sırp bürokrat burjuvazisinin şoven baskılarına karşı yükselen direnişi vb.), IMF'ye ve Batılı emperyalist ülkelere ekonomik ve mali bağımlılığın artması, egemen bürokratik burjuvazinin farklı fraksiyonları (Sırp burjuvazisiyle Sloven-Hırvat burjuvazisi ve diğer ulusların burjuvazileri, "tutucular"la "reformistler") arasındaki gerilimlerin artması, işçi grevlerinin yaygınlaşması vb. "Balkanların Lübnan'ı"nın bırakalım sosyalizm yolunda ilerlemesini, birleşik bir kapitalist ülke olarak varlığını sürdürmesini bile kuşkulu duruma getirmiştir. Yugoslavya'nın perişan ve içler acısı durumu, bu ülkenin ve onu yöneten Yugoslavya Komünistler Birliği'nin Marksizm-Leninizm ve sosyalizm yolundan uzaklaşmasının ve ülkeyi Batılı emperyalistlerin ve bürokratik burjuva katmanın boyunduruğuna sokmasının doğal sonucudur.

Benzeri bir süreç de Polonya'da yaşandı ve yaşanıyor. SBKP'nin uğursuz 20. Kongresi'nin ardından Kruşçevcilerin ve Batılı emperyalistlerin giriştikleri ortak anti-Stalinist kampanya, bir yandan PBİP(Polonya Birleşik İşçi Partisi) içinde çalkantılara yolaçarken bir yandan da 1956'da Poznan'da meydana gelen karşı-devrimci ayaklanmaya zemin hazırladı. 1948'de, tarımın kollektivizasyonuna karşı çıktığı ve anti-Leninist görüşlere sahip olduğu gerekçesiyle önce Politbüro'dan, sonra da Parti'den atılan, milliyetçilik, sağ sapma ve Titoculukla suçlanan Gomulka'nın Ekim 1956'da PBİP'in başına geçirilmesinin ardından Partide, orduda, hükümette ve planlama örgütünde geniş kapsamlı değişiklikler yapıldı. Daha önce tasfiye edilen ve tutuklanan anti-sosyalist öğeler, dönekler ve hainler serbest bırakıldılar ve Kruşçevcilerin de desteğiyle önemli mevkilere yerleştirildiler. Tarımın kollektivizasyonu yönündeki çabalara son vereri ve bireysel çiftçiliği özendirmeye koyulan Gomulka kliği, Polonya'da ötedenberi önemli bir ağırlığı olan, ancak 1956 öncesinde etkinlikleri büyük ölçüde kısıtlanmış bulunan Kilise'yle ilişkileri "normalleştirdi" ve dinsel gericiliğe geniş çaplı ödünler verdi. Bu ortamda, Oskar Lange ve

Michael Kalecki adlı Polonyalı iktisatçıların daha 1957 gibi erken bir tarihte (1960'lı yıllarda SB'nde Liberman'ın ve Çekoslovakya'da Ota Şik'ın savunacakları türden) merkezsel planlamanın rolünün azaltılması, kâr ya da kâr oranının işletmelerin başarı göstergesi olarak kabul edilmesi, kârların daha büyük bir bölümünün işletmelere bırakılması, işletmelerin özfinansmana yönelmesi türünden öğeleri içeren ve **1957 Tezleri** adını taşıyan bir "reform" programıyla ortaya çıkmalarında şaşılacak bir yan yoktu. Gomulka ve destekçileri bir yandan, henüz sosyalizmin inşasında fazla mesafe almamış olan Polonya ekonomisini, sanayide tekelci-bürokratik devlet kapitalizmiyle kırda kulak çiftçiliğinin egemen olduğu bir tarımın ve hizmet sektöründe giderek gelişen bireysel girişimciliğin bir karışımından oluşan kapitalizmin yoluna sokarken, bir yandan da Batılı emperyalistlerle çok-yönlü ekonomik ilişkiler geliştirdiler. Daha 1960'lı yıllarda uluslararası mali sermayenin borç tuzağına düşen ve yoğun bir yabancı sermaye akımına hedef olan Polonya'da 1970'li yılların ortalarına gelindiğinde toplam üretimin yüzde 20'si Batılı şirketlerin lisansı altında yapılıyor, Batılı kapitalist ülkelerle imzalanmış ve yürürlüğe girmiş çeşitli türden işbirliği projelerinin sayısı 250'yi buluyordu. Öyle ki, Polonya revizyonistleri 1976'da, tüm diğer burjuva-revizyonist komşularını "geride" bırakarak çıkardıkları bir kararnameyle çokuluslu şirketlerin, paylarının yüzde 100'üne sahip olabilecekleri işletmeler açmalarına ve bu şirketlerin işlerini tasfiye etmeleri durumunda koydukları ilk sermayeyi ve elde ettikleri kârın tümünü dışarıya aktarmalarını kabul ettiler.

Batılı emperyalist ülkelere gittikçe artan borçlarını ödemek için tekstil, bakır ve enerjinin yanısıra, tahıl ve et gibi temel tüketim maddelerini de giderek artan oranlarda bu ülkelere satmak zorunda kalan Polonya'da başta işçiler gelmek üzere yığınların hoşnutsuzluğu giderek arttı. 1970 yılında yüksek düzeydeki fiyat artışlarının arkasından patlak veren ve Gomulka'nın devrilmesine ve yerine Gierek'ın gelmesine yolaçan grevleri, 1976'da işçilerle askerler ve polis arasında çatışmalara, birçok işçinin ölümüne ve çok sayıda işçinin de tutuklanmasına yolaçan yeni fiyat artışları izledi. Gırtlağına kadar borca batmış olan Polonya

revizyonistleri, bir yandan gittikçe artan dış borçları ödemek, bir yandan da dışsatımı arttırmak gerekçesiyle işçi sınıfını ve diğer emekçileri Batılı emperyalistler ve Sovyet sosyal-emperyalistleriyle birlikte giderek daha yoğun bir biçimde sömürüyorlar, temel tüketim maddelerine uyguladıkları sübvansiyonları kaldırmalarının yanısıra bu malların fiyatlarını sürekli olarak yükseltiyorlardı. 1980'de ülke çapında yayılan grevler Dayanışma Sendikası'nın doğuşu ve bu kez Gierek'in yerine Kania'nın PBİP Genel Sekreterliğine getirilmesi sonucunu verdi. Ne var ki, hem Batılı emperyalistlere, hem de Sovyet sosyal-emperyalistlerine bağımlı bürokratik burjuvazinin çürümüş rejimi, tekil yöneticilerin, yerlerini benzer türden başka yöneticilere bırakmak üzere sahneden çekilmeleri oyununa katlanamayacak ölçüde batmıştı ekonomik ve siyasal bunalımın batağına. Sonuç, 13 Aralık 1981'de sıkıyönetimin ilan edilmesi ve ülkede sosyal-faşist bir askeri diktatörlüğün kurulmasıydı. Bu ve daha sonraki yıllarda yaşanan gelişmeler, uluslararası komünist hareketin, ne Batılı emperyalist ülkelerle ve Kiliseyle birlikte hareket eden Dayanışma Sendikası yönetici kliğinin, ne de Sovyet sosyal-emperyalistleriyle uyum içinde davranmaya çalışan Polonya bürokratik burjuvazisinin bu ülkeyi içine düştüğü kargaşadan kurtaramayacakları yolundaki öngörülerini doğruladı. Polonya'yı ancak, savaşım ve örgütlenme yeteneğini 1970'li ve '80'li yıllarda açıkça göstermiş olan Polonya işçi sınıfı kurtarabilir. Bununla birlikte Polonya işçi sınıfının bu şanlı ve tarihsel görevini yerine getirebilmesi ve ülkeyi yeniden sosyalizm ve kollektivizm yoluna geri döndürebilmesi için onun, kendi M-L öncü partisini oluşturması ve başta Dayanışma Sendikası yönetici kliği ve Katolik Kilisesi gelmek üzere Polonya işçi sınıfı üzerinde etkisini sürdürmekte olan gerici, burjuva ve revizyonist eğilimleri yenilgiye uğratması zorunludur.

Gerek SB'nde, gerek Yugoslavya ve Polonya'da ve gerekse diğer bazı eski sosyalist ülkelerde yaşanan deneyimler, kapitalizmden komünizme kesintisiz geçişin ve sosyalizmin kesintisiz bir biçimde inşasının, proletaryanın M-L partisinin bölünmez önderliği olmadan gerçekleşemeyeceğini; Komünist Partisinin yozlaşmasının,

bürokratlaşmasının ve revizyonizme kayışının kaçınılmaz olarak proleter diktatörlüğünün yerini yeni tipte bir bürokratik burjuva diktatörlüğünün almasıyla ve kapitalizmin restorasyonuyla sonuçlanacağını, sosyalizmin asla mali sermayenin ve emperyalizmin dolarları, markları ve yenleriyle inşa edilemeyeceğini, emperyalist ülkelerden sosyalist ülkelere gelen sermayenin hiç bir zaman yalnızca kâr peşinde koşmakla yetinmeyip, aynı zamanda bu ülkelerde sosyalizmin yıkılması ve kapitalizmin restorasyonu yönünde etkinlikte bulunacağını ve kapitalizmden komünizme geçiş sürecinin iki sınıf (burjuvazi ve proletarya) ve iki yol (kapitalist yol ve sosyalist yol) arasında sistemli ve kesintisiz bir savaşımı gerektirdiğini bir kez daha açıkça göstermiş bulunuyor.

II. BÖLÜM

NOMENKLATURA
YENİ SİYASET ARAYIŞINDA

Brejnev'in 1982 Kasım'ında ölümünden sonra SBKP Genel Sekreterliğine getirilen Yuri Andropov'un ve onun ardından aynı görevi devralan Konstantin Çernenko'nun kısa sürede ölmelerinden sonra işbaşına geçen Mihail Gorbaçov'un yönetimi altında Sovyet yönetici kastının bir bölümü, ülkenin ve ekonominin içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulabilmesi ve yaklaşmakta olan bir bunalımdan kaçınabilmesi için **uskorenie** (=hızlandırma), **glasnost** (=açıklık) ve **pêrestroyka** (=yeniden yapılanma) siyasetlerini yürürlüğe koyma girişiminde bulundu. Gorbaçov, SB'nin karşı karşıya bulunduğu ağır sorunları değişik zamanlarda oldukça açık bir biçimde dile getiriyordu. Örneğin, o SBKP MK'nin 16 Haziran 1986 tarihli Genel Kurulunda şöyle diyordu:

"Bir zamanlar geri kalmış bir çiftçi ve köylü ülkesi olan ülkemiz, tarihsel bakımdan düşünülebilecek en kısa sürede dünyanın en büyük endüstri güçleri arasına girdi. Daha ellili yıllarda endüstri üretimimizin hacmi, savaştaki çok büyük kayıplara karşın, Amerika'daki düzeyin yüzde otuzuna, 1970'e kadar da yüzde yetmişbeşine ulaştı. SB'ndeki milli gelir, ABD'ninkinin üçte ikisine vardı.

"Ancak yetmişli ve seksenli yıllarda eski dinamimizde belli ölçüde azalma oldu. Ekonomi, yaygın gelişmeden yoğun gelişme evresine geçmekte geç kaldı. Tembellik nedeniyle, halk ekonomisi 'erişilen düzey'in bakış açısından planlandı. Her alanın kendi yararını gözetmesi, yatırımlarla kaynakların en umut vaateden dallara akmasını önledi.

"Üretimimizin yapısı değişmeden kaldı ve bilimsel-teknik ilerlemenin gereklerine ayak uyduramadı. SB, ABD'ye oranla çok daha fazla demir cevheri çıkartmakta ve makine yapımının epey düşük üretim düzeyine karşın çelik üretmekte, yine aynı düzeyde kereste elde etmekte, buna karşılık bütün bunlardan çok daha az ürün elde etmektedir.

"Endüstri ve tarım üretiminde, milli gelirde her büyüme birimi için var olan koşullar altında gittikçe daha çok kaynağa gereksinmekteyiz."

Uzay sanayisi ve askeri sanayi gibi bazı dallar bir yana bırakıldığında Sovyet sanayisinin çağdaş gelişmelerin önemli ölçüde gerisinde kaldığı, özellikle de yüksek teknoloji alanında Batı'nın, ABD, Japonya gibi ileri kapitalist ülkeleri ile arasındaki açığın gitgide büyüdüğü, Sovyet ekonomisindeki durgunluğa bağlı olarak 1930'ların '40'ların ve '50'lerin atılımcı ruh durumunun tümden yok olduğu ve SB'nin bu alandaki geriliğini, Batı'nın ileri kapitalist ülkelerinden yüksek teknoloji dışalımı ve teknolojik casusluk yapma yoluyla gidermeye çalıştığı hemen hemen tüm gözlemcilerce paylaşılıyor. Gorbaçov bu konuda yukarıda adı geçen Genel Kurul toplantısında şunları söylüyordu:

"Yatırım politikasındaki yetersizlikler, makine yapımının dallarının teknik düzeyini son derece olumsuz yönde etkiledi. Toplam yatırımlar içerisinde makine yapımına düşen yatırım payı, hiç bir haklı gerekçe olmaksızın azaltıldı. Planlama organlarıyla bakanlıklar, bu işi kolaylaştırdılar. Mühendislik mesleğinin prestiji sarsıldı, dünyaca ünlü Sovyet proje elemanı okulları ortadan kalktı. Taklitçiliği ve orta düzeyi hedefleyen yanlış bir felsefe ortaya çıktı."

Ekonominin organizasyonunundaki bozukluk ve düzensizlikler çok geniş boyutlara varmakta, yalnızca emek verimliliğinin düşmesi, ulusal gelirin artış hızının yavaşlaması, üretilen malların kalitesinin bozulması, plan hedeflerinin gerisinde kalınmasıyla sınırlı kalmayıp emekçi yığınların besin, konut, sağlık, eğitim, gibi temel gereksinimlerinin karşılanmasını da güçleştiren ve tehdit eden bir noktaya yaklaşmaktadır. Gene Gorbaçov'un sözleriyle, Sovyet halkı "mevcut mallara bile ulaşmakta güçlük" çekmekte, dünyada tahıl üretiminde en ön sıralarda yer alan SB "her yıl milyonlarca ton yemlik buğday satın alma zorunluluğuyla" karşı karşıya gelmekte, "küçümsenmeyecek sayıda işletme hala en değerli hammaddelerden ve ürünlerden yana doğrudan kayıplara uğramakta", "tarımsal ürünler alanındaki kayıplar da çok büyük olup neredeyse yüzde yirmi gibi bir miktarı bulmakta", "kullanılamayacak durumdaki teknik çözümleri temel alan eskimiş nesnelere" milyarlarca ruble yatırılmakta, "ticari işletmelerin ve kuruluşların" birçoğu düzensiz çalışmakta, "dükkanlardaki mal eksikliği yüzünden kuyruklar" oluşmakta, "komünal ve sosyal hizmetlerde" geri kalmışlık hüküm sürmekte, "ev ve ev eşyası onarımlarının, kent ve köylerdeki elbise ve ayakkabı imalatının son derece karmaşık bir sorun haline gelmesi" engellenememekte, "Parti, devlet ve iktisat kuruluşlarının ve hatta yönetici kadroların yanlış değerlendirmeleri" yüzünden konut sorunu çözümsüz kalmakta, "sağlık hizmetleri ve doğal çevrenin korunması konularında birçok olumsuz belirtiyle" karşılaşılmaktadır vb.

Gorbaçov SBKP 27. Kongresi'nin kapanışı dolayısıyla yaptığı konuşmada, ekonomik alandaki durgunluğa ve tıkanmaya koşut olarak kapitalist Sovyet toplumunda moral bir yozlaşma ve çöküntünün ortaya çıktığını da kabul etmek zorunda kalıyordu:

- *"Denetimin gevşemesi ve başkaca nedenlerin etkisiyle belirgin bir biçimde mülkiyet hakkı sahibi anlayışıyla hareket eden bir grup insanın ortaya çıkmış olduğunu ve bunların toplumun çıkarlarına saygı göstermediklerini itiraf etmek zorundayız. İçlerinde gençlerin de bulunduğu, maddi refahı ve zenginliği ne pahasına olursa olsun yaşam hedefi bilen insanların sayısı artmıştır. Bunların sinik*

tutumları giderek daha saldırgan biçimler almış, çevrelerindeki insanların bilinçlerini zehirlemiş ve bir tüketim dalgasının doğumuna yolaçmıştır. İçki düşkünlüğünün artması, uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması ve suçlulardaki artış, toplumsal törelerde bir çöküşe yolaçmıştır."(18)

Gorbaçov, Sovyet toplumunda ortaya çıkan ve temelde hepsi de kapitalizmin restorasyonundan kaynaklanan olumsuz gelişmelere ve hastalık belirtilerine işaret etmekte ve hatta bu durumu "bunalım öncesi görünümler" diye nitelemekle birlikte kendi sınıfsal karakteri gereği tanılarında ve çözüm önerilerinde yüzeyselliğe ve sığlığa mahkum olmakta, "sosyalist" olarak sunmaya çalıştığı kapitalist Sovyet düzeninin hastalığını tipik kapitalist reçetelerle iyileştirmeyi hedef almaktadır. Ona göre, bütün bu sorunların temelinde "tembellik", "kayıtsızlık", "bürokratizm", "dinamizm eksikliği" vb. yatmaktadır, sorun kendisinin sosyalist olarak tanımladığı bürokratik kapitalizmden ve SB'nin yaşadığı revizyonist burjuva yozlaşmadan değil, yöneticilerin, Partinin ve devletin hatalı politikalarından kaynaklanmaktadır. Örneğin, Ocak 1987 Merkez Komitesi Genel Toplantısı'na sunduğu raporda Gorbaçov şunları söylüyordu:

"Ana neden ... SBKP MK'nin ve ülke önderliğinin, esas olarak öznel nedenlerle, değişime olan ihtiyacı ve toplumda ortaya çıkan bunalım olgularını zamanında ve bütünüyle görememesi ve bunları aşma ve sosyalizme içkin olanakları daha iyi kullanma yolunda açık-seçik bir politikayı biçimlendirememesiydi."

O, 1987 Nisan'ında Prag'da yaptığı bir konuşmadaysa görüşünü şöyle dile getiriyordu:

"Geçmiş beş yıllık plan dönemlerinde ekonominin sosyalist hedeflerinin saptanmasında belirgin bir yetersizlikle karşılaşıldı. Toplumsal sorunlar karşısında tuhaf bir umursamazlık ortaya çıktı." Gene ona göre "üretken ve yaratıcı bir emek için gerekli olan disiplin ve coşku" zayıflamıştır. Ancak bunun suçu, "sosyalist düzene değil, ama ülkenin yönetimindeki yanlış hesaplara aittir." (aynı konuşmadan)

Gorbaçov yazı ve konuşmalarında sık sık, üretim ve çalışmanın yeterince özendirilmediğini, verimsiz ve bürokratik bir tarzda çalışan kişi ve kurumların toplumun ve ekonominin sırtına yük olduğunu, planlamada ve ekonominin yönetiminde ciddi deformasyonların oluştuğunu, ücretlerde ve kazançlarda eşitlik yönünde hatalı bir eğilimin varlığını, işletmelerin ve üretim birliklerinin inisiyatiflerinin büyük ölçüde kısıtlandığını, hiç bir işe yaramayan bir sürü bürokratik kural ve yönerge üretildiğini, toplumsal mülkiyetten yararlanılmasında çalışanların rollerinin güçlendirilmesi gerektiğini ve ekonomi alanında sosyalist özyönetimin güçlendirilmesinden yana olduğunu, mal-para ilişkisine ve değer yasasının etkisine karşı önyargılı bir tutum takınıldığını belirtmekte ve SB'nin, içinde bulunduğu durgunluk ve tıkanıklıktan kurtulması için gerçekten köklü bir ekonomik "reform" hareketine girişmesi, ekonominin merkezden yönlendirilmesi siyasetinin yumuşatılması, işletmelerin ve üretim birliklerinin özerklik ve inisiyatiflerinin arttırılması ve buna koşut olarak halkın ülkenin yönetimine daha çok "katılımının" sağlanması ve "Parti-içi demokrasinin" geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Ona göre, hastalığın kökü 1930'lu yıllarda oluşturulan ekonominin merkezden yönetimi ve komuta metodlarında yatmaktadır. Tabii Gorbaçov, 1930'lu ve '40'lı yıllarda SB'nde elde edilen başarı ve gelişmeleri açıkça yadsıma cesaretini gösteremiyor. Hatta, merkezselciliğin ve komuta metodlarının o günkü koşullarda "ekonomik geri kalmışlığı hızla aşmak ve ekonomi alanında temel yapısal değişiklikler gerçekleştirmek zorunluluğuyla karşı karşıya" bulunan SB'nde kaçınılmaz olduğunu bile söylüyor. Ancak, Stalin dönemini kötülemekte birbiriyle yarış eden her renkten revizyonistin yapmakta olduğu gibi, o da o günlerde kitlelere karşı yoğun bir terör uygulandığını, sosyalist yasallığın sistemli bir biçimde çiğnendiğini vb. belirttikten sonra II. Dünya Savaşı sonrası dönemde de ekonominin (ve ülkenin) yönetiminde merkezselciliğin ve komuta metodlarının sürdüğünü belirtiyor ve bunun ekonomik gelişmenin koşulları ve gereksinimleriyle çelişir duruma geldiğini ileri sürüyordu. Kapitalist tipte ekonomik reformlara gidilmesi konusunun Kruşçev döneminden bu yana tartışıldığını, hatta bu reformların yer yer

uygulanmaya da konulduğunu belirten Gorbaçov bunların yeterince sistemli ve köklü bir biçimde ele alınmadığını, "eksik ve tutarlı olmaktan uzak bulunan bu girişimler"in ancak kısa süreli etkiler yaratabildiklerini, "eski ekonomi mekanizmasının itici gücü azalırken, frenleyici gücünde artma" görüldüğünü söylüyordu.

Gorbaçov'un da değindiği gibi, SB'nde Kruşçev döneminden bu yana bir dizi kapitalist tipte ekonomik reform uygulanmıştı. Bu "reform"lar uyarınca işletme yönetimlerinin özerklikleri ve manevra alanları genişletilmiş, "başarılı" işçi, teknisyen, mühendis ve yöneticilere ödenen primlerin tür ve miktarında büyük bir artış meydana gelmiş, birçok işletmenin aradaki bürokratik kademeleri atlayarak doğrudan doğruya perakende satış mağazalarıyla alım-satım ilişkisi kurmasına olanak tanınmış, kolhoz köylülerinin özel olarak işledikleri toprağın miktarı genişletilmiş ve ürünlerinin daha büyük bir bölümünü satmalarına izin verilmişti vb. Ancak, gerek 1950'lerin son yıllarında, gerek 1960'ların ortalarında (1965'te yürürlüğe konan "Kosigin reformları") ve gerekse '70'li yıllarda girişilen "reform" denemeleri yeterince yaygınlık ve derinlik kazanamadılar.

Kapitalizmin restorasyonu nedeniyle devrimci ve sosyalist niteliğini yitirerek hantallaşan ve bürokratizmin batağına saplanan merkezsel planlama (üretim hedeflerinin, ürünlerin kalitesinin ve göreli fiyatlarının, işgücünün, hammadde ve yarı-işlenmiş maddelerin, yatırımların ve kredilerin dağılımının vb. merkezden kararlaştırılması uygulaması) üretici güçlerin gelişimini giderek daha fazla frenler oldu. İşletmelerin ezici çoğunluğunun hâlâ pazarın istek ve gereksinimlerine göre değil, GOSPLAN'ın koyduğu hedeflere uygun bir biçimde ve merkezden saptanan fiyatlara göre üretim yaptığı, zarar eden işletmelerin zararlarının devletçe karşılandığı, kâr eden işletmelerinse bu "olumlu" performanslarının sonuçlarından yararlanmalarına esas olarak olanak tanınmadığı ve Sovyet proletaryası ve diğer emekçilerince yaratılan artık-değerin en büyük bölümünün dar bir yönetici kastça denetlendiği bürokratik kapitalist rejim koşullarında SB, diğer kapitalist ülkelerle yarışma şansına sahip olamazdı. Gorbaçov SBKP MK'nin Ocak

1987'deki Genel Kurulu'nda yaptığı kapanış konuşmasında "reform" kapsamındaki işletmelere karşı uygulanan sınırlama ve denetimi şöyle eleştiriyordu:

"Ekonomik özyönetim içerisinde yeralan işletmelerle üretim birliklerinin haklarına getirilen kısıntılar, çok ağır sonuçlar doğurmuştur. Bu durum maddi teşviklerin temellerini yıkmış, iyi ve kesin sonuçların alınmasını engellemiş, gerek çalışma yaşamında, gerekse toplumsal yaşamda insanların etkinliklerinin gerilemesine, disiplin ve düzenin sarsılmasına yolaçmıştır."

"TUTUCU"LAR, "REFORMİST"LER VE MARKSİZM-LENİNİZM

Gorbaçov kliğinin, geçmişin ve özellikle '70'li yılların uygulamalarına yönelttiği eleştiri ve saldırılar Sovyet bürokratik burjuvazisi içinde belirli bir süredir devam eden tartışmaların bir uzantısından başka bir şey değildi. Bu tutum, Sovyet yönetici kastının kapitalist tipte ekonomik (ve siyasal) reformları görece hızlı ve köklü bir biçimde gerçekleştirmek ve belli bir hazırlık aşamasından sonra ekonominin merkezden yönetimine büyük ölçüde son vererek geleneksel kapitalizme benzer bir ekonomik rejime geçmekten yana olan "reformist" kanadının, ilke olarak ekonomik ve siyasal "reform"lara ve merkezsel planlamanın rolünün azaltılmasına karşı olmamakla birlikte yönetici kastın konumunu sarsabileceği düşünülen hızlı ve köklü değişimler yerine, daha temkinli ve evrimci bir yol izlenmesinden yana olan "statükocu" kanadına karşı yürüttüğü savaşımın bir anlatımıydı. Bürokratik burjuvazinin "reformist" kanadıyla "statükocu" kanadı arasında çeşitli konularda küçümsenmeyecek, hatta yer yer önemli görüş farklılıkları bulunmakla birlikte her ikisinin de aynı sınıfın; çeşitli milliyetlerden Sovyet proletaryası ve halklarının en üst düzeyde sömürülmesini, Rus-olmayan ulus ve milliyetlerin ulusal boyunduruk altında tutulmasını, SB'nin ekonomik performansının, bu ülkenin sosyal-emperyalist dış siyasetini ve hegemonya savaşımını başarılı bir biçimde yürütebilmesini

sağlayacak bir düzeye çıkarılmasını, dünyanın çeşitli bölgelerindeki proleter ve halk devrimlerinin ve devrimci ulusal kurtuluş savaşımlarının bastırılmasını amaçlayan Sovyet yönetici kastının ekonomik ve siyasal çıkarlarını savundukları unutulmamalıdır. Kuşkusuz bu söylenenler, aşağıda detaylarına ve pratiğe geçirilmesine değineceğimiz Gorbaçov "reform"larının bizzat egemen sınıfın kendi bünyesinde önemli değişikliklere ve farklı kanatlar ve klikler arası güç dengesinde önemli kaymalara yolaçmadığı ve açmayacağı anlamına gelmiyor. Yaşama geçirildikleri ölçüde bu "reform"ların, zaten kendiliğinden bir biçimde de olsa gelişmekte olan geleneksel kapitalizmin temsilcilerini ve (özerkliklerinin daha da artması sonucu) işletme ve üretici birliklerin yöneticilerini daha da güçlendirirken, Parti ve devlet aygıtı içinde yuvalanmış olan yönetici kastın ekonomik ve siyasal erkinde belli bir azalmaya yolaçmaları kaçınılmazdı. Burada sözkonusu olan burjuva basınında ve çeşitli oportünist ve revizyonist yayın organlarında ileri sürüldüğü gibi "bürokratlarla teknokratlar", "tutucularla yenilikçiler", "Stalinistlerle reformistler", hatta "proletaryayla burjuvazi" arasında bir savaşım olmayıp tamamen, farklı burjuva ve kapitalist kliklerin tarzları, yöntemleri, çıkarları ve geleneksel kapitalizme yürüyüş tempoları arasındaki bir savaşımdır. Ve '70'lerin sonlarında ve '80'lerin başlarında kapalı kapılar arkasında sürerken, Gorbaçov'un işbaşına gelmesiyle birlikte daha geniş ölçüde kamuoyu önünde sürdürülür duruma gelen bu savaşımı ikincilerin, yani Sovyet bürokratik burjuvazisinin "reformist" kanadının kazanmakta olduğu anlaşılıyor. Ancak olgular Sovyet bürokratik burjuvazisinin "reformist" kanadının bu "zafer"inin bir çeşit Pirüs zaferi olduğunu ortaya koydular bile: Doğu Avrupa halklarının kitlesel eylemlerine bağlı olarak SB'nin Doğu Avrupa'daki revizyonist bağlaşıkları üzerindeki etkisinin azalması, SB'ndeki Rus-olmayan ulus ve milliyetlerin Büyük-Rus ulusal baskısına karşı yükselen direnişi ve son olarak SB proletaryasının henüz yeni gelişmeye başlamış olmakla birlikte çok büyük bir devrimci potansiyel taşıyan grevleri ve diğer eylemleri sosyal-emperyalist Sovyet imparatorluğunu ta temellerinden sarsıyor.

Yukarıda da kısmen değinildiği gibi, Gorbaçov'un başını çektiği "reformist" kanadın temel tezi Kruşçev ve Brejnev dönemlerinde girişilmiş olan ürkek ve sınırlı "reform"ların bürokratik merkezsel planlamanın yolaçtığı durgunluk ve bunalımdan kurtulabilmek için yeterli olmadığı, bu durgunluk ve bunalımı aşmak için "pazar sosyalizmi (!)" dedikleri sisteme, yani geleneksel kapitalizme geçmek gerektiği biçimindedir. Gorbaçov ve yandaşları bunun için bundan böyle yalnızca ekonominin stratejik yönlendirilmesiyle uğraşması istenen merkezsel planlama örgütünün (GOSPLAN) ve ekonomik etkinlikleri yöneten bakanlıkların işlev ve yetkilerinin büyük ölçüde sınırlanmasını, bunların işletmelere müdahalelerinin en alt düzeye indirilmesini, kendi etkinliklerinin planlanmasından ve sonuçlarından sorumlu kılınan işletmelerin (tıpkı diğer kapitalist ülkelerde olduğu gibi) tam bir özerkliğe kavuşturulmasını, işletmelerin başarısının ölçütünün onların pazarda elde edecekleri kâr ya da uğrayacakları zarar olmasını, merkezden gelen direktiflerin tamamen ortadan kaldırılacakları (ve yerlerini genel bir yönlendirmeye bırakacakları) bu sistemde üretim araçları da içinde olmak üzere herşeyin "özgürce" alınıp satılabilmesini, özfinansman sistemine göre çalışacak olan işletmelerin yatırımlarını devletin kendilerine ayıracağı fonlardan değil, kendi kârlarından ve diğer kaynaklarından yapmalarını, merkezden gelen direktiflere göre değil, pazardan gelen isteme göre üretim yapılmasını, kâr eden işletmelerin büyüyüp güçlenmesini, zarar eden işletmelerinse küçülüp yok olmasını sınırlayan ve engelleyen yasa ve kuralların kaldırılmasını, sanayi ve ticaret kuruluşlarının pay senedi çıkarabilmelerini, fiyatların merkezden değil, pazarda "özgürce" oluşan sunu ve istem (=arz ve talep) tarafından belirlenmesini, temel tüketim maddelerine uygulanan ve onların fiyatlarını görece düşük tutan sübvansiyonların kaldırılmasını, maddi özendiricilerin iş disiplininini ve üretkenliği arttıracak biçimde ve daha da yaygınlaştırılarak kullanılmasını, işletmelere işçileri işten çıkarma ve işçi ücretlerini kendi başlarına saptama yetkisinin verilmesini, gerek hizmet sektöründe ve gerekse tarımda özel girişimciliğin etkinlik alanının büyük ölçüde genişletilmesini, dış ticarette devlet tekelinin kaldırılmasını ve bazı bakanlıklarla işletmelere ve işletme birliklerine

doğrudan dış ticaret yapma yetkisi verilmesini, yabancı sermayeyle daha geniş ve daha kapsamlı bir işbirliğine girilmesini, işletmelerin kendi aralarında her türlü mal ve üretim aracını alıp satabilmelerini vb. savunmakta ve bu yolda adımlar atmaktadırlar.

Gorbaçov, SB'nde kapitalizmin restorasyonunu derinleştirme yönünde attığı adımları, Lenin'in ve Bolşeviklerin 1920'lerin son derece özgün koşullarında —geçici bir süre için— uygulamak zorunda kaldıkları NEP'(Yeni Ekonomik Politika)nın arkasına saklanarak savunmaya çalışıyor. Ona ve yandaşlarına göre kapitalizmden komünizme geçiş sürecinde meta üretimi ve meta dolaşımının kapsamının yavaş yavaş azalması ve bu kategorilerin giderek ortadan kalkmaları gerekmemektedir. Tam tersine, onlar merkezsel planlamanın ekonominin çağdaş gereksinimlerini karşılayamadığını, dolayısıyla pazar güçlerinin özgürce işleyişine olanak tanınması, meta üretimi ve meta dolaşımının alanının giderek genişletilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Kuşkusuz bu, sosyalist inşaya ve komünizme geçişle ilgili M-L tezlerin açıkça yadsınması anlamına gelmektedir. Lenin ve Bolşevikler, 1921'de NEP uygulamasına geçtiklerinde ellerinde Birinci Dünya Savaşı'nın ve İç Savaşın çok ağır bir yıkıma uğrattığı bir ülke, hemen hemen bütünüyle çökmüş bir ekonomi, açlıkla karşı karşıya bulunan bir halk vardı. Henüz iktidarlarını tam anlamıyla pekiştirememiş olan Bolşevikler, bir yandan Beyaz Muhafızlara karşı savaşmak, bir yandan emperyalist ülkelerin siyasal, askeri, ekonomik ve diplomatik ablukalarına ve hatta askeri saldırılarına göğüs germek ve bir yandan da açlığın, yoksulluğun ve ekonomik yıkımın küçük burjuvazi (en başta da köylülük) saflarında yarattığı yalpalamaları etkisizleştirmek zorundaydı. Lenin ve Bolşevikler bu koşullar altında pazar ilişkilerinin yaygınlaştırılmasını ve özel üretim ve ticaret üzerindeki denetimin gevşetilmesini kabul ettiler. Ama bu, Lenin'in de açıkça belirttiği gibi geriye doğru atılmış bir adımdı; kapitalizme verilmiş bir ödündü. Üretimin arttırılması, kentlerdeki işçilerin ve ordunun yiyecek gereksiniminin karşılanması ve kapitalizme karşı daha güçlü bir saldırı yapılabilmesi için işçi sınıfıyla emekçi köylülüğün bağlaşmasının pekiştirilmesi: İşte o günün son derece zor ve özgün

koşullarında ileriye doğru güçlü bir sıçrayış yapmak için yürürlüğe konan NEP'in gerekçeleri bunlardı. Gorbaçov ve yandaşları ise Ekim Devrimi'nden 70 yıl sonra NEP türü siyasetler izlemekten sözeder, üstelik bunu geçici bir önlem olarak değil, stratejik bir dönem boyunca geçerli bir yöntem olarak sunarken Marksizm-Leninizmden tamamen ve açıkça koptuklarını ele veriyorlar. Meta üretimi ve meta dolaşımının yaygınlaşmasının sosyalizmin inşası yolunda ve komünizm doğrultusunda ilerleme anlamında gelemeyeceğini, tersine meta üretimi ve meta dolaşımı ne denli yaygınlaşırsa kapitalizmin temellerinin o denli sağlamlaşacağını kavramamak Marksist-Leninist öğretinin ABC'sini kavramamak demektir. Lenin daha 1897'de yazdığı **Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi** adlı yapıtında,

"Meta ekonomisinin gelişmesinde her adım, kaçınılmaz olarak köylülüğün kendi içinden artan sayılarda sanayici yaratmasına yol açar."(19) diyordu. Aynı şekilde Stalin, **SSCB'nde Sosyalizmin Ekonomik Sorunları** adlı yapıtında şunları belirtiyordu:

"Sanina ve Venger yoldaşların öze değgin yanılgıları, sosyalist rejimde meta dolaşımının rolünü anlamamış olmalarındadır; meta dolaşımının sosyalizmden komünizme geçiş amacı ile uzlaşmadığını anlamıyorlar. Herhalde meta dolaşımı rejiminde bile sosyalizmden komünizme geçilebileceği, meta dolaşımının bu durumda bir engel olmayacağı kanısındadırlar. Bu, Marksizmi eksik olarak kavramaktan doğan bir yanılgıdır."(20)

Kuşkusuz Gorbaçov'unki, Sanina ve Venger'inki gibi Marksizmi eksik olarak kavramaktan doğan bir yanılgı değil. O ve ortakları kapitalizmin, pazarın ve burjuvazinin önünde "büyük bir saygıyla" eğiliyorlar. Avrokomünistlerden, sosyal-demokratlardan ve Çin revizyonistlerinden ödünç aldıkları "pazar sosyalizmi", "sosyalist meta ekonomisi" gibi paradoksal terimler arkasına gizlemeye çalıştıkları kapitalist program ve hedeflerine varmak için tuttukları yol onları daha şimdiden batağa sürüklemiş bulunuyor. Onların "sosyalist demokrasi", "bireysel inisiyatif", "insancıl değerlere önem verme", "emek karşılığı olmayan kazançlarla savaşım", "sosyalist özyönetimin derinleşmesi"

türünden sözlerle anlatmak istedikleri, girişimci (yani kapitalist ya da kapitalist adayı) bireylere (ve gruplara) zenginleşme, sermaye biriktirme, bürokratik engellerden kurtulma ve tabii emekçileri "özgürce" sömürme olanaklarının tanınmasıdır. Örneğin, Gorbaçov, SBKP'nin 27. Kongresi'nin kapanışı dolayısıyla yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

"İnsan kendini işinde, kollektif işletmesinde, bölümünde veya çiftliğinde efendi hissetmeden, ülkesinin efendisi olduğu duygusunu yaşayamaz. Bir çalışma topluluğu, herşeyden sorumlu olmalı ve toplumsal refahın artması için çaba harcamalıdır. Bu zenginliğin artışı gibi, eksilmesi de her çalışanın gelir düzeyini etkilemelidir."

Gorbaçov'un yolunu daha önceden tutan ve bürokratik devlet kapitalizminin yerine pazar ekonomisini ve geleneksel kapitalizmi geçirmekte önemli mesafe kateden Çin revizyonistleri de kendi burjuva çizgilerini gözlerden gizlemek için benzeri argümanlara başvuruyorlardı. Onlar, Çin gibi görece geri bir ülkede "sosyalist" meta ekonomisi adını verdikleri kapitalizmin daha bir süre yaşaması gerektiğini açıkça savunmaktadırlar. Onlara göre, mekanizasyonun gelişmesi, üretkenliğin artması, tarım ile sanayi arasındaki ilişkilerin güçlenmesi, bilim ve tekniğin ilerlemesi, köylülerin çoğunun işçilere dönüşmesi sağlanmadan, yani üretici güçler gelişmeden sosyalist ekonomik politikalar uygulanamaz. Bu süre içinde, meta ekonomisinin işleyişinin doğal sonucu olarak bireyler, sınıflar ve bölgeler arasında bir eşitsizlik oluşabilecektir. Örneğin, ÇKP Merkezi Parti Okulu profesörlerinden Gong Şiçi şöyle diyor:

"Ortak refah sosyalizmin esas içeriğidir (üretim araçlarının kollektivizasyonu yoluyla sınıfların ortadan kaldırılmasının yerine ne idüğü belirsiz 'ortak refah' gibi tipik Maoist bir kavramın geçirilmesi, Çin revizyonistlerinin yakın geçmişleriyle olan göbek bağlarının sürdüğünü gösteriyor. b.n) ve ulaşmaya çalıştığımız hedeftir. Ancak bugünkü koşullarda herkesin aynı anda zengin olmasını sağlamak olanaksızdır...

"Meta ekonomisinin daha gelişkin olduğu her yerde, görece yüksek

bir sanayi ve tarım üretimine ve görece yüksek kişisel gelirlere rastlanmaktadır. Ortak refaha doğru ilerleyişimiz içinde, önce bazılarının zenginleşmesine imkan vermek zorunlu bir adımdır."

(21) Adnan Menderes'in "her mahallede bir milyoner yaratma" sloganını andıran bu düşüncelerin Marksizm-Leninizmle herhangi bir ortak yanı olmadığı açıktır. Kokuşmuş ve ipliği pazara çıkmış "üretici güçler teorisi"ne dayanarak sosyalizmin kuruluşun uzak geleceğe ertelemeyi savunan ve bu süre içinde bürokratik devlet kapitalizminin yanısıra geleneksel özel girişimciliği canlandırmak ve yaygınlaştırmak için çaba gösteren (ve bu çabalarının ürünlerini alan) Çin revizyonistleri olsun, aynı yolun yolcuları olan Gorbaçov ve yandaşları olsun Bernstein'ın, Kautsky'nın ve Buharin'in üçüncü sınıf taklitleri olmaktan ileriye gidemiyorlar. Bu kapitalist yolcular bireyler, sınıflar ve bölgeler arasındaki gelir farklılıklarını arttıran ekonomik politikalarını savunurken büyük bir yüzsüzlükle "kaba eşitlikçiliğe" karşı çıktıklarını ve komünizmin birinci aşamasının, yani sosyalizmin, "herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre "paylaşım ilkesini savunduklarını ileri sürme cesaretini gösterebilmektedirler. Örneğin, Çin revizyonistleri "herkesin aynı büyük tencereden yemesi"ni eleştirirken, Sovyet revizyonistleri "şimdi başlıca görevimiz 'eşit kılma'yı aşmaktır" diyorlar. Mayıs 1987'de **Unita** gazetesine verdiği demeçte Gorbaçov bu görüşlerini şöyle açıklıyordu:

"Geçmişte bu ölçütten ayrılmalar olmuş, 'eşitlik' eğilimleri ortaya çıkmıştı. Bu, insanın kazançlarının emeğine ve yaratıcı yeteneklerine uygun olmaması anlamına geliyordu... Bu konuda açıkça şunu söylemek gerekir: İyi bir çalışanla iyi çalışmayana aynı ücretin ödenmesi, ilkelerimize aykırıdır ve daha iyi çalışanların ya da çalışabilecek olanların zararınadır... Bizim temel görevimiz, sosyalizmin 'herkese yeteneklerine ve edimine göre' ilkesini tüm kapsamıyla hayata geçirmektir."

Marks ve Lenin, komünizmin birinci aşamasında ürünlerin ve kaynakların sınırlılığı nedeniyle, toplumun bütün gereksinimlerini rahatlıkla karşılamaya yetecek düzeyde bir bolluk olmadığı ve olamayacağı için "herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre"

bölüşüm ilkesinin uygulanması gerektiğini savunuyorlardı. Onlar, insanlar arasındaki güç, yetenek vb. farklılıklarını hesaba katmayan bu bölüşüm ilkesinin kabulünün, 'burjuva hakkı'nın hâlâ korunduğu anlamına geldiğine işaret ediyorlardı. Gerçi, üretim araçlarının kollektivizasyonu ve dolayısıyla sömürünün ortadan kaldırılmış olması, bir dizi toplumsal hizmetin proleter devletince karşılıksız olarak sunulması vb. 'burjuva hakkı'nın kısıtlanması ve komünizmin filizlenmesi anlamına gelmektedir. Ama, gerçek eşitlik ancak sınıfların tamamen ortadan kalktığı, güçleri, yetenekleri vb. açısından eşitsiz yaratılmış olan insanların kollektif üründen sınırsızca yararlanabilecekleri geleceğin komünist toplumunda gerçekleşebileceği ölçüde, komünist toplumun birinci aşamasında, yani sosyalizmde eşitsizliklerin olması kaçınılmazdır. Ancak, bu aşamada zorunlu olarak var olan eşitsizlikler iktidarda bulunan işçi sınıfı, onun Partisi ve devletince sistemli olarak azaltılmaya, kısıtlanmaya çalışılır. Kafa ve kol emeğinin değişik kategorileri arasındaki farklılıkların korunması (ya da arttırılması) yönündeki bir siyaset, M-L bir siyaset değildir. Böyle bir siyaset, sosyalizm koşullarında ayrıcalıklı bir katman yaratma, komünizme doğru yürüyüşü frenleme siyasetidir. Kuşkusuz, sosyalist inşa koşullarında farklı nitelikte ve nicelikte olan emeğe farklı ödeme yapılabilir ve yapılmalıdır da. Hatta Lenin ve Stalin döneminde SB'nde yapıldığı gibi sosyalist inşanın genel çıkarları gözetilerek 'burjuva uzman'lara geçici bir süre çok yüksek düzeyde ödemeler de yapılabilir. Ne var ki, bütün bunlar komünizmin birinci aşamasında proleter devletinin ücretler, aylıklar, ve diğer ödemeler arasındaki makası kapamaya yönelik bir strateji izlemesi gerektiği gerçeğini değiştirmez. Sovyet ve Çin revizyonistlerine gelince onlar, zaten Marksizm-Leninizmle hiç bir ilgisi olmayan "kaba ve ilkel eşitlikçiliğe" karşı çıkma ve "herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre" sosyalist bölüşüm ilkesini savunma görüntüsü altında bir yandan iktidardaki tekelci-bürokratik burjuva kliklerin sömürü ve ayrıcalıklarını meşrulaştırmaya, bir yandan da yeni oluşan geleneksel tipte kapitalist öğeleri destekleme siyasetlerini haklı göstermeye çalışıyorlar. Köylülere "zenginleşin!" çağrısı yapan ve özel olarak kulakların ve

genel olarak burjuvazinin sosyalizmle bütünleşebileceğini savunan Buharin'in günümüzde SB, Çin ve diğer revizyonist ülkelerde en çok okunan yazarlardan biri durumuna gelmesi nedensiz değildir. Bu ülkelerde emekçi yığınlarla iktidardaki tekelci-bürokratik burjuvazi ve diğer kapitalist öğeler arasındaki gelir uçurumunu ortaya koyacak kapsamlı araştırmalar bulunmuyor. Gene de eldeki sınırlı ve büyük olasılıkla bu ülkelerin ekonomi yönetimlerince uygun bir biçimde elden geçirilmiş bazı veri ve istatistikler "herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre" ilkesinin hangi anlamda ve içerikte yaşama geçirildiğini gözler önüne sermeye yetiyor. Örneğin, daha önce yayımlanmayan bazı istatistiklerin Gorbaçov döneminde yayımlanması sonucunda SB'nde "mevduatların yarısının herbirisi ortalama 20 bin rublelik olmak üzere hesapların %3'üne ait olduğu görüldü."(22) Aynı yazıda, glasnost'un sonuçlarından birinin de 'Sovyet kapitalistleri'yle ilgili pek çok mektubun gazetelere yağmaya başlaması olduğu belirtiliyor. Öte yandan, Ahmet İnsel'in 16.11.1989 tarihli **Liberation** gazetesinden aktardığına göre, görece karamsar tahminler SB'nde nüfusun yüzde 15'inin ayda 45 rubleden(*) düşük bir gelir düzeyinde bulunduğunu gösteriyor. (23)

Kapitalizmi geliştirme doğrultusunda daha 'kararlı' ve daha 'cesur' adımların atıldığı Çin'de ise Parti, "bazılarının daha önce zenginleşmesini teşvik politikası'nın," "sosyalist gelişme yasalarıyla uyum içinde" olduğunu ve bunun "tüm toplumun refaha ulaşmasının tek yolu" olup, "Önce zenginleşenler"in "geride kalanlara yardım edecekleri"ni ileri sürmektedir. Yıllık toplam geliri 20.000 yuan'ı aşan ailelerin bulunduğunun resmen kabul edildiği Çin'de devletin sunduğu verilere göre 1982 yılında kırsal bölgelerde gelir dağılımı şöyledir:(24)

Yıllık Gelir Dilimi	Toplam Köylü Nüfusa Oranı (yüzde)
100 Yuandan az	2.4
100-200 Yuan	24.4
200-300 Yuan	37.0
300-500 Yuan	29.5
500 Yuandan fazla	6.7

(*) Özel döviz alım-satım işlemlerinde doların değerini 06 rubleden 6.2 rubleye çıkaran Kasım 1989 düzenlemelerine göre, bu rakam yaklaşık 7.3 dolar ediyor.

Bütün revizyonist ülkelerde kapitalizmin restorasyonuna koşut olarak toplumun değişik sınıf ve katmanları arasındaki gelir uçurumu benzer şekilde artmaktadır. Yönetici bürokratik kasta ve bireysel girişimciler katmanına mensup burjuva öğeler alabildiğine zenginleşirken emekçi yığınların yoksullaşması bu ülkelerin ekonomik ve toplumsal yaşamının evrensel bir yasası gibidir.

PERESTROYKANIN SİYASETİ

Gorbaçov kliğinin giriştiği "reform"ların özü ve yüreği perestroykadır; ekonomik gelişmenin hızlandırılması ve kapitalist Sovyet ekonomisinin canlandırılmasıdır. Nitekim Gorbaçov SBKP'nin 27. Kongresi'nin kapanış konuşmasında bu görüşünü şöyle açıklıyordu:

"İşin özü, büyümede yeni bir niteliğin tutturulabilmesi: Bilimsel-teknik ilerlemenin, ekonominin yapısal bakımdan değiştirilmesinin, yönetimde, çalışmanın örgütlenmesinde ve teşvikinde etkin önlemlerin uygulanması temelinde, üretimin en ileri ölçüde yoğunlaştırılması... Özetlemek gerekirse, ülkemizin sosyo-ekonomik gelişmesinin hızlandırılması, tüm sorunlarımızın çözümü için gerekli olan anahtarı oluşturmaktadır... Ekonominin gelişmesi hızlandırılmadan, sosyal reformlar yalnızca saf birer istekten ibaret kalacaktır."

Gerçekten de Gorbaçov, işbaşına gelişinden bu yana glasnost ve demokratikleştirme kavramlarını sık sık ve birbirleriyle bağlantılı olarak kullanagelmiştir. Yalnızca ekonomik alanda değil, siyasal alanda da merkezselciliği zayıflatmayı, bireylerin, işletmelerin, çalışma kollektiflerinin, yerel yönetimlerin, cumhuriyetlerin vb. özerkliklerini artırmayı içeren bir program (ki, bu bir yerde, merkezsel devlet aygıtını kontrol eden bürokratik burjuvazinin çıkarlarıyla cumhuriyetlerin, özerk bölgelerin bürokratik burjuvazileri, işletme yöneticileri ve geleneksel kapitalizm temelinde gelişen burjuva kliklerin çıkarlarını bağdaştırmaya çalışan Yugoslav özyönetim sistemini andırıyor) sunan Gorbaçov kliği,

Karaborsada 15 rubleyi bulduğu bilinen dolar fiatına göre yapılan hesaplamaya göreyse 45 ruble yalnızca 3 dolar etmekte!

yukardan aşağıya doğru gerçekleştirdiği siyasal "reform"ların bir parçası olarak SB'nde egemen olan katı ve bürokratik burjuva diktatörlüğü bir ölçüde yumuşatan bazı önlemler almıştır. Bu önlemler; basın ve iletişim araçları üzerindeki sıkı sansürün gevşetilmesi, edebiyat, sanat, bilim ve kültür alanlarındaki etkinliklere daha hoşgörülü bir tutum takınılması, bazı siyasal tutukluların serbest bırakılması, burjuva rejim muhaliflerine kendi seslerini bir ölçüde duyurma olanağının tanınması, devletin ve bürokratik burjuvazinin denetimi dışında çeşitli siyasal ve toplumsal örgütlerin kurulmasına bir ölçüde hoşgörü gösterilmesi, KGB ve polisin Sovyet yurttaşlarına karşı etkinliklerinin daha az sert ve keyfi duruma getirilmeye çalışılması, Sovyet yurttaşlarının başka ülkelere gezi ya da göç amacıyla gitmelerine getirilen kısıtlamaların azaltılması, sözde Parti içi demokrasinin, tabanın denetiminin ve seçim ilkesinin güçlendirilmesi doğrultusunda adımlar atılması ve sözde işçilerin kendi yöneticilerini seçmeleri yoluyla işyeri demokrasisinin güçlendirilmesi vb. öğeleri içermektedirler. Emekçi yığınların devrimci savaşımı ve eylemliliği sonucu gerçekleşmiş olmayan ve bir yandan ekonomik "reform"ların uygulanmasının kolaylaştırılmasını, bir yandan da ülkedeki sınıfsal ve ulusal gerilimlerin yumuşatılmasını amaçlayan bu önlemler Sovyet revizyonistlerinin ve onların çeşitli ülkelerdeki bağlaşık ve uzantılarının yutturmaya çalıştıklarının tersine, sosyalist demokrasinin gelişmesi ya da derinleşmesi anlamına gelmediği gibi, işçi sınıfının, diğer emekçilerin ve ezilen ulusların önemli demokratik mevziler kazandığı anlamına da gelmemektedir. SB'ni yeniden güçlü bir süper devlet durumuna getirmek ve bunu sağlamak için kapitalist Sovyet ekonomisinin verimliliğini ve performansını yükseltmeyi temel alan Gorbaçov, demokratikleşme ile perestroyka arasındaki ilişkiyi nasıl kavradığını Ocak 1987'de yaptığı bir konuşmada şöyle koyuyordu:

"Demokratikleşme.. perestroykanın belirleyici gücünü oluşturan halkı sürecin içine çekmeyi olanaklı kılacak kaldıraçtır. Eğer bunu yapmazsak, hızlandırmanın görevlerini hiçbir zaman başaramayız, ne de yeniden yapılandırmayı gerçekleştirebiliriz." Gene O, Mayıs 1987'de **Unita** gazetesine verdiği bir demeçte,

"Bu olgu sayesinde demokratikleştirme, yeniden yapılanmanın tüm alanlarda en önemli aleti ve garantisidir." diyordu. Tekelci-bürokratik devlet kapitalizmini adım adım 'pazar sosyalizmi' diye adlandırdığı geleneksel kapitalizme dönüştürmek ve bu amaçla Marksizm-Leninizme, SB'nin şanlı geçmişine, Lenin ve Stalin'in mirasına kâh sinsice, kâh açıkça saldıran, karşı-devrimci emellerine ulaşmak için içlerinde ABD emperyalistleri ve Rus Ortodoks Kilisesinin de yeraldığı en gerici güçlerle bile işbirliğine girmekten kaçınmayan Gorbaçov ve yandaşlarının "demokratikleşme", "sosyalist demokrasinin derinleştirilmesi" türünden demagojik açıklamaları siyaset tarihine olsa olsa bir kara mizah örneği olarak geçebilir. Ancak bu durum, sözkonusu tez ve yaklaşımların daha yakından incelenmesine gerek olmadığı anlamına gelmediği gibi, Gorbaçov kliğinin SB'nin devlet örgütlenmesinde ve siyasal yaşamında yolaçtığı kurumsal değişikliklerin önemsiz olduğu, incelemeye değer olmadığı ya da Gorbaçov'un Sovyet ekonomisini güçlendirmeye yönelik siyasetlerinin bir aracı olmanın ötesinde çok derin tarihsel, ekonomik ve siyasal nedenleri olduğu gerçeğinin gözardı edilebileceği anlamına da gelmiyor.

28 Haziran 1988'de Moskova'da başlayan SBKP'nin 19. Konferansı öncesinde hazırlanan ve kamuoyuna sunulan SBKP Merkez Komitesi'nin "Tezleri" (SBKP Merkez Komitesi'nin, 19. Bütün Sovyetler Birliği Parti Konferansına Sunulacak Tezleri) Gorbaçov'un başını çektiği Sovyet bürokratik burjuvazisinin "reformist" kanadının demokratikleşme, glasnost, perestroyka ve ülkenin siyasal yaşamı konusundaki görüşlerinin oldukça detaylı bir biçimde dile getirildiği bir platform sunuyordu. "Tezler"in 1. maddesinde,

"Parti içinde ve toplumda farklı görüşlerin karşılaştırılması, eleştiri ve özeleştiri için daimi ve aktif bir mekanizma oluşturulması" gerektiği belirtildikten sonra bunun ardından,

"Lenin'in sadece hizipçiliğe kesinlikle karşı olmakla kalmayıp, Parti üyelerinin çeşitli konularda farklı fikirlere sahip oldukları için bastırılmalarına da karşı olduğunu gözönünde bulundurmalıyız." deniyor. "Tezler"de SB'ndeki olumsuz gelişme ve bozulmaların temelinde,

*"Devlet ve ekonomi organları ve toplumsal örgütler hakkındaki doğrudan talimatları içeren kararların parti komitelerince alınması"*nın bulunduğu,

"Bakanlıklar ve diğer merkezsel devlet organları, ekonomik ve sosyal gelişim sorunları hakkında, Sovyetleri işe karıştırmadan" karar aldıkları için ülkede sağlıksız ve demokratik olmayan bir siyasal ortamın yerleştiği anlatılıyor. Gene "Tezler"e göre, bu durumu kökten değiştirmek için, bütün buyruk-komuta yöntemleri kaldırılmalı, işçilerin siyasal iktidara yabancılaşmasının önüne geçilmeli, kişiye tapmanın tüm belirtileri ortadan kaldırılmalı, Lenin'in Parti ve devlet yaşamına ilişkin olarak ortaya koyduğu normların çiğnenmesine son verilmeli, Parti organlarına seçilme yöntemleri çok adaylılığı, yarışmayı ve gizli oylamayı içerecek şekilde değiştirilmeli, Parti komitelerindeki görev süresi beş yılla sınırlandırılmalıdır. "Yasak olmayan her şeyin serbest olması" temel ilkesine ve yargılamada demokratik yöntemlerin gözetilmesine dayanan bir hukuk reformu öneren "Tezler", çeşitli anayasal özgürlüklerin ve kişi özgürlüklerinin güvence altına alınmasını öngörüyor. "Tezler"in en önemli yanlarından biri "Sovyetlerin olanca rol ve otoritelerinin restorasyonu" ve "devlet, kültür, ekonomi ve toplum yaşamının bütün somut sorunlarına Sovyetler"in karar vermesi istemidir. Daha da önemlisi, Yüksek Sovyet'in (yani parlamentonun) yetkilerinin arttırılması, daha önce Parti Merkez Komitesi'nin gölgesinde kalan bu organın artık seçimle işbaşına gelmesinin ve devamlı çalışan bir parlamento durumuna getirilmesinin önerilmesidir.

28 Haziran 1988'de toplanan SBKP 19. Konferansı'nın onayladığı "Tezler" uyarınca 1988 sonlarında SSCB Anayasasında bir takım değişiklikler gerçekleştirildi. Bu değişikliklere uygun olarak Mart 1989'da her biri beş yıl süreyle görev yapacak milletvekillerinden oluşan 2250 üyeli Halk Temsilcileri Kongresi seçimi yapıldı. Bu 2250 üyenin yalnızca 750'si SBKP ve ona bağlı sözde kitle örgütlerince saptanırken, 1500'ü seçimle belirlendi. Buna karşın, Halk Temsilcileri Kongresi'ne giren milletvekillerinin yüzde 80'i SBKP üyeleriydi. Kongre devlet başkanlığına Gorbaçov'u getirdi ve kendi üyeleri içinden

420 üyeli Yüksek Sovyet'i seçti. Anayasa değişiklikleri aynı zamanda Yüksek Sovyet'in de başı olan devlet başkanının görev süresini en fazla 10 yılla sınırlıyor, yasaların (Kongre'ce onaylanmak kaydıyla) Yüksek Sovyet'çe yapılmasını, hükümetin Parti Merkez Komitesi'ne değil, Yüksek Sovyet'e karşı sorumlu olmasını hükme bağlıyor ve Kongre'nin, devlet başkanının önereceği aday listesi içinden seçeceği 23 kişilik bir Anayasa Kontrol Komitesi (yani, bir çeşit Anayasa Mahkemesi) oluşturmasını, Yargıtay Başkanı'nı ve Başsavcı'yı seçmesini öngörüyordu.

19. Parti Kongresi'nde kabul edilen tezler, 1988 sonunda SSCB Anayasasında yapılan değişiklikler ve bu temelde gerçekleştirilen siyasal reformların gerçek anlamı nedir? Bu gelişmelerin üzerini örten ideolojik örtü kaldırıldığı ve bu değişiklikleri kamufle etmek için başvurulan demokratik ve sosyalist demagoji bir kenara fırlatıldığı zaman gözümüze ilk çarpan, SB'nde revizyonist SBKP'nin rolü ve gücünün belirgin bir biçimde zayıflatılmakta ve Parti'ye alternatif iktidar odaklarının oluşturulmakta olduğu olgusudur. Böylece siyasal iktidar gözle görülür ölçüde eskiden herşeyi denetim altında bulunduran Parti Merkez Komitesi'nden, hatta Politbüro'sundan (eskiden yılda iki kez ve çok kısa süreli olarak toplanırken şimdi sekiz ay sürekli olarak çalışacak ve yasa yapma yetkisini Parti'ye bağlı uzmanlaşmış kurulların elinden alacak ve almış olan) Yüksek Sovyet'e, (eskiden tamamen sembolik ve protokoler bir nitelik taşırken şimdi Parti'nin yanısıra Yüksek Sovyet'e ve Halk Temsilcileri Kongresi'ne de dayanabilen ve bir dizi çok önemli yetkiyi elinde toplayan) devlet başkanlığına, (eskiden Parti Merkez Komitesi'nce saptanıp ona karşı sorumluluk taşırken, şimdi devlet başkanlığınca oluşturulup Yüksek Sovyet'e karşı sorumluluk taşıyan) hükümete ve daha önce bulunmayan Anayasa Kontrol Komitesi'ne doğru kaymaktadır. Gorbaçov'un bu değişiklikler sonucu kendi kişisel konumunu güçlendirmesi, Parti Genel Sekreterliğinin yanısıra devlet başkanlığı ve Yüksek Sovyet başkanlığı koltuklarını ele geçirmesi ve Halk Temsilcileri Kongresi ve Yüksek Sovyet üyelerinin büyük çoğunluğunun SBKP üyesi (hatta çoğunlukla Sovyet bürokratik burjuvazisinin "statükocu" kanadından) olmaları, bu

değişikliklerin özünün revizyonist SBKP'nin iktidar tekelinin sona ermekte olması olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. SB'nde burjuva parlamenter rejim ve siyasal çoğulculuk doğrultusunda atılan bu adımlar, Kruşçevcilerin iktidarı ele geçirip ülkeyi kapitalist restorasyon yoluna sokmalarının ve daha önceleri aralarında uzlaşmaz çelişmeler bulunmayan üç dost sınıftan (işçi sınıfı, kolhozcu köylülük ve halk aydınları) oluşan sosyalist Sovyet toplumunu aralarında uzlaşmaz çelişmeler bulunan değişik sınıflar ve katmanlardan oluşan tipik bir kapitalist toplum durumuna getirmiş olmalarının, yani ekonomik temeldeki bu değişikliğin siyasal üst yapıda gecikmeli olarak yansımasının mantıksal ve doğal bir anlatımıdır. SB'nde kapitalizmin restorasyonu bir yandan değişik uluslardan Sovyet işçi sınıfı ve kolhoz (ve sovhoz) emekçileriyle değişik uluslardan tekelci-bürokratik burjuvazi arasındaki çelişmelerin yanısıra, devlet aygıtına egemen olan Rus bürokratik burjuvazisiyle Rus-olmayan ulus ve milliyetlerin bürokratik burjuvazileri arasındaki çelişmeleri, egemen Rus ulusuyla (ya da daha doğru bir anlatımla Rus bürokratik burjuvazisiyle) Rus-olmayan ulus ve milliyetlerden halklar arasındaki çelişmeleri, Parti, devlet ve merkezsel ekonomi aygıtında yuvalanmış olan bürokratik kastla, reform girişimleri sonucu belli ölçüde güçlenen işletme yöneticileri arasındaki çelişmeleri, tekelci-bürokratik devlet kapitalizmi ile giderek güçlenen geleneksel kapitalizmin özel girişimcileri arasındaki çelişmeleri ve kent ve kır küçük burjuvazisiyle tekelci bürokratik burjuvazi ve geleneksel kapitalist burjuvazi arasındaki çelişmeleri vb. ortaya çıkarmış ve güçlendirmiştir. Bu çelişmeler, ya da en azından bunların bir bölümü şimdiye kadar tek partili Sovyet burjuva devlet aygıtının ve Partisinin değişik organları, bölümleri, komiteleri vb. içindeki hizip ve klik çatışmaları biçiminde anlatım bulmuş, ancak artık bu siyasal kabuğa sığmaz olmuşlardır. Bugün SB'nde revizyonist SBKP'nin iktidar tekelinin parçalanmakta ve iktidarın farklı aygıtlar arasında bölünmesi ve paylaşılmasına gidilmekte olması, başta Baltık ülkeleri ve Transkafkasya gelmek üzere bir çok Sovyet cumhuriyetinde - her ne kadar genellikle Halk Cephesi adını taşıyor olsalar da- SBKP'nin yerel örgütlerinin rollerini ve güçlerini büyük ölçüde ikinci plana itmiş

ve edimsel olarak ulusalcı burjuva partileri konumuna gelmiş örgütlerin oluşmuş olması, revizyonist SBKP ve Halk Temsilcileri Kongresi içinde başını Yeltsin,(25) Afanasiyev, Saharov gibi adların çektiği "radikal demokratik muhalefet", Gorbaçov'un temsil ettiği "merkezciler" ve Ligaçev'in temsil ettiği "tutucular" olmak üzere en az üç ayrı siyasal eğilimin biçimlenmiş olması, genellikle reformist, demokratik ve devrimci küçük burjuva nitelik taşıyan 52 dernek ve örgütün gevşek bir biçimde bir araya gelişiyle oluşan Sosyalist Toplumsal Kulüpler Federasyonu'nun yanı sıra, daha solda Sosyalist Sendikalar Birliği ve sağda Pamyat ve Interfront gibi örgütlerin kurulmakta olması artık SB'nde edimsel olarak çok partili bir burjuva kapitalist rejimin ortaya çıkmış oluşunun yadsınamaz kanıtlarıdır. Bundan sonra, özellikle sömürücü sınıfların çeşitli fraksiyonlarını temsil eden çeşitli siyasal partilere özgürce örgütlenme olanağının yasal düzeyde tanunası yalnızca bir zaman sorunudur. (26)

YENİ ÇİZGİ VE DÜNYA DURUMU

Gorbaçov ve yandaşları, SB'ni, ABD, Batı Avrupa ve Japon emperyalistleriyle ve Çin sosyal-emperyalistleriyle sürdürdüğü, bağımlı ve geri ülkeler üzerinde hegemonya kurma ve bu ülkeler halklarının sırtından süper kârlar elde etme, kendi etki alanlarını koruma ve diğer emperyalist ülkelerin etki alanlarına sızma savaşımında öne geçirmek için bugünkü özgül koşullar dizisi altında görece temkinli ve daha az saldırgan bir çizgi izlemeyi yeğlemek zorunda kalmışlardır.

1960'lı ve '70'li yıllarda ABD ekonomisinden daha yüksek bir büyüme hızı tutturan kapitalist Sovyet ekonomisi (ki, giderek temposu düşen bu 'daha yüksek büyüme hızı' SB'nin -başta yetişmiş insan gücü gelmek üzere- üretici güçlerinin **niteliğinin** ABD'ninkinin gerisinde kalmakta olduğunu ve bir dizi ileri sanayi dalında SB'yle gelişmiş kapitalist ülkeler arasındaki teknoloji açığının genişlemekte olduğunu belli bir süre gözlerden gizlemişti) ve Sovyet sosyal-emperyalistlerinin gene aynı dönemde uyguladıkları hızlı ve yoğun bir silahlanma programı sayesinde SB, 1970'lerin başlarında ABD ile stratejik eşitliğe

sahip bir nükleer ve konvansiyonel güç durumuna geldi. Sovyet Devlet Başkanı Andrei Gromiko 1971'de,

"Artık az çok önem taşıyan hiçbir sorun hakkında... SB olmaksızın ya da ona karşı çıkılarak karar verilemez."(27) derken işte SB'nin bu güçlü konumuna işaret ediyordu. 1970'lerde özellikle de bu on yılın ikinci yarısında Hindiçini ülkeleri halkları başta gelmek üzere bağımlı ve sömürge ülkeler halklarının (esas olarak ABD emperyalizmine güçlü darbeler indiren) ulusal kurtuluş savaşlarının gelişmesi ve zaferler kazanması (Gine-Bissau, Mozambik, Angola, Nikaragua ve İran devrimleri), Afrika ve Orta Doğu'da Sovyet sosyal-emperyalistlerinin ABD emperyalistlerinin zararına kendi etki alanlarını genişletmeleri, Afganistan'ın Aralık 1979'da SB'nce işgali vb. bu gelişmenin köşe taşlarını oluşturuyordu. Ancak, ulusal geliri ABD'ninkinin yaklaşık yarısı düzeyinde olmakla birlikte aşağı yukarı ABD'ninkine eşit düzeyde bir askeri bütçeye sahip olmanın yükünü kaldırmakta gittikçe daha fazla zorlanan, emperyalist ve yayılmacı etkinlikleri nedeniyle dünya halklarından tepki görmeye ve yalıtılmaya başlayan, ekonomik temeli zayıfladığı için giderek daha köklü ekonomik "reform"lara ve emek verimliliğinin arttırılmasına gereksinim duyan Sovyet revizyonistleri, ABD emperyalistlerinin 1980'den başlayarak "Vietnam Sendromu"nun frenleyici etkisinden kurtularak yeniden daha saldırgan bir siyaset gütmeye başlamalarının da etkisiyle kendilerini 'savunma' konumuna çekilme zorunda duyumsadılar. Özellikle Gorbaçov kliğinin işbaşına gelmesiyle birlikte "kendi evlerini düzene koyma"ya, iç sorunlarını çözene değin bir ölçüde kendi kabuklarına çekilmeye ve bu süre içinde ellerinde bulundurdukları mevzileri pekiştirmeye ya da görece sınırlı bir emperyalist saldırganlık siyaseti izlemeye yöneldiler. Nesnel koşulların zorlaması sonucu, konjonktürel olarak böylesi bir siyaset saptamak durumunda olan Sovyet bürokratik burjuvazisi, kendi durumunun ve gereksinimlerinin teorisini yapıyor; 'yeni bir çağ'a girildiğini, bu çağa uygun bir 'yeni siyasal düşünce'ye gerek duyulduğunu, dünya ölçeğinde bir 'karşılıklı bağımlılık'ın oluştuğunu, temel görevin devrim yapmak değil, nükleer savaş yıkımını önlemek olduğunu, insanlığın karşı karşıya bulunduğu

yaşamsal sorunların çözümü için hangi sınıftan ya da siyasal kamptan olursa olsun bütün insanların işbirliği yapmaları gerektiğini, emperyalizmin çürümekte ve çöküşe gitmekte olan kapitalizm olmadığını, kapitalizmin militarizmden arındırılabileceğini ve savaştan vazgeçebileceğini, emperyalist ülkelerin geri ülkeler halklarını ezmeden ve sömürmeden de yaşayabileceklerini, Batı Avrupa emperyalistlerinin, Doğu Avrupa ülkelerinin revizyonist kliklerinin ve hatta Sovyet sosyal-emperyalistlerinin içinde birlikte oturabilecekleri 'ortak bir Avrupa evi' kurulması gerektiğini ve tabii kapitalizmden sosyalizme barış içinde geçişin olanaklarının arttığını, devrimler çağının geride kaldığını, kapitalizmle sosyalizm arasında uzlaşmaz çelişmelerin kalmadığını ve bu iki sistemin buluşmaya doğru gittiğini vb. ileri süren bir dizi 'orijinal' görüş pazarlıyor.

Örneğin Gorbaçov, Ekim Devrimi'nin 70. yıl dönümü dolayısıyla yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

"Yeni düşünce biçimimiz, silahsızlanma çerçevesinde, kapsamlı bir uluslararası güvenlik sistemine ihtiyaç olduğu ve böyle bir sisteme erişmenin mümkün olduğunu (abç) genel olarak kanıtlamamıza yardım etmiştir." Gorbaçov daha sonra dünyanın bugün ulaştığı gelişme aşamasında, karşılıklı bağımlılık ve bütünleşme düzeyinde **emperyalizmin doğasını etkilemenin** ve onun en tehlikeli boyutlarını engellemenin olanaklı olup olmadığını soruyor. Ve şöyle devam ediyor:

"Kapitalizm militarizmden kurtulabilir ve ekonomik ortamda onsuz iş görebilir mi?.. Kapitalist sistem, şu anda yaşamını sürdürmesi için en gerekli etkenlerden biri olan yeni sömürgecilik olmadan yapabilir mi?"

O daha sonra dünyanın karşı karşıya bulunduğu tehditler konusundaki bilincin Batı'nın yönetici seçkinlerinin üst kademelerinde bile ilerleme sağladığının bilindiğini belirterek bunun pratik siyasetlere dönmesinin umulup umulmayacağını soruyor. Açık ki, Gorbaçov bu soruların hepsine de olumlu yanıt vermektedir. Yani, ona göre, kapitalist-emperyalist sistem yıkılmadan kapsamlı bir uluslararası

güvenlik sistemi kurmak, emperyalizmin doğasını değiştirmek, kapitalizmin militarizm ve yeni-sömürgeciliğe başvurmadan sürmesi ve insanlığın genel çıkarları için Batılı emperyalist şeflerle işbirliği yapabilmek olanaklıdır. Gorbaçov sorunun, kapitalizmin kendisini nükleer silahlardan arındırmış bir dünyanın koşullarına, iki dünya sisteminin entellektüel ve ahlaki değerlerinin dürüstçe karşılaşırılacağı koşullara uyup uyamayacağı olduğunu söylüyor. Elbette ona göre, bu pekala olanaklıdır. Ve elbette kendi sözleriyle,

"Burada da Leninist geleneğe, Leninizmin özüne sadığız."(!) Gorbaçov, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde kapitalist ülkeler arası savaşları (yalnız kapitalist ülkeler arasındaki savaşları mı?) kaçınılmaz kılan eğilimlerin var olduğunu belirttikten sonra şunları söylüyor:

"Bugün durum farklıdır. (abç) Kapitalizmi kendi iç çelişmelerini aşırı noktalara götürmekten alıkoyan, sadece geçmiş savaşın dersleri değil, aynı zamanda artık bir dünya sistemi olan sosyalizm karşısında kendi gücünü yok etme korkusudur."

Gorbaçov, Aralık 1988'de BM'de yaptığı konuşmada da benzer görüşler savundu. O şunları söyledi:

"Bugün herhangi bir çeşit 'kapalı' toplumun korunması imkansızdır... Dünya ekonomisi tek bir organizma olmaktadır. Sosyal sistemi ya da ekonomik sistemi ne olursa olsun (abç) hiçbir şey bunun dışında gelişemez." Gorbaçov'a göre,

Hayat bizi, zamanı geçmiş görüşleri ve kurumsallaşmış klişeleri (bununla Marksizm-Leninizm'den başka birşeyin kastedilmekte olduğunu düşünebilir miyiz? -b.n) terketmeye itmektedir. Bugünün insanlığına ait sorunların geçmişte işe yaramış görünen yöntemlerle çözülebileceğine inanmak ilkellik olacaktır."

9 Ocak 1989 tarihli **International Herald Tribune** gazetesi Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Örgütler Masası Şef Yardımcısı Andrei V. Kozirev tarafından kaleme alınan ve doğal olarak hem Dışişleri Bakanlığı'nın, hem de Sovyet yönetiminin görüşlerini yansıtan bir makale yayımladı. Gorbaçov'un görüşlerini daha da detaylı

bir biçimde açımlayan bu yazıda her şeyden önce,

"Artık, pazar ya da hammaddeler için askeri rekabet ve dünyanın bölüşümünden ya da yeniden bölüşümünden sözetmeye gerek olmadığı"(28) belirtildikten sonra,

"Bu arada değişik sosyal sistemlere sahip ülkeler arasında uzlaşmaz çıkarların bulunduğunu ileri sürmek de gariptir. Çünkü günümüzde kapitalist ülkelerdeki sınıf anlaşmazlıkları bile, şiddete dayanan yöntemlerle değil, iki tarafın da kabul ettiği yasal çerçeve içinde uzlaşma arayışı içinde çözümlenmektedir" deniyor. Yazara göre, "Emperyalizme karşı mücadelede gelişmekte olan ülkelerle sosyalist ülkelerin sınıfsal çıkarlarının aynı doğrultuda olduğu efsanesi, eleştiriye dayanabilecek güçte değildir." Dışişleri Bakanlığı görevlisi Kozirev, emperyalist çevrelerin özgürlüğüne kavuşmuş ülkeleri "soymak istediklerine ilişkin klişelerin" de artık düzeltilmesi gerektiğini belirttikten sonra sözkonusu olanın kendi çıkarlarını gerçekçi bir biçimde değerlendirmek, bu çıkarları klişe ve dogmalardan arındırmak ve bağlantısızlar da içinde olmak üzere diğer ülkelere saygı göstermek olduğunu söylüyor. Yazar son olarak sözkonusu olanın "Lenin'in politikasına geri dönüş" (!) olduğunu belirtiyor.

Neresinden tutulsa dökülen, Marksizm-Leninizmle hiçbir ortak yanı olmadığı gibi, ilerici ya da demokratik bir nitelik de taşımayan, dünya proletaryasının ve halklarının barış, demokrasi, ulusal kurtuluş ve sosyalizm uğruna vermekte oldukları savaşımları baltalamayı hedefleyen bu karşı-devrimci revizyonist pislikler ve bu tür 'görüş'ler eleştirilmezler; yalnızca olanca iğrençlikleri ve boşluklarıyla sergilenirler. Sovyet bürokratik burjuvazisinin; daha fazla demokrasi ve daha fazla sosyalizm, buyruk-komuta yöntemlerine ve kişiye tapmaya karşı çıkma, Parti-içi demokrasiyi güçlendirme, Parti ve devlet yaşamında Leninist normları egemen kılma, Sovyetleri yeniden canlandırma, sosyalist legaliteyi oluşturma, sosyalizmin Stalinist deformasyonuna son verme sloganlarıyla yola çıkan bu karşı-devrimci demagoglar güruhunun gerçek yüzü bir kez daha bizzat kendilerince sergilenmiş bulunuyor. İşçi sınıfıyla burjuvazi, ezilen uluslarla

emperyalist ve sosyal-emperyalist ülkeler, sosyalist sistemle kapitalist-emperyalist sistem arasındaki uzlaşmaz çelişmelerle emperyalist ve sosyal-emperyalist ülkelerin kendi aralarındaki uzlaşmaz çelişmelerin varlığını, proletaryanın, halkların ve ezilen ulusların devrim ve sosyalizm savaşımlarını, kapitalizmin ve emperyalizmin çökmeye ve yıkılmaya mahkum olduğu gerçeğini yadsıyan, ezilen sınıflara ve uluslara kendilerini ezenlere karşı savaşmamalarını, emperyalistlere ise 'kendi' halklarına ve bağımlı ülkelerin halklarına karşı anlayışlı olmalarını öğütleyen, insanlığın karşı karşıya bulunduğu nükleer savaş, çevre kirliliği gibi yeni sorunların (bunların sorumlularının kapitalist-emperyalist sistem olduğunu gözlerden gizleyerek), ilerici-gerici ayrımı yapmaksızın **herkesin** ortak çabasıyla çözülmesini savunan Gorbaçov ve yandaşları, öncellerinin biçimsel olarak ve söylem düzeyinde bağlı oldukları Marksizm-Leninizm'den açık bir biçimde kopmanın ötesinde demokratik, hatta reformist siyasal konumların da gerisine düşerek açıkça faşizmin, gericiliğin ve emperyalizmin kampında yeraldıklarını, görmek ve anlamak istemeyenlerin gözlerine sokarcasına ve kafalarına vururcasına ilan etmektedirler.

Kuşkusuz, demagojinin ve sahtekârlığın da bir mantığı, bir amacı, bir rasyonalitesi vardır. Gorbaçov ve yandaşlarının sınıf savaşımı, uluslararası durum, emperyalizm, savaş vb. hakkındaki gevezeliklerinin gerçek içeriğini çözümlediğimizde şunu görüyoruz: SB, ivedi olarak ekonomik temelini yenileme, emek verimliliğini arttırma, Batı'nın gelişmiş kapitalist ülkeleri ile olan ve giderek genişleyen teknoloji açığını kapatma ve bütün bunları yaparken 'kendi' proletaryasını, ezilen halklarını denetim altında tutma ve Doğu Avrupa'daki eski uydularının bütünüyle kendi etki alanı dışına çıkmalarını önleme gereksinimi içindedir. Geçtiğimiz aylarda gerek SB'nde ve gerekse Doğu Avrupa ülkelerinde yaşananlar, dünyanın bu bölgelerinin bir yığın patlayıcı maddeyle dolup taştığını gösteriyor. Sovyet bürokratik burjuvazisinin, kendi yeni-sömürgeci imparatorluğunu ayakta tutmak, Doğu Avrupa üzerindeki etkisini bütünüyle yitirmemek ve hatta, kısa erimde olmasa bile bir proleter devrimi sonucunda yıkılmamak için ezilen sınıfları ve ulusları uyuşturacak, sakinleştirecek teori taslaklarına başvurma gereği

duymasında şaşılacak bir yan yok.

Öte yandan, Sovyet tekelci-bürokratik burjuvazisi, görece zayıf olduğu bugünkü durumda, başta ABD emperyalistleri gelmek üzere emperyalist devletlerle kıyasıya bir ekonomik, siyasal ve askeri yarışma ortamına süreklenmek istememektedir. O, böylesi bir yarışmanın onu bir yandan gelişmiş kapitalist ülkelerden daha büyük ölçekte almayı tasarladığı ileri teknoloji ve sermaye akışından yoksun bırakırken, bir yandan da ekonomisini çok ağır bir yük altına sokan dev boyutlu askeri harcamalar yapmaya sürükleyeceğini düşünüyor. Onun, özellikle Gorbaçov'un işbaşına gelişinden sonra barış şampiyonu kesilmesinin, nükleer yıkım tellallığı yapmasının, emperyalist devletlerle elele güvenlikli ve barışçıl bir uluslararası ortam kurmanın propagandasına girişmesinin bir önemli nedeni de budur.

Gorbaçov'un 1986'da SBKP'nin nükleer denemelerin durdurulması için görüşlerini açıklarken söyledikleri, gerçek durumu bir ölçüde gözler önüne sermektedir:

"Ekonomik sorunlarımız ve zorluklarımız var ve bunları açıkça konuşmaktan çekinmiyoruz. Elimizdeki araçları ve güçleri savunmadan sivil alanlara, insanların yaşam standartlarını yükseltme alanına kaydırmak için her imkandan yararlanmak istiyoruz ve bu konuda her öneriyi selamlıyoruz."

Sovyet revizyonistleri, bu 'yeni' çizgileri doğrultusunda uluslararası alanda gerilimi azaltmaya, SB'nin sosyal-emperyalist profilini düzeltmeye yönelik bir dizi adım attılar. 1987 Kasım'ında Reagan ile Gorbaçov arasında yapılan görüşmelerden sonra INF diye anılan orta menzilli füzelerin (ki, bunlar dünyadaki tüm nükleer silahların yalnızca yüzde 4-5'ini oluşturuyorlar) kaldırılmasının kabul edilmesi, SB'nin Doğu Avrupa ülkelerindeki ve Çin sınırındaki askeri birliklerinin bir bölümünü geri çekmesi, Cenevre'de varılan anlaşmadan sonra 1989 Şubat'ında son Sovyet işgal güçlerinin Afganistan'dan çekilmesi, gene 1989 yılı içinde Vietnam'ın, SB'nin telkin ve baskısıyla Kamboçya'daki askerlerinin büyük bir bölümünü geri çekmesi, gene aynı yıl içinde perde arkasında yürütülen Sovyet-

Amerikan pazarlığı sonucunda Küba güçlerinin Angola'dan (ve Güney Afrika güçlerinin de Namibya'dan) çekilmesi, Çin-SB ilişkilerinin normalleşmeye başlaması, Gorbaçov'un 'Brejnev doktrini'ni reddetmesi, Çekoslovakya'nın 1968'de işgal edilmesini kınaması ve Doğu Avrupa ülkelerine karışmayacaklarını açıklaması,(29) SB'nin, NATO ile kimyasal silahlar da içinde olmak üzere konvansiyonel silahlarda büyük ölçüde indirim yapılması için yürüttüğü görüşmelerde önemli ilerlemeler sağlanması, stratejik nükleer silahlarda yüzde 50 oranında indirim yapılmasını sağlayacak anlaşmanın 1990 yılı içinde tamamlanacağının açıklanması ve SB'nin Doğu Avrupa'da ABD ve Batı Avrupa emperyalistlerinin siyasal etkisinin artmasına ve Doğu Avrupa ülkelerinin Moskova'dan yavaş yavaş uzaklaşmalarına karşı sert bir tepki göstermemesi vb. bu 'yeni' çizginin somut uygulamalarıdır. Kuşkusuz bu gelişmeler, dünya halklarının emperyalizme ve sosyal-emperyalizme karşı, nükleer silahlara ve savaş tehlikesine karşı yürüttükleri savaşımların ve SB'nin değişen emperyalistler arası güç dengeleri uyarınca ABD başta gelmek üzere, diğer emperyalistler karşısında göreli bir gerilemesinin anlatımı ve sonucudur. Bu durum, Gorbaçov ve yandaşlarının gevezeliklerinin tersine, uluslararası güvenliğin ve barışın güven altına alınabileceği bir ortam yaratmamıştır. Ancak, iki süper devlet arasındaki çelişmelerin geçici olarak yumuşaması ve Bush'la Gorbaçov'un 4 Aralık 1989'da gerçekleştirdikleri Malta doruk toplantısında yaptıkları karşı-devrimci pazarlıkların bir dünya savaşı tehlikesini ya da bir nükleer savaş tehlikesini —geçici olarak olsa da— dünyanın gündeminden kaldırmış olduğunu söyleyebiliriz. Ne var ki, Sovyet sosyal-emperyalistlerinin bir dizi güçlüklerle karşı karşıya bulundukları bugünkü koşullarda ABD emperyalistleriyle giriştikleri karşı-devrimci uzlaşma, bir yandan bölgesel savaşların, bir yandan da özellikle ABD emperyalistlerinin dünyanın çeşitli bölgelerine müdahalelerinin göreli olarak artmasına yolaçabilecektir. Gorbaçov'un bundan böyle Nikaragua'ya askeri yardım yapmayacaklarını açıklaması, Malta doruk toplantısından sonra ABD'nin Panama'ya saldırması, Romanya olayları sırasında ABD ve Fransa'nın SB'ne bu ülkeye askeri müdahelede bulunmayı önermeleri,

Kafkasyadaki son (Ocak 1990'daki) Azeri-Ermeni çatışmaları sırasında Bush'un SB'nin bölgeye askeri güç yollamasını anlayışla karşıladığını söylemesi vb. bu, halklara yönelik karşı-devrimci uzlaşmanın hemen akla gelen somut örnekleridir. ABD'de yayımlanan **The New York Times** gazetesinin 3 Nisan 1989 tarihli sayısında çıkan "Soğuk Savaş Bitti" adlı başyazıda şöyle deniyordu:

"İç politikaya yönelik histerilerden, Doğu-Batı arasında büyütülmüş ve çarpıtılmış çatışmalardan, zehirli Sovyet-Amerikan duygularından kaynaklanan nihayetsiz diplomatik kilitlenme ve soğuk savaş sona ermiştir.

"1945'ten sonra ortaya çıkan 'Biz ve Onlar' dünyası artık yerini büyük güçler arasında daha geleneksel mücadelelere bırakıyor. Bu rekabet daha ciddi müzakerelere olanak sağlıyor." Gene aynı gazetenin aynı ay içinde yayımlanan bir başka sayısında, 1952'de ABD'nin Moskova Büyükelçisi olan ve "soğuk savaş" stratejisinin oluşturulmasında büyük rolü bulunan tanınmış Amerikan siyaset adamı George Kennan'ın bir yazısı yayımlandı. Kennan bu yazısında SB'nin güçlüklerini dile getirdikten sonra,

"Özetle, bana kalırsa SB'ni şimdiye dek olduğu gibi 'muhtemel bir düşman' olarak görmemiz için artık geçerli bir neden yoktur, SB'ne bundan böyle bir başka büyük devlet olarak bakmalıyız. Bu büyük devletin politikaları ve hedefleri... bizim politikamız ve hedeflerimizden değişiktir. Ama ikisi arasında artık ciddi bir sürtüşme yoktur" diyordu.

Elbette ki, ne iki süper devlet arasındaki karşı-devrimci uzlaşmalar, ne de çeşitli emperyalist burjuva ve gerici kliklerin öznel niyet ve hedefleri dünya proletaryasını ve halklarını kendilerini sömürenlere ve ezenlere karşı savaşımlarından vazgeçirebilir. Dahası, bu gerici çabalar kapitalist, emperyalist ve sosyal-emperyalist ülkeler arasındaki çelişmelerin keskinleşmesini ve savaşların patlak vermesini de --görece kısa tarihsel dönemler dışında-- asla önleyemezler. Son sözü gene dünya halkları söyleyecektir.

PERESTROYKA DERİNLEŞİYOR: İKİ ADIM İLERİ, BİR ADIM GERİ

Gorbaçov ve yandaşlarının uygulamaya koymaya çalıştıkları ekonomik "reform"lar, Sovyet tekelci-bürokratik burjuvazisinin "statükocu" kanadının ve genel olarak emekçi yığınların farklı nedenlerle ve farklı biçim ve ölçülerde gösterdikleri hoşnutsuzluk ve direnişler nedeniyle oldukça yavaş bir tempoyla gerçekleştirilebildiler. Aslında, egemen sınıfın "reformist" kanadı da sözkonusu "reform"ların içeriği, biçimi ve nasıl ve hangi tempoyla uygulanacağı konusundaki anlayışlarını giderek süreç içinde netleştirdi. Örneğin, Gorbaçov'un işbaşına geldiği dönemin başlarında (özellikle 1985-1986 yıllarında) ağırlık, uskorenie(=hızlandırma) ve çalışma disiplininin güçlendirilmesi üzerindeydi. Bu dönemde maddi özendiricilerin daha yaygın bir biçimde kullanımı, tembelliğe, işten kaytarmaya, emek yoluyla elde edilmemiş gelirlere karşı savaşım, yatırımların arttırılması, sorumluluk duygusunun ve çalışma disiplininin güçlendirilmesi, kaynakların kullanımında tutumluluk vb. yöntemlerle ekonominin verimliliğini arttırma çabaları olumlu bir sonuç vermediği gibi, durumun daha da kötüleşmesini engelleyemedi. 1986 yılında alkolizme ve emek yoluyla elde edilmemiş gelirlere (yani, karaborsaya, spekülasyona, yolsuzluklara) karşı girişilen kampanyalar başarısızlıkla sonuçlanırken, giderek daha radikal "reform"lara yönelmek gerektiği sonucuna varan Gorbaçov ve yandaşları, kendi denetimleri altındaki basın, yayın ve iletişim araçlarının yardımıyla gözden düşürmeye çalıştıkları "tutucu" öğeleri Parti, devlet ve ekonomi aygıtlarından ayıklamaya ve yerlerine bürokratik burjuvazinin "reformist" kanadından kişileri getirmeye çalışıyorlardı.

Daha kapsamlı ekonomik "reform"lar yönünde ilk adımlar 21 Kasım 1986'da getirilen Bireysel Çalışma Etkinlikleri Yasası ve 1 Temmuz 1987'de getirilen Devlet İşletmeleri Yasasının yürürlüğe girmesiyle atıldı. İlk yasaya göre, aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri dışında ücretli emek kullanılmaması kaydıyla Sovyet yurttaşları toplam 29 alanda (ki, bunlar kafeterya, lokanta, güzellik salonu, süs eşyası,

dükkanı, dikim evi ve oyuncakçı işletmelerini, oto onarımını vb. kapsıyordu) bireysel ekonomik etkinlik gösterebileceklerdi. Viktor Raslavski'ye göre, yasanın sınırlayıcı yanlarının açığa çıkmasından sonra hükümet bazı değişiklikler yapma gereği duymuştur. Buna göre,

"Birincisi, yurttaşlar yasayla belirlenen alanlarda çalışmakla sınırlandırılmıyor, özellikle belirlenmemiş bütün alanlarda çalışmaları serbest bırakılıyordu. İkincisi, yerel işgücü kaynağına bağlı olarak yerel yöneticiler devlet görevlisi olmayanların özel ekonomik faaliyet yürütmelerine izin vereceklerdi." (30)

"Reform"lar çerçevesi içinde "kooperatif" adı verilen özel şirketlerin kurulması da özendirilmekteydi. 1987 yılı içinde yıllık satış tutarı 1 milyar rubleyi aşan 32.000 dolayında "kooperatif"in kurulduğu ve bunların genellikle hizmet ve inşaat sektöründe yoğunlaştığı tahmin ediliyordu. 1988 yılında yayımlanan ve "kooperatif"lerin hukuksal çerçevesini çizen yasaya göre bu kuruluşlar 10 yıl boyunca kurumlar vergisinden bağışık tutulmuş, ücretlendirme, istihdam ve çalışma alanları konusunda hemen hemen hiçbir sınırlamaya tabi tutulmamışlardır. Ancak, Sovyet halkında, devlet mağazalarından yasadışı ve elbette pazar kurallarına bütünüyle uygun (!) yollarla mal çekerek bunları devlet mağazalarından çok daha yüksek fiyata satan "kooperatif"lere, bu 'Sovyet kapitalist'lerine karşı çok yoğun bir tepki olduğu da biliniyor. 1989 Temmuz'unda greve giden kömür madeni işçilerinin istemleri arasında bürokratik burjuvaziye hizmet eden "özel mağazalar"ın kapatılmasının yanısıra "kooperatif"lerin kurulmasının yasaklanması ve kurulmuş olan "kooperatif"lerin kapatılması isteminin yer alması da son derece dikkate değer.

Bu yönde atılan adımlara bağlı olarak kapitalist Sovyet devleti "gri pazar" diye anılan özel sektöre ve bireysel girişimcilere karşı tutumunu yumuşattı. Aslında egemen sınıfın bazı ideolog ve siyasetçileri [başta ünlü Novosibirsk Raporu'nun yazarı Tatyana Zaslavskaya, Gorbaçov'un ekonomi danışmanı Abel Aganbegyan, bir dönemin (1987 Ekim'ine kadar) Moskova Parti şefi olan Boris Yeltsin vb.] ekonomik "reform"ların hızlı, kararlı ve ödünsüz bir biçimde sürdürülmesini

ötedenberi savunagelmekteydiler. Ancak, Parti, devlet ve ekonomi aygıtı içindeki "tutucu"ların karşı koymasından ve özellikle de "reform"ların hızla yaşama geçirilmesinin, Ekim Devriminin ve sosyalist inşa döneminin getirmiş olduğu bazı kazanımların son kalıntılarının (çalışma garantisi, sosyal yardımlar, temel besin maddelerine devletin yaptığı parasal destek vb.) birdenbire kaldırılmasına yolaçabilecek oluşuna emekçi yığınların gösterdiği ve göstereceği tepkiden çekinen Gorbaçov kliği, iktidara gelişinden sonraki ilk üç yılı kafalarındaki kapitalist tipte ekonomik reformların ne denli gerekli ve var olan koşullarda "tek alternatif" olduğunu egemen kastın diğer fraksiyonlarına kabul ettirmek, kafalarını bulandırma ve demokratik ve sosyalist demagoji yoluyla işçileri, diğer emekçileri ve aydınları kendi "reform" programının "harikalar yaratacağına" inandırmak ve iktidar aygıtı içinde kendi durumunu güçlendirmekle geçirdi. Bu arada merkezsel planlama korunurken, özel sektöre bazı yeni olanakların sunulması, işletmelerin özerkliklerinin genişletilmesi, yabancı sermaye akışının özendirilmesi türünden bazı ılımlı reformlar gerçekleştirildi. Tekelci-bürokratik burjuvazinin fosilleşmiş ve çağ dışı kalmış ekonomik rejiminin sınırlı ve yarım önlemlerle canlandırılamayacağının gitgide daha fazla anlaşılması, kapitalist Sovyet ekonomisinin durumunun kötüleşmeye devam etmesi, glasnost siyasetinin de etkisiyle tekelci kapitalist rejimin çürümüş, gerici, yoz ve anti-demokratik niteliğinin gerek Sovyet, gerekse dünya kamuoyu önünde daha fazla açığa çıkması, Gorbaçov'un çizgisinin egemen kast içinde daha geniş bir destek bulmasına ve "statükocu" kanada saldırılarının dozunu arttırmaya başlayan Gorbaçov'un, kapsamlı "ekonomik" reformlar ve siyasal değişiklikler gerçekleştirmesi için koşulları biraz daha elverişli duruma getirdi.

1 Ocak 1988'de yürürlüğe konan ve dört yıl içinde tüm ülke ekonomisine yaygınlaştırılması amaçlanan "reform"lar işletmelerin, birliklerin, kolhozların ve sovhozların tam ekonomik muhasebeye ve özfinansman sistemine geçmesini öngörüyordu. Yeni uygulamaya göre düşük kaliteli mal üreten fabrika ve işletmeler primlerini yitirecek ve zararlarını kendi işletme fonlarından karşılayacak, yerel yöneticiler ve

işletme yöneticileri devletten aldıkları fonları ve elde ettikleri kârları kullanma konusunda daha fazla inisiyatife sahip olacak, fabrika yöneticileri işçilerce (!) seçilecek,(30) işletme ve fabrikalar gereksinim duydukları hammadde ve yarı-işlenmiş maddeleri kendileri satınalabilecek, işletme kârlarından devlete ödenen pay (şimdiki yüzde 50 oranından) dörtte bir kadar indirilecek, stratejik önem taşıyan ürünler dışında fiyat denetimleri kalkacaktı.

Bu "reform"ların ödünsüz bir biçimde yaşama geçirilmesinin kâr edemeyen firmaların batmasına ve dolayısıyla geniş bir işsizler ordusunun oluşmasına, ayrıca merkezsel aygıtların daraltılmasıyla milyonlarca küçük ve orta bürokratın işsiz kalmasına, fiyatlarda yüksek oranlı artışların meydana gelmesine, halkın yaşam standartının düşmesine vb. yol açacağı açıktır. İşte bu nedenle, Sovyet egemen kastı "reform"ların hızla yaşama geçirilmemesi durumunda ülkenin bir ekonomik, sosyal ve siyasal yıkımla karşı karşıya kalacağını dile getiren bir dizi açıklamaya karşın yalpalamakta, bu arada gittikçe daha fazla batağa gömülmekten başka bir şey yapamamaktadır. **The New York Times** gazetesinin yorumcusu William Safire 4 Ekim 1988'de yazdığı bir makalede şöyle diyordu:

"Gorbaçov'un iktisatçıları ona, ülkenin çıkmazdan kurtarılması için tek çare olduğunu söylediler: Güçlü bir kapitalizm dozu..... Gorbaçov ve yardımcıları, bunları Lenin'ci sloganlarla, yavaş yavaş gerçekleştirmeyi planlıyordular. Üç ay önce Moskova'yı ziyaret ettiğimde Gorbaçov'un baş danışmanlarından biri bana, fiyatları serbest bıraktıkları takdirde halkın sokaklara dökülmesinden korktuklarını söyledi."

"Reform" uygulamalarının başarısız olduğunu Gorbaçov'un kendisi de kabul ediyor ve görüşünü şöyle dile getiriyordu:

"Bizim kadrolarımız komuta ekonomisi şartlarında çalışmaya alışmışlar ve şimdi ekonomik işletmecilik metodlarına dönüş başlayınca, bazılarının aklı bunu katiyen almıyor... İstemiyorlar, yapamıyorlar. Gerçek bir perestroykaya ulaşmamız için kuşakların değişmesi gerekiyor." (abç)

Gerçekten de, Gorbaçov'un ekonomik ve siyasal "reform"larına karşın kapitalist Sovyet ekonomisi kötü bir performans sergilemeye devam ediyordu. Her ne kadar Mart 1986'da meydana gelen Çernobil kazası, 1988'de Ermenistan'da onbinlerce kişinin ölümüne yolaçan deprem ve gene aynı yılın Ağustos ayında İran-Irak savaşının sona ermesiyle birlikte SB'nin, döviz gelirlerinin önemli bir bölümünü dış satımından sağladığı petrol fiyatlarının başaşağı gitmesi Sovyet devlet bütçesine önemli bir ek yük getirmiş ise de, Gorbaçov'un programının başarısızlığı elbette ki, esas olarak bu dışsal faktörlerin yardımıyla açıklanamaz. Alınan tüm önlemlere karşın tüketiciye sunulan ürünün miktarında ve kalitesinde bu artış ve düzelme olmaması, Gorbaçov öncesi dönemde fiyatların çok uzun süre değişmeden kaldığı bir ülkede önemli bir enflasyonist eğilimin görülmesi (1987-88 dönemini kapsayan iki yıl içinde ekmek fiyatının yüzde 20, sebze-meyve fiyatlarının yüzde 15, çorap fiyatlarının yüzde 15, TV aygıtı fiyatlarının yüzde 10 dolayında artması,) 1985'te 23 milyar ruble (ulusal gelirin yüzde 3'ü) olan bütçe açığının 1987'de 95 milyar rubleye (ulusal gelirin yüzde 7'si) ve 1989'da 130 milyar rubleye (ulusal gelirin yüzde 13'ü) yükselmesi, tahminlere göre mağazalarda birikmiş olan kalitesiz "istenmeyen mal" miktarının 1988 sonunda 700 milyar dolara yaklaşması, 1986 ve 1987 yıllarında ulusal gelir artışının, başarısız sayılan 1981-85 plan dönemi ortalamalarının da gerisinde kalmış olması, Gorbaçov'un da sık sık değindiği gibi devlet ve ekonomi aygıtı içinde bulunan "reform"-karşıtı öğelerin alınan önlemleri baltalamaya devam etmeleri, Sovyet fabrikalarının makina ve donanımının eski ve dolayısıyla üretkenliğin ve ürün kalitesinin düşük oluşunun bu ülkenin dünya pazarlarında yarışma şansını azaltması vb. etkenler Gorbaçov "reform"larının başarı kazanması olasılığının zayıf olduğunu göstermektedir. Doğu Avrupa'daki "uydu"ları üzerinde denetimi zayıflayan Sovyet bürokratik burjuvazisinin, SB içinde yeralan cumhuriyetlerde gelişen ulusal bağımsızlık savaşımları ve ulusal çatışmalarla başetme zorunluluğu da hesaba katıldığında bu olasılığın daha da azaldığı görülebilir.

1988 Ağustos'unda yapılan bir MK toplantısında Gorbaçov,

perestroykanın ve ekonomik "reform"larının çıkmaza girmiş olmasının verdiği öfkeyle Moskova gibi bir yerde bile nereye bakılırsa kuyruklar gördüğünü ve "bazı üst düzey yetkililer"in "kangren haline gelmiş olan bu sorunu çözmek için hiç bir şey" yapmadıklarını belirtiyordu. Gorbaçov aynı konuşmasında gerek sanayide ve gerekse tarımda "sosyalist mülkiyet" altındaki üretim araçlarının önemli bir bölümünü 50 yıla kadar varan sürelerle özel kişilere kiraya verilmesini ve böylelikle gerek ülkenin ivedi çözüm bekleyen besin sorununun ve gerekse üretim ve üretkenlik artışının ancak bu yolla çözülebileceğini savundu. Tarımsal ve hayvansal ürünlerin beşte birinin taşıma ve depolama işleri sırasında yitirildiğini belirten Gorbaçov "köylünün toprağın efendisi olması" gerektiğini ve komuta yöntemine son verilmesinin zorunlu olduğunu söyledikten sonra şöyle devam ediyordu:

"Bakın yoldaşlar, sanayide neler oluyor: Verimsiz işletme ve fabrikalar inisiyitifli yurttaşlara kiralanıyor, bunların ilk işi işçilerin üçte birini ve yönetici personelin yüzde 50-65 kadarını azaltmak oluyor. Sonra bu kiracılar ciddi olarak işe sarılıyor ve zarar eden işletmeyi 6 ay, bilemedin 12 ayda yine ayakları üzerine doğrultuyorlar."

Gorbaçov 1988 Ekim'inde yaptığı bir diğer konuşmada toprakların kolhoz ve sovhozların denetiminden çıkarılarak köylülere uzun sürelerle kiralanması sisteminin yaygınlaştırılması gerektiğini, kiraya verilen çiftliklerde verimin devlet çiftliklerinde olduğundan daha yüksek olduğunu söylemiş ve kiracı (yani kapitalist) köylülere Rockefeller ya da kulak adlarının takılmasından yakınmıştı. Buna karşılık Gorbaçov'un 1988 Eylül'ünde, gözlemcilerin "siyasal bir darbe" diye niteledikleri bir davranışla MK sorumlu sekreterliğinden çekip tarım sekreterliğine getirdiği Ligaçev 1989 Mart'ında yaptığı bir konuşmada,

"Bazıları, tarım kollektiflerinin iflasını ilan etmemizi, bunları kiracılara vermemizi istiyor ve böylece gıda maddelerinin sel gibi akacağına inanıyorlar." diyordu. Bürokratik burjuvazinin "statükocu" kanadının temsilcilerinden olan Ligaçev kuşkusuz, bazılarının sunmaya çalıştığı gibi Lenin ve Stalin'in çizgisini savunmuyor, Sovyet tarım emekçilerinin kiracı kapitalist "köylü"lerce

sömürülmesine karşı çıkmıyor, hatta en genel planda Gorbaçov'un ekonomik ve siyasal "reform"larına ters düşmüyordu. Ancak o, toprağın (ve diğer üretim araçlarının) yeni kapitalistlere kiralanması yönteminin daha sınırlı bir ölçüde uygulanmasını, SB'nin yaşadığı dönüşümün tekelci-bürokratik burjuvazinin (ve bu arada kolhoz ve sovhoz emekçilerini sömüren bürokrat burjuva öğelerin) çıkar ve ayrıcalıklarına olabildiğince az zarar verilerek (örneğin, tarım sorununun çözümünde kolhoz ve sovhozların daha modern yöntemlerle etkinlik göstermelerinin sağlanması ve kendilerine daha fazla mali ve yönetsel özerklik verilmesi suretiyle) gerçekleştirilmesini istiyordu. Gorbaçov'sa o sıralarda yaptığı konuşmalarda SB'ndeki, ürün dağıtım sisteminin çok kötü bir durumda olduğunu ("her dört patatesten üçünü masaya gelmeden çürüten bir dağıtım sistemi"), 1988'de tahıl rekoltesi çok düşük olduğu için 35 milyon ton tahıl dışalımı yapılmasının zorunlu duruma geldiğini, hasat, depolama ve dağıtım aşamalarında görülen yetersizlikler nedeniyle yılda ortalama 40 milyon metreküp tahılın yok olup gittiğini, kırsal bölgelerdeki yetersiz konut, eğitim, yol ve hatta besin nedeniyle köyden kente bir kaçışın başladığını, "besin maddelerinde meydana gelen darlığın toplumsal gerilimlere" yolaçtığını söylüyor, son üç yıl içinde hiçbir somut başarı sağlayamadığını belirterek ülkenin tarım siyasetini yöneten Gosagroprom adlı üst örgütün kaldırılmasını ve toprağın kolhozlardan ve sovhozlardan alınarak köylülere dağıtılmasını savunuyordu. O, tekelci-bürokratik burjuvazinin tarım siyasetinin çöktüğünü ve halkın beslenme sorununu çözemez duruma geldiğini açıkça kabul ediyor ve en kritik sorunun "halkı beslemek ve pazarın koşullarını normalleştirmek" olduğuna işaret ettikten sonra esas noktanın "toprak ve öteki üretim araçlarının toprağı fiilen işleyenlere kiralanması" olduğunu bir kez daha vurguluyordu. Toprağın ve diğer üretim araçlarının 50 yıla kadar varan uzun sürelerle bireysel kapitalistlere kiralanması, kağıt üzerinde mülkiyetleri devlete ait olsa da bu üretim araçlarının edimsel olarak söz konusu kişilerin denetimine geçmesi anlamına gelmektedir. Kaldı ki, Ergun Balcı'nın 1988 Ekim'inde kendisiyle söyleşen yüksek düzeyde bir Sovyet diplomatından aktardığına göre, sözkonusu kiracı kapitalistlerin

ölmesi durumunda çocukları aynı kira sözleşmesini yenileme hakkına sahip olacaklardır. Bu ise, kapitalizmin ayrılmaz yol arkadaşı olan ve üretim araçlarının özel mülkiyetini güvence altına alan "miras hakkı"nın edimsel olarak kabulü demektir.

Kapitalist Sovyet ekonomisinin bir diğer önemli sorunu devletin, karşılığı üretilmeyen fazla para basması ve bu nedenle halkın elinde 150 milyar ruble dolayında para birikmiş olmasıdır. Sovyet revizyonistleri pazarda mal olarak karşılığı bulunmayan bu parayı çekmek için halka konut sertifikası, pay ve devlet tahvili satmaktan "fiyat reformu" adını verdikleri operasyonu (yani, devletçe saptanan fiyatları "özgür" bırakarak alabildiğine yükselmelerini sağlamak, devlet bütçesinin yüzde 15'ine varan besin maddeleri sübvansiyonunu kaldırmak) gerçekleştirmeye ve sosyal yardımları büyük ölçüde kesmeye kadar çeşitli yolları düşünüyorlar. Öte yandan Aralık 1989'da Gorbaçov'un danışmanlarından Başbakan Yardımcısı Leonid Abalkin yönetiminde hazırlanan yeni bir ekonomik "reform" planının ülkede çok sert eleştirilere uğramasına bağlı olarak, bu ülkede ciddi boyutlu toplumsal kargaşalara yolaçmaksızın köklü bir kapitalist reforma gidilebileceğini umanlar bir kez daha karamsarlığa düşmüş görünüyor. Abalkin, İsveç'te uygulanan modelin SB için ideal olduğunu belirtmiş ve şöyle demişti:

"Eğer sosyalizm toplumsal gelişmenin kapitalizmden daha ileri bir aşaması ise, verimlilik, üretkenlik, kalite ve yeni teknoloji geliştirme, yeni buluşlar yapma gibi alanlarda da kapitalizme üstünlük sağlanmalıdır, bu bir. İkincisi; sosyalizm herkese asgari bir yaşam ve refah düzeyi sağlamalıdır, ***ama bireyi kendi işinin patronu haline getiremeyen bir sisteme sosyalizm denemez.***" (abç) Nasıl kapitalizm feodalizme göre emeğin örgütlenmesinde ve emek verimliliğinde daha yüksek bir aşamayı ve daha ileri bir formasyonu temsil ederse, aynı şekilde (kapitalizmden komünizme geçişe denk düşen) sosyalizm de kapitalizme göre emeğin örgütlenmesinde ve emek verimliliğinde daha yüksek bir aşamayı ve daha ileri bir formasyonu temsil eder. Ancak, komünizmin ilk evresi olan sosyalizm, özgür olarak birleşmiş üreticilerin planlanmış üretimi kendi denetimleri altında örgütledikleri, üretim

araçlarının özel mülkiyetinin bütün biçimlerini ve meta üretimini giderek ortadan kaldırdıkları bir düzendir. Geçici bir nitelik taşıyan bu "düzen", kol emeği ile kafa emeği ve kırla kent arasındaki karşıtlığı adım adım ortadan kaldırmak, devletin süreç içinde sönümlenmesini sağlamak ve kollektif ürün kaynaklarının giderek zenginleşmesine koşut olarak "herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre" bölüşüm ilkesinden, "herkesten yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre" bölüşüm ilkesine geçmek suretiyle komünizme varır. Böyle bir sosyalist inşa etkinliğine, sınıfların ve devletin ortadan kaldırılarak sınıfsız topluma varma çabasına ancak ve ancak proletaryanın Komünist Partisi önderlik edebilir. Lenin'in söylediği gibi,

"Modern bilimin en son buluşlarına dayanan büyük-çapta kapitalist sanayi tekniği olmaksızın sosyalizm düşünülemez....

"Aynı zamanda, proletarya iktidarda olmadıkça sosyalizm düşünülemez. Bu da işin ABC'sidir."(32) Gorbaçov, Ligaçev, Aganbegyan, Abalkin gibi, (tabii, hiçbiri de sosyalist karakter taşımayan) "değişik mülkiyet biçimleri"nin bir arada bulunuşunu "sosyalist ekonominin olağan durumu" sayan, pazarı, meta üretimini ve meta dolaşımını sürdürmeyi ve hatta genişletmeyi, kapitalist-emperyalist pazarla ve sistemle bütünleşmeyi kendine hedef alan soytarıların "sosyalizmi", olsa olsa II. Enternasyonal oportünistlerinin hayallerinde yaşattıkları "sosyalizm"in üçüncü sınıf ve silik bir kopyası olabilir.

NOMENKLATURA USULÜ ANTİ-STALİNİZM

Sovyet bürokratik burjuvazisi, tekelci devlet kapitalizminden geleneksel kapitalizme geçme girişimine ve Batı'nın emperyalist burjuvazisiyle bütünleşme çabalarına koşut olarak özellikle Stalin'in (hatta yer yer Lenin'in) kişiliğinde Marksizm-Leninizm'e, devrime, SBKP'nin şanlı geçmişine azgınca saldırıyor. Gorbaçov ve yandaşları, Batı emperyalist burjuvazisine kölece hayranlıklarını ve teslimiyetçiliklerini arttırdıkları ölçüde öncelleri olan Kruşçev'in paslı anti-Stalinizm silahına sarılıyor ve Sovyet halklarının tarihinin şanlı

bir dönemini belleklerden silmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Onlar, demokratikleşme ve glasnost adına gerici ve anti-komünist burjuva aydınlarının Lenin'e, Stalin'e, SBKP'ne ve sosyalizme kara çalmalarla dolu yapıtlarının yayımlanmasını özendiriyor, Stalin döneminde sözde haksız yere mahkum edilmiş Marksizm-Leninizm döneklerini aklıyor, 1920'lerin sonlarında ve '30'ların başlarında köylülerin topraklarının ve üretim araçlarının zorla kollektifleştirildiğini, 1930'larda ve '40'larda emekçi yığınlara karşı terör uygulandığını, gene bu dönemde ülkenin sınaileşmesinin gereğinden çok yüksek bir tempoda yürütüldüğünü ve halkın tüketim gereksinimlerinin dikkate alınmadığını, ekonominin yönetiminde aşırı ölçüde merkezselci ve komutacı metotlar uygulandığını, sosyalist demokrasi yerine dar bir parti yöneticileri katmanının, hatta Stalin'in kişisel diktatörlüğünün geçerli olduğunu, Nazi-Sovyet Saldırmazlık Paktıyla SB ve Nazi Almanyası'nın bazı Avrupa ülkelerini aralarında paylaştırmayı kararlaştırdıklarını vb. ileri sürüyorlar.

Gorbaçov ve ortakları bir yandan sahtekârca ve ikiyüzlü bir biçimde Stalin'i savunur ve onun döneminde SB halklarının her alanda elde ettikleri büyük başarılara sahip çıkar gözükürken, bir yandan da çok çeşitli yol ve yöntemlerle Stalin'i kötüleme ve onun yüceliğini ve devrimci saygınlığını lekelemek için ellerinden geleni yapmışlardır ve yapmaktadırlar. Kruşçev ve Brejnev dönemlerinde Sovyet revizyonistleri Stalin'in adını SB halklarının belleğinden silmek ve onu unutturmak için sistemli bir kampanya başlatmışlardı. Öyle ki, bu dönekler sürüsü onun yapıtlarının basımını ve dağıtımını yasaklamış, adını tarih kitaplarından çıkarmış, Stalin'in adını taşıyan kent, kasaba ve kuruluşların adlarını değiştirmiş, 1924-53 yılları arasında SB halkların ve SBKP'nin elde ettiği devsel boyutlu zafer ve başarıların onun önderliği olmadan gerçekleştiğini ileri sürme tuhaflığına düşmeyi göze almıştı. "Ben yalnazca Lenin bir öğrencisiyim ve tüm amacım, sadık bir öğrenci olmaktır." diyen ve gerçekten de Lenin'in sadık bir öğrencisi olan Stalin'e ve onun kişiliğinde sosyalizme ve Marksizm-Leninizme duydukları kin ve nefret işte o denli büyüktü. Bu karşı-devrimci cüceler Stalin'e ne kadar azgınca saldırılarsa emperyalist burjuvazinin ve dünya

gericiliğinin gözüne o denli çok gireceklerini düşünüyorlardı. Kuşkusuz onlar bu düşüncelerinde tamamen haklıydılar. Tarihsel deneyim, burjuvaziyle ve karşı-devrimle uzlaşma ve birleşmeye giden yolun Stalin'e saldırmaktan geçtiğini pek çok kez göstermiştir. İşte bu yüzdendir ki, "Stalin savunulmadan Marksizm-Leninizm savunulamaz".

Gorbaçovcuların işbaşına gelmesinden sonra, gerek SB'nde ve gerekse revizyonist Doğu Avrupa ülkelerinde Stalin'e ve onun yapıtına cepheden ve açık anti-komünist karakter taşıyan saldırılar yoğunlaşamaya başladı. Bu kampanya, sözkonusu kapitalist-yolcu kliklerin tekelci-bürokratik devlet kapitalizminden geleneksel kapitalizme, tek partili revizyonist/sosyal-faşist diktatörlüklerden gerici burjuva parlamenter rejimlere geçişi ve kapitailst-emperyalist dünyayla daha yakın ilişkilere girmeyi ön gören siyasal ve ekonomik program ve hedefleriyle doğrudan bağlantılıydı. Anti-Stalinizm, bu karşı-devrimci kliklerin kendi iğrenç ve halk düşmanı yüzlerini, burjuvaziye ve emperyalizme duydukları köpeksi hayranlık ve bağlılıklarını, kapitalist restorasyon yolunda daha hızlı bir tempoyla yürüme amaçlarını ve proleter diktatörlüğüne duydukları sonsuz nefreti gözlerden gizlemeye yarayan bir sis perdesinden başka birşey değildi.

Özellikle 1987'den sonra Sovyet basını sayfalarında Stalin'e saldıran çok sayıda haber, yorum ve makaleye yer verdi ve veriyor. **Moskovskiye Novosti** (Moskova Haberleri) gazetesinin 'Tarihteki Beyaz Lekeleri Dolduralım' sloganıyla açtığı kampanya bunun tipik bir örneğini oluşturuyor. Bu kampanya sırasında emperyalistlerin, burjuvazinin ve Troçkistlerin onyıllardır sürdüregeldikleri anti-komünist propagandanın bayatlamış ve kokuşmuş malzemesi yeniden ısıtılarak Sovyet ve dünya kamuoyunun önüne sürüldü. Ekim Devriminin 70. yıldönümünde Troçki ve Buharin'in ve daha sonra Zinovyev, Kamenev, Rikov ve diğerlerinin saygınlıklarını geri veren Gorbaçov ve ortakları, ustaları Kruşçev'i bile geride bırakarak bu devrim hainleri ve döneklerine övgüler düzmekte birbirleriyle yarışıyorlardı. **İzvestia,** Troçki'yi "Devrimin kahramanı ve kurbanı" diye nitelerken, Troçki'nin "bürokrasi"ye karşı verdiği savaşını kendisine örnek aldığını

belirten Gorbaçov, Buharin'i Ekim Devriminin "yeni klasiği" olarak niteliyordu. Öte yandan 1988 Ağustos'unda **Komsomolskaya Pravda**'da yayımlanan bir yazıda 1939 yılında imzalanan Nazi-Sovyet saldırmazlık Paktının SB'ni ve Kızılordu'yu güçlendirmek ve SB'nin yalıtılmasını önlemek amacıyla değil de sözde SB ile Nazi Almanyası arasında uzun süreli bir bağlaşma sağlamak için hazırlandığına, Stalin'in Hitler'in iktidara gelmesine yardım ettiğine, Nazi-Sovyet Saldırmazlık Paktı'na eklenen gizli bir protokolle bu iki devletin bazı ülkeleri kendi aralarında paylaşmayı kararlaştırdıklarına ilişkin peri masalları bir kez daha yinelendi. Geçenlerde, İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazilerce gerçekleştirilen ve binlerce Polonyalı subay ve askerin ölümüyle sonuçlanan Katyn ormanı kıyımını SB yetkilerinin —tabii yine Stalin'e fatura edilmek kaydıyla— üstlenmeleri ve Gorbaçov'un 1989 Mayıs'ında, faşizme karşı kazanılan zaferin 40. yıldönümü kutlamaları sırasında yaptı konuşmalarda Stalin'in adını bir kez bile ağzına almaması aynı zincirin diğer halkalarını oluşturuyor.

Büyük Ekim Devrimini gerçekleştiren Bolşevik Partisinin önderlik ettiği Rusya proletaryası ve halkları Lenin ve Stalin'in yönetiminde uluslararası burjuvazinin ve yerli gericiliğin çok yönlü saldırı ve baltalamalarına karşı çok zorlu ve çetin bir savaşım vererek sosyalizmin kızıl bayrağının gönderden indirilmesine izin vermediler. Onlar, emperyalist devletlerin ekonomik, siyasal, askeri ve diplomatik ablukası altında çok büyük ve aşılmaz gözüken engelleri yenerek sosyalizmi kurdular ve böylece burjuva ideologlarının sözde insan doğasına aykırı olduğu için "kollektivist bir toplumun kurulamayacağı ve yaşayamayacağı"yolundaki gerici ve bilim dışı savlarını yerle bir ettiler, dünya burjuvazisinin üzerlerine saldığı Nazi sürülerini yirmi milyon şehit vermek pahasına yokederek dünyayı faşizmin karanlığından kurtardılar ve böylece büyük bir itilim verdikleri proletaryanın, halkların ve ezilen ulusların toplumsal ve ulusal kurtuluş savaşımlarını çeşitli biçimlerde ve enternasyonalist bir ruhla desteklediler. Bütün bu dev kazanımların elde edilmesinde 29 yıl boyunca SBKP'nin Genel Sekreterliğini yapmış olan Stalin'in büyük bir rolü vardı. Ne emperyalistlerin, gericilerin ve burjuvazinin, ne de her

renkten revizyonistlerin ve Kruşçev, Brejnev ve Gorbaçov gibi karşı-devrimci palyaçoların yalanları ve karaçalmaları Sovyet proletaryası ve halklarının Lenin'in ve Stalin'in yönettiği şanlı SBKP'nin önderliğinde kazandıkları büyük başarıları ve yüce zaferleri gölgelemeye ve küçültmeye asla yetmeyecektir. Lenin ve Stalin döneminin sosyalist toplumu elbette ki kusursuz ve ideal bir toplum değildi; kapitalizmden komünizme geçiş aşamasında olan her toplum gibi Sovyet toplumu da rahminden doğmuş olduğu Çarlık düzeninin ve kapitalizmin leke ve kalıntılarını üzerinde taşıyordu. Aynı şekilde Bolşevikler de emperyalist burjuvazinin çok yönlü baltalama ve saldırıları altında, geri bir ülkede, ileri ülkeler proletaryasının geniş ölçekli desteğinden yoksun olarak ve Paris Komünü'nün çok kısa süreli deneyimini saymazsak tarihte ilk kez sosyalizmi kurma işine girişmiş olmaları nedeniyle kaçınılmaz olarak bazı hatalar yaptılar. Ancak bu hatalar asla Marksizm-Leninizmi rehber edinmiş ve sosyalizmi büyük bir özgüvenle, gerçek bir özveriyle, sarsılmaz bir gururla ve görülmemiş bir kahramanlıkla inşa eden Sovyet işçilerinin, kolhozcu köylülerinin ve aydınlarının yapıtına karaçalmanın aracı yapılamazlar. Her renkten oportünist, revizyonist ve devrim döneklerinin emperyalist burjuvaziyle uyum içinde sürdürmeye çalıştığı anti-Stalinizm kampanyası tamamen gerici, karşı-devrimci ve anti-komünist bir nitelik taşımaktadır. Bu bakımdan Stalin'in yapıtının ve mirasının devrimci komünist bir ruhla savunulması ve karşı-devrimci anti-Stalinizm kampanyasına karşı savaşım özellikle içinde bulunduğumuz dönemde yaşamsal bir önem ve değer taşımaktadır.

1922 Şubatı'nda kaleme aldığı **Bir Yayımcının Notları** adlı yazısında Lenin, "Kartallar bazan tavukların bulunduğu düzeyin daha aşağısına inebilirler, ama tavuklar hiçbir zaman kartalların tırmandıkları yüksekliklere ulaşamazlar" diyen eski bir Rus atasözüne değiniyor, bir kartala benzettiği Rosa Luxemburg'un işlediği bazı önemli hatalara karşın hâlâ büyük bir komünist olduğunu ve öyle kalacağını, söyledikten sonra şöyle devam ediyordu:

"Ve kuşkusuz, işçi sınıfı hareketinin arka bahçesinde gübre yığınları arasında dolaşan Paul Levi, Scheidemann ve Kautsky gibi

tavuklar ve benzerleri bu büyük komünistin hataları üzerine gıdaklayıp duracaklardır."(33) Aynı şekilde biz de Stalin'in çeşitli hatalarına karşın büyük bir komünist önder, proletaryanın, yükseklerde uçan bir kartalı olduğunu söyleyebiliriz ve artık işçi sınıfı hareketinin değil, burjuvazinin arka bahçesindeki gübre yığınları arasında dolaşan Gorbaçov ve ortaklarıyla anti-Stalinizm kampanyalarını emperyalizmin ve gericiliğin desteğiyle ve alkışları arasında yürütmekte olan revizyonist, dönek ve hainler güruhuna küçümseyerek bakabiliriz.

III. BÖLÜM

DOĞU AVRUPA'NIN DÜNÜ

Nazilerin Almanya'da iktidarı henüz yeni ele geçirmiş oldukları ve İngiltere ve Fransa gibi "demokratik" emperyalist ülkelerin Sovyetler Birliği'ni yalıtma ve Alman ve Japon faşistlerinin yayılmacı siyasetlerinin hedefi durumuna getirme çabalarının ve dünyanın özellikle Sovyetler Birliği'ni hedef alacak olan yeni bir emperyalist savaşa doğru gitmekte olduğunun açıkça gözler önüne serildiği 1934 yılında toplanan SBKP'nin 17. Kongresi'nde Stalin şöyle diyordu:

"Burjuvazi, SSCB işçi sınıfının Avrupa ve Asya'daki sayısız dostlarının, tüm ülkelerin işçi sınıfının yurduna karşı caniyane savaşa girişecek olan kendi zorbalarını arkalarından vurmaya çalışacaklarından hiç kuşku duymasın. Ve eğer, bu savaşın ertesinde, bu burjuva baylar, kendilerine yakın ve bugün "tanrının izniyle" rahat rahat hükümet eylemekte olan hükümetlerden birkaçı eksilirse, gelip bize çatmasınlar... SSCB'ne karşı ikinci bir savaşın, saldırganların tam yenilgisiyle, Avrupa ve Asya'nın birçok ülkesinde devrimin başarıya ulaşmasıyla, bu ülkelerdeki burjuva ve toprak sahiplerinin hükümetlerinin ezilmesiyle sonuçlanacağından kuşku duyulamaz." (34)

Gerçekten de gelişmeler Stalin'in bu öngörüsünü doğruladı.

Kuruluşundan 1945'lere değin geçen süre içinde, çok geri bir ülkede iç gericiliğin ayaklanmalarına, emperyalistlerin siyasal ve askeri saldırılarının yanısıra, ekonomik ablukalarına, emperyalistlerle işbirliği durumundaki eski egemen sınıfların kalıntılarının, kulakların ve Parti içindeki sosyalizm-karşıtı öğelerin sabotajlarına ve provokasyonlarına karşı kesintisiz savaşım içinde sosyalizmi kuran Sovyetler Birliği, artık emperyalizme ve gericiliğe karşı savaşımında —halk demokrasilerinin kişiliğinde— bir dizi desteğe sahipti. İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasında faşist işgal altına giren Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin hemen hepsinde ve hatta Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika gibi ülkelerde özellikle Komünist Partilerinin önderliğinde şu ya da bu derecede güçlü anti-faşist direniş hareketleri örgütlenmişti. Komünist Partilerinin, diğer ilerici ve anti-faşist parti ve örgütlerle birlikte birleşik cepheler oluşturarak faşist işgalcilere karşı direnişin en önünde yer almaları ve kahramanca savaşmaları, Sovyet Kızılordusu'nun Alman faşistlerine, onların bağlaşıklarına ve işbirlikçilerine ağır ve yıkıcı darbeler indirdiği koşullarda Komünist Partilerine bazen tek başlarına, ama daha çok da bağlaşıklarıyla birlikte iktidarı ele geçirme olanağını verdi. İkinci Dünya Savaşının başladığı ve özellikle faşist işgalin gerçekleştiği koşullarda değişik Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde Komünist Partilerinin gücü ve etkisi farklı düzeylerde olduğu gibi, anti-faşist direniş yıllarında her bir Partinin performansı da farklı düzeylerde oldu. Dolayısıyla, bu ülkelerin özgünlüklerini hesaba katmayan ve hepsini aynı kaba koymak suretiyle yapılmaya çalışılan genellemeler çoğu zaman yanıltıcı ve yüzeysel sonuçlara varılmasına neden olabiliyor. Bu yüzden, öncelikle sözkonusu ülkelerin ve bu ülkelerdeki Komünist Partilerinin durumlarına çok kabaca da olsa sırayla gözatmamız gerekiyor.

Bir zamanlar III. Enternasyonal'in en güçlü müfrezelerinden birisini barındıran Almanya'da, Komünist Partisinin Hitler faşizminin iktidarı döneminde çökertilmesi, bu partinin Nazi döneminde hemen hemen hiçbir siyasal rol oynamaması savaş sonrasında ki gelişmeler açısından kuşkusuz belirleyici önem taşıyan bir faktördü. Bu durumda, Batılı emperyalistlerin Almanya'nın birleşmesini engellemelerinin ve

1949'da Almanya Federal Cumhuriyeti'ni kurmalarının ardından, Almanya'nın Prusya militarizminin ve Junker gericiliğinin kalesi olan Doğu kesiminde kurulan Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin kitle temelinin zayıf olmasında ve Wilhelm Pieck ve Walter Ulbricht gibi önderleri savaş sırasında Sovyetler Birliği'nde bulunan ve 1945'te yeniden kurulan Almanya Komünist Partisi'nin Alman proletaryası ve halkı tarafından yabancı bir güç gibi algılanmasında şaşılacak herhangi bir yan olmadığı ve olamayacağı açık olsa gerek.

Nüfusunun ezici çoğunluğu Katolik olan, kökleri Çarlık dönemine değin uzanan güçlü bir ulusalcılık ve Rus-karşıtlığı geleneğine sahip bulunan Polonya'da, Komünist Partisi'nin Troçkist ve tasfiyeci bir hizbin denetimine girmesi üzerine 1938'de Komintern'in de katkısıyla feshedilmesi ve onun yerine kurulan Polonya İşçi Partisi'nin göreli zayıflığının yanı sıra, daha 1939'da Nazi işgali altına giren Polonya'daki anti-faşist direnişin PİP ve bağlaşıklarına (ve onların oluşturduğu Lublin Komitesi'ne) bağlı olan Halk Ordusu ile Londra'da bulunan sürgündeki burjuva hükümetine bağlı İç Ordu arasında bölünmüş olması gibi faktörler bu ülkede de halk demokrasisi rejiminin güçlü bir temel üzerinde yükselmesini engelledi. Ülkenin 1945'te kurtuluşundan sonra, işçi sınıfı içindeki etkisi, II. Enternasyonal çizgisindeki Polonya Sosyalist Partisi'ninkinden çok daha az olan PİP'nin bağlaşıklarıyla oluşturduğu halk demokrasisi rejimi, bir yandan köylü kitleleri üzerinde geniş etkiye sahip Katolik Kilisesi'nin muhalefetiyle, bir yandan da değişik burjuva partilerine bağlı ve emperyalistlerce de desteklenen silahlı grupların 1947'ye değin süren direnişiyle uğraşmak zorunda kaldı.

Durumu, Alman Demokratik Cumhuriyeti ve Polonya ile benzerlik gösteren bir üçüncü ülke de Macaristan'dı. Gerçi Macaristan'da 1919'da, SB'nin yanısıra (yalnızca 133 gün yaşayabilen) bir Sovyet cumhuriyeti kurulmuştu. Ancak, Macar Sovyet Cumhuriyeti'nin iç (ve özellikle de dış) karşı-devrim güçlerince yıkılmasından sonra oluşan ve çeyrek yüzyıl süren faşist Horthy rejimi sırasında Macar proletaryasının örgütlü birliği büyük ölçüde yokedilmiş ve etkisiz duruma getirilmişti. Bu

uzun karşı-devrim döneminde faşist ve gerici partilerin önemli bir yığın desteği elde etmeyi başarabildikleri Macaristan'da, zaten son derece zayıf olan Komünist Partisi'nin, o zamanki önderi Janos Kadar tarafından 1943'te feshedilip Barış Partisi adını alması ve savaş bitmeden Macaristan Komünist Partisi adı altında yeniden örgütlenmesinin yarattığı ideolojik ve siyasal istikrarsızlık, durumu daha da karmaşıklaştırıyordu. Bu koşullarda komünistlerin ve bağlaşıklarının örgütlemeye çalıştığı anti-faşist direniş hareketi, hiçbir zaman önemli bir düzeye ulaşamadı. Öyle ki, savaş bittiğinde MKP'nin yalnızca 2500 üyesi vardı ve koalisyon hükümetinde yer alan MKP'nin inisiyatifiyle gerçekleştirilen toprak reformundan 640 bin topraksız köylünün yararlanmasına ve komünistlerin, kitle temellerini genişletmek için yaptıkları yoğun çalışmaya karşın 1945'te yapılan seçimlerde bu Parti oyların ancak yüzde 17'sini alabilmişti.

Romanya'nın koşulları ve durumu yukarıda adı geçen üç ülkeninkinden çok farklı değildi. Proletaryanın nicel olarak zayıf olduğu bir köylü ülkesi olan Romanya'da Komünist Partisi, kendisine büyük saygınlık kazandıran Şubat 1933'teki ünlü Grevita grevinden sonra karşı-devrimin saldırıları sonucunda hemen hemen tüm gücünü yitirdi. Demir Muhafızlar adı altında örgütlenen faşistlerin önemli bir yığın desteğine sahip olduğu ve Macaristan'la birlikte SB'ne karşı savaşa Nazi Almanya'sının yanında aktif olarak katılan Romanya'da Komünist Partisi, 1944 yılına değin ülkenin siyasal yaşamında ciddi bir rol oynamadı. Savaş bittiğinde, SB'de kaldıkları için "Moskova'lılar" diye anılanlarla, Romanya'da cezaevinde bulundukları için "Romanya'lılar" diye anılanlar olarak iki gruba bölünmüş olan RKP'nin üye sayısı ancak bir kaç bin dolayındaydı.

Savaş öncesinde Orta ve Doğu Avrupa'nın ekonomik bakımdan en gelişmiş ülkelerinden birisi olan ve geniş bir proletaryaya sahip bulunan Çekoslovakya'da görece güçlü ve kitleler arasında önemli ölçüde kök salmış bir Komünist Partisi bulunuyordu. 1938'de İngiltere ve Fransa'nın teslimiyetçi Münih Anlaşması sonucunda Almanya'ya bıraktıkları Çekoslovakya'nın Nazilerce işgaline karşı aldığı kararlı tavır

ve yürüttüğü partizan direnişi, Partinin kitle temelini daha da güçlendirdi. Savaşın sonlarına doğru, Almanya yönünde gerilemek zorunda kalan Nazi sürülerine karşı sürdürülmekte olan partizan savaşının yanısıra Prag halkının 5 Mayıs 1945'te Çekoslovakya Komünist Partisi'nin önderliğinde başlattığı ayaklanma ve bu ayaklanmayı desteklemek amacıyla Sovyet Kızılordusu'nun Çekoslovak halkının yardımına koşması Partinin etki ve saygınlığını daha da arttırdı. 1946 Mayıs'ında yapılan genel seçimlerde Çekoslovakya Komünist Partisi, oyların yüzde 38'ini alarak en güçlü parti olduğunu gösterdi.

Bulgaristan'da, kökü eskilere dayanan, işçi sınıfı hareketiyle güçlü bağlara sahip ve kendi Menşeviklerine (yani "Geniş Sosyalist"lere) karşı ideolojik ve siyasal savaşım içinde çelikleşmiş ve Birinci Dünya Savaşı sırasında enternasyonalist bir tutum takınmış olan bir Parti — Bulgaristan Sosyal-Demokrat İşçi Partisi— vardı. Parti, 1923 Eylül'ünde giriştiği devrimci ayaklanmadan yenilgiyle çıkmış olmasına karşın zamanla kendisini toparladı ve 1930'larda yeniden hesaba katılması gereken bir güç durumuna gelebildi. Bulgaristan'ın, Osmanlı İmparatorluğundan bağımsızlığını Çarlık Rusya'sının desteğiyle elde etmiş olması ve Bulgarların Ruslarla ortak (Slav) bir kökene sahip olması nedeniyle —özellikle Polonya'da ve aynı zamanda Macaristan ve Romanya'da olduğundan farklı olarak— Bulgaristan'da, o günkü koşullarda kolaylıkla anti-komünizmle özdeşleşen bir Rus-karşıtlığı yoktu. Daha da önemlisi, Bulgar faşizmi hiçbir zaman güçlü bir kitle desteğine sahip olmamıştı. Dolayısıyla 1941'de Bulgaristan'la bağlaşma görünümü altında bu ülkeyi işgal eden ve yağmalayan Nazilere karşı Bulgaristan İşçi Partisi'nin önderliğinde bir partizan savaşı başlatıldığında, işgalci güçlerin ve onlarla işbirliği içindeki egemen sınıf kesimlerinin yalıtılması görece kolay oldu. Ve Bulgar ordusunun SB'ne karşı girişilen saldırgan savaşta kullanılması engellenebildi. Sovyet Kızılordusu'nun Bulgaristan'a girmesinden sonra yoğunlaştırılan partizan savaşı 9 Eylül 1944 ayaklanmasıyla doruk noktasına vardı. Ve böylece Bulgaristan İşçi Partisi'nin diğer anti-faşist güçlerle birlikte oluşturduğu Vatan Cephesi, iktidarı ele geçirdi. Belkemiğini BİP'nin

meydana getirdiği Bulgaristan Vatan Cephesinin 18 Kasım 1945'te yapılan seçimlerde oyların dörtte üçünden fazlasını alması, Partinin güçlü bir yığın desteğine sahip olduğunun bir başka göstergesi oluyordu.

Komünist Partilerinin, Nazi ve faşist işgalcilerle onların işbirlikçilerine karşı savaşımı esas olarak kendi özgüçlerine dayanarak sürdürüp zaferle taçlandırdıkları Arnavutluk ve Yugoslavya'da anti-faşist direnişe katılan rakip siyasal güçler olmadığı ya da bu güçler süreç içinde işgalci güçlerle uzlaştıkları/tasfiye edildikleri için iktidarın diğer anti-faşist parti ve örgütlerle paylaşılması sorunu gündeme gelmedi. Ne var ki, İngiliz ve Amerikan emperyalistleriyle uzlaşma ve iyi ilişkiler sürdürme yanlısı Tito-Kardelj kliğinin ulusalcı ve oportünist çizgisinin Yugoslavya KP'ne egemen olması ve Parti içindeki gerçek komünistlerin ve enternasyonalist öğelerin tasfiyesi, bu örgütün çok erken bir tarihte yozlaşmasına ve böylelikle Yugoslavya'nın daha "soğuk savaş"ın ilk yıllarında kapitalizm yoluna girmesine yol açtı.

Arnavutluk'ta ise anti-emperyalist demokratik devrimin zaferinden sonra KP'nin önderliğindeki halk iktidarı, proleter diktatörlüğünün işlevlerini yerine getirmeye başladı. Nazi işgalcilerinin ve onlarla işbirliği içindeki gerici burjuvazi ve toprak ağalarının yenilgiye uğratılmasından sonra Arnavutluk KP, bir yandan savaşın yakıp yıktığı ülkenin onarımına girişir ve toprak reformu gibi devrimci-demokratik önlemler alırken, bir yandan da büyük işletmelerin, bankaların, dış ticaretin ulusallaştırılması yoluyla sosyalizmin kuruluşu yolunda ilk adımları atıyor, işçi sınıfıyla emekçi köylülük arasındaki bağlaşmayı güçlendirmek suretiyle anti-emperyalist demokratik devrimden sosyalist devrime kesintisiz geçişi güvence altına alıyordu.

Doğu Avrupa ülkelerindeki halk demokrasisi rejimlerinin kapitalist yozlaşmasının nedenleri sıralanırken, bu ülkelerin kendi halklarınca değil, Sovyet Kızılordusu'nca kurtarıldığı olgusuna birinci derecede yer verilmesi neredeyse bir çeşit gelenek durumuna gelmiştir. Bu standart açıklamanın önemli bir gerçek payı içerdiği yadsınamaz. Ancak, siyasal ve toplumsal olayları olanca karmaşıklığı ve zenginliği

içinde incelemek yerine, yüzeysel ve tek-yanlı açıklamaların kolaylığına sığınmak, diyalektiksel materyalizmin bilimsel bakış açısını kavramamak ve dolayısıyla kendini darlığa ve mekanizme mahkûm etmekten başka bir anlama gelmez. Yukarıda sunulan çok kaba veriler bile İkinci Dünya Savaşı öncesi, sırası ve sonrasında bu ülkelerde yaşanan devrimci süreçlerin, pek çok ortak yan içermelerine karşın yer yer önemli farklılıklar ve özgünlükler de taşıdığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Her halkın kendi devrimini kendisinin yapmasının, kendi yazgısını kendisinin belirlemesinin devrimlerin genel bir yasası olduğu, dış destek ve yardımın gereğinden fazla önem taşıması durumunda birşeylerin eksik kalacağı açıktır. Marksist-Leninistler Blankist değildirler; yığınların çoğunluğunun kendilerine **karşı** olduğu koşullarda iktidarı küçük bir azınlığa dayanarak ele geçirmekten ve kendi istençlerini yığınlara zorla kabul ettirmekten yana olamazlar. Ama bu, onların devrimin gelişmesi ve ilerletilmesi için elverişli olanakları değerlendirmek suretiyle proletarya adına yeni mevziler fethetmek için en büyük inisiyatifi göstermelerine engel değildir ve olmamalıdır.

Avrupa'yı (ve dünyanın başka bölgelerini) çizmesi altına almış olan faşizmin esas olarak SB halklarının ve Sovyet Kızılordusu'nun çabalarıyla yenilgiye uğratılması ve böylelikle yalnızca Alman ve İtalyan faşizmine ve onların işbirlikçilerine değil, aynı zamanda burjuvaziye, emperyalizme ve dünya gericiliğine ağır bir darbe indirilmesi, —başta— Avrupa halklarının anti-faşist ve anti-kapitalist savaşımlarının gelişmesi ve derinleşmesi için son derece elverişli bir zemin yarattı. Bu koşullarda ortaya çıkan tarihsel olanaklardan kendi ülkelerinin proletaryasını ve diğer emekçilerini harekete geçirmek suretiyle, doğru ve Marksist-Leninist bir tarzda yararlanmak tüm Komünist Partileri için vazgeçilmez bir görevdi. Kuşkusuz o dönemde bu görevin yerine getirilmesini güçleştiren bir dizi faktör de vardı. İkinci Dünya Savaşı sırasında, faşist karşı-devrim dalgasının kabarması sonucunda zorunlu olarak uluslararası proletaryanın ve devrim güçlerinin isteksiz bir bağlaşığı durumuna girmiş olan ABD emperyalistleri daha savaş bitmeden Nazi emperyalizminin çizmelerini giymeye ve kapitalizmin ve gericiliğin mevzilerini koruma görevini

üstlenmeye başlamışlardı. Öte yandan, Alman (ve İtalyan) faşizminin yıkılmasından sonra, daha önce onlarla işbirliği yaparak ülkelerinin faşist saldırganlarca yağmalanması ve SB'ne karşı bir saldırı üssü durumuna getirilmesi için çaba harcamış olan büyük burjuva ve toprak ağası klikleri, her türlü kılığa bürünerek, demokratik ve anti-faşist partilere ve hatta Komünist Partilerine sızarak, yığınların ulusalcı, dinsel, anti-komünist önyargılarını kışkırtarak, savaşın yolaçtığı korkunç yıkım koşullarında yığınların hoşnutsuzluklarını körükleyerek ve Komünist Partilerinin ve bağlaşıklarının yer yer izledikleri yanlış siyasetleri kullanarak devrimin ilerlemesini engellemeye çalışıyorlardı. Proletaryanın ve diğer emekçilerin devrimci özlemlerinin ve onların gerçek çıkarlarının en tutarlı savunucusu olan Komünist Partilerinin, uluslararası arenadaki sınıf savaşımının son derece keskinleşmiş olduğu ve çoğu Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde proleter öncünün yığınlar üzerindeki etkisinin henüz zayıf olduğu bu koşullarda, hem ilkeli ve kararlı, hem de esnek ve ustalıklı bir siyaset izleyerek devrimin gelişimini frenlemek ve durdurmak isteyen gericiliğin ve burjuvazinin —Amerikan ve İngiliz emperyalistlerince aktif olarak desteklenen— güçlerini yalıtmayı ve etkisizleştirmeyi başarması gerekiyordu. Ancak, bir yandan elverişli konjonktürden yararlanarak yığınlar arasındaki etkilerini hızla arttırmaya, bir yandan da kendi örgütlerini geliştirmeye ve güçlendirmeye çalışan Komünist Partilerinin düştükleri bazı önemli hatalar, özellikle kitle desteklerinin zayıf olduğu Demokratik Almanya, Polonya ve Macaristan'da halk demokrasisi rejimlerinin istikrarlı ve sağlam bir temel edinmelerini zorlaştırdı. Bütün bu ülkelerdeki Komünist Partileri, özellikle faşizme karşı kazanılan zaferden sonra, SB'nin de aktif desteğiyle emperyalistlerin ve yerli gericiliğin gücünü kırmak, ülkelerini demokratikleştirmek ve giderek sosyalizmi kurmak yönünde çok büyük ve değerli çabalar harcadılar. Ama oralarda herşey Marksist-Leninist ilkelere uygun bir tarzda yapılmadı. Sözkonusu ülkelerin Komünist Partilerinin yeterince tutarlı, istikrarlı, birleşmiş ve çelikleşmiş olmayan önderlikleri, Batılı emperyalistlerin ve yerli gericiliğin provokasyon ve karşı-devrim girişimlerinin belirli başarılar kazanmasına yardımcı olan/ortam hazırlayan, başta proletarya gelmek

üzere yığınlarla yeni devrimci iktidarlar arasındaki bağların güçlenmesini ve sosyalizmin sağlam temeller üzerinde kurulmasını zorlaştıran pragmatist, bürokratik, liberal vb. hatalar işlediler. Gerçekten de, sözkonusu ülkelerdeki Komünist Partilerinin çoğunun, devrimci ve sosyalist görevlerini layıkıyla yerine getirmelerini güçleştiren ideolojik, siyasal ve örgütsel hata ve zayıflıkları vardı. Bu partilerin hemen hemen hepsi uzun karşı-devrim yılları boyunca kitle bağlarını yitirmiş, siyasal gericiliğin ve faşizmin saldırısı karşısında ya tamamen yokedilmiş (Almanya Komünist Partisi), ya da çok ağır darbeler yemişlerdi. Anti-faşist savaşın bitiminde bu partilerin hemen hemen hepsi gerek nicelik ve gerekse nitelik açısından, nesnel olarak çözmek zorunda oldukları görevlerin gerektirdiği güç ve olgunluk düzeyinin gerisindeydiler. Kitle desteklerinin göreli zayıflığı bir yana, çoğunun üye sayısı hayli az ya da çok düşüktü. Bu partilerin çoğu, devrimci sınıf savaşımı içinde iyice çelikleşmiş, sınanmış bir aygıta, uyum içinde çalışan, birleşik ve olgun bir önderliğe sahip değildi. Bunların, durumlarını güçlendirme ve örgütlerini geliştirme çabaları içinde gereğinden çok daha hızlı bir biçimde büyümeleri, üye kabulüne ilişkin Marksist-Leninist ölçütlerin çiğnenmesine, komünist nitelik taşımayan pek çok kişinin, zaten yeterince çelikleşmemiş olan proleter öncünün saflarına sızmasına ve böylece bu partilerin ideolojik ve örgütsel sağlamlığının daha da düşük bir düzeye inmesine yolaçtı.(35) Daha sonraları, benzeri kaygılarla Polonya, Çekoslovakya, Demokratik Almanya, Macaristan ve Romanya'da Komünist Partilerinin kendi ülkelerindeki sosyalist ve/ya da Sosyal-Demokrat partilerle birleşmeleri de aynı doğrultuda etkiler yarattı.(36) Enver Hoca bu konuda şöyle diyordu:

"Daha sonraları Polonya, Almanya, Çekoslovakya, Macaristan partileri ve diğer partiler içinde komünist, sosyalist ve sosyal-demokrat partilerle örgütsel, siyasal ve ideolojik bir birlik oluşturuldu. Böylelikle, sosyal-demokratik sinek kurdu dışarda, cephe içinde kalacağına partinin içine sokulmuş oldu.Şarap sulandırıldı ve şimdi de artık sirkeye dönüşmüş bulunuyor."(37)

Bu koşullar altında, Doğu Avrupa'daki halk demokrasisi

rejimlerinin yeterince istikrarlı ve sağlam bir karakter taşımamalarında, emperyalistlerin ve ülke içindeki karşı-devrimci güçlerin provokasyon ve başkaldırı girişimlerinin halkın, hatta işçi sınıfının bir bölümünün desteğini almasında ve göreli bir başarı şansına sahip olmasında (1956 Macaristan karşı-devriminde ve gene aynı yıl Polonya'nın Poznan kentinde meydana gelen karşı-devrimci karışıklıklarda olduğu gibi) ve bu ülkelerin, Kruşçevcilerin iktidarı ele geçirmelerinden sonra Sovyetler Birliği'nin izinden giderek revizyonizm ve kapitalist restorasyon yolunu tutmalarında, proleter diktatörlüğünün yerine tekelci-bürokratik burjuvazinin —Sovyet revizyonist kliğine bağımlı— sosyal-faşist diktatörlüğünü geçirmelerinde şaşılacak bir yan yoktu.

... VE BUGÜNÜ

1989, Doğu Avrupa ülkelerinde büyük toplumsal çalkantıların ve siyasal değişikliklerin yaşandığı bir yıl oldu. Daha ya da çok daha önce "değişim" yolunu tutmuş olan Yugoslavya, Macaristan ve Polonya'nın izinden giden Demokratik Almanya, Çekoslovakya, Bulgaristan ve Romanya'da bir yandan eski yönetici klikler şu ya da bu biçimde devrilir, başkalaşım geçirir ve eski partiler ya da muhalefet grupları yeniden örgütlenir, yer yer iktidara ortak olur, hatta iktidarı tümüyle fethetmeye yönelirken, bir yandan da bu ülkeler kapitalist tipte ekonomik reformlar uygulamak (yani, üretim araçlarının —daha önce görülmedik ölçüde— bürokratik kapitalist devlet mülkiyetinden çıkartılarak kişilerin ya da ortaklıkların özel mülkiyetine verilmesi, merkezsel planlamanın rolünün kısıtlanması, fiyat denetimlerinin ve temel tüketim maddelerine yönelik sübvansiyonların azaltılması ya da kaldırılması ve kapitalist Batı ile zaten onyıllardır sürmekte ve gelişmekte olan ekonomik ilişkilerin daha da derinleştirilip pekiştirilmesi vb.) suretiyle tekelci-bürokratik devlet kapitalizminden geleneksel kapitalizme geçiş doğrultusunda çok önemli, hatta belirleyici adımlar attılar. Gerçi, sözkonusu ülkelerin hemen hepsi 1960'lı ve '70'li yıllarda bazı ekonomik "reform" girişimlerine sahne olmuşlar, özellikle Batı Avrupa'nın kapitalist ülkeleriyle ticari ve ekonomik ilişkilerini

sıklaştırmışlar ve giderek artan sermaye yatırımları, teknoloji transferi ve dış borçlar yoluyla kapitalist Batı'ya gittikçe daha bağımlı duruma gelmeye başlamışlardı. Revizyonist ihanet sonucu meydana gelen ve giderek derinleşen kapitalist restorasyon, yalnızca ekonomik temelde değil, ideolojik ve siyasal üstyapıda da sosyalizmin kazanımlarının hızla yokedilmesine yolaçtığı ölçüde, sınıf çelişmeleriyle bölünmüş kapitalist dünyanın tüm gerici ve yoz uygulama, özellik ve görüngüleri (işsizlik, enflasyon, sömürü, adaletsiz gelir dağılımı, ahlaksal yozlaşma, artan intiharlar, ulusalcı ve şovenist duyguların kabarışı, dinsel gericiliğin canlanması, suçluluğun artışı, polis şiddeti vb.) bu ülkelerin toplumsal yaşamının bütün yönlerine damgasını vurmaya başlamıştı. Bununla birlikte siyasal iktidar, genellikle Marksizm-Leninizme özgü biçim, simge ve kalıpları yüzeysel olarak koruyan, Marksist-Leninist terminolojiyi ve kavramları iki yüzlü bir biçimde kullanmayı sürdüren revizyonist kliklerin ve sözde komünist ve işçi partilerinin elinde kalmaya devam etmişti. Macaristan Emekçi Halk Partisi'nin bazı hataları ve yaşadığı iç çekişmelerin ve Kruşçev revizyonist kliğinin anti-komünist etkinliklerinin yarattığı elverişli zemin üzerinde gelişen ve belirli ölçüde yığınların da katılımını sağlayan emperyalist destekli 1956 Macar karşı-devrimini ve gene aynı yıl içinde benzeri nedenlerden kaynaklanan Polonya'daki karşı-devrimci ayaklanma girişimini bir yana bırakırsak, kapitalizmin revizyonist klikler eliyle restorasyonunun sağlandığı bu dönemde revizyonist ve sosyal-faşist kliklerin iktidar tekeli yalnızca bir kez, o da 1968'de Çekoslovakya'da gelişen karşı-devrim içindeki karşı-devrim sırasında gerçek bir tehlike geçirmişti. Gerçi bu ülkelerin bazılarında (Demokratik Almanya, Polonya vb.) iktidardaki revizyonist partinin yanısıra, parlamentoda sınırlı sayıda koltuğa sahip bulunan bazı diğer partiler vardı. Ancak bunlar büyük ölçüde sembolik bir nitelik taşıdıkları için sözkonusu revizyonist/sosyal-faşist partilerin iktidar tekelini etkileyebilecek bir konumda değillerdi. Bu nedenle, esas olarak 1989 yılı içine sığan ve 1990'da bir anlamda tamamlanacağına kesin gözüyle bakabileceğimiz siyasal süreç, yani bu ülkelerde gerici ve sosyal-faşist tek parti rejimlerinden burjuva-kapitalist çoğulculuğa

geçiş süreci, sözkonusu ülkelerdeki burjuva devlet aygıtının örgütlenme tarzı açısından bir nitelik değişikliğine eşdeğer gözükmektedir. Sosyal-emperyalist Sovyet imparatorluğunun kapitalist Batı karşısındaki ön cephesini tutan bu ülkelerdeki rejim değişiklikleri, Romanya bir yana bırakılırsa —kapitalizmin eşitsiz gelişme yasası uyarınca emperyalistlerarası güç dengesinde SB aleyhine meydana gelen değişiklik zemini üzerinde— geniş halk yığınlarının barışçı eylemlerinin baskısı altında gerçekleşti. İçine düştükleri ekonomik ve siyasal durgunluk ve hatta bunalım nedeniyle Doğu Avrupa'daki uyduları üzerindeki denetimleri giderek zayıflayan ve elleri SB proletaryası ve diğer emekçilerinin ve özellikle de SB'ndeki Rus-olmayan ulus ve milliyetlerin gittikçe genişleyen ve sertleşen savaşımınca bağlanan Sovyet sosyal-emperyalistlerinin müdahale ve yönlendirme yeteneklerinin büyük ölçüde azalması, Batı Avrupa ve ABD emperyalistlerinin bölge ülkeleri üzerindeki ekonomik, siyasal ve ideolojik etkilerinin artmaya devam etmesi ve bir yandan ekonomik bunalımın, bir yandan kitlelerin giderek artan hoşnutsuzluğunun ve bir yandan da kapitalizmin restorasyonuna koşut olarak, tekelci-bürokratik kapitalist sektörle bu sektöre rakip olarak gelişen geleneksel kapitalist sektör arasındaki çıkar çelişmelerinin keskinleşmesinin sonucu olarak revizyonist partiler ve yönetici bürokratik kastlar içindeki çelişme ve sürtüşmelerin yoğunlaşması, proletarya ve emekçi yığınlara tamamen yabancılaşmış ve onlardan neredeyse tamamen kopmuş olan bu karşı-devrimci kliklerin görece kolay bir biçimde devrilmelerini, iktidarı rakip burjuva kliklerle paylaşmayı kabul etmelerini ya da bir başkalaşım geçirerek kendilerini düpedüz burjuva kliklere dönüştürmelerini olanaklı kıldı. ABD emperyalistleri, Sovyet sosyal-emperyalistleri ve Batı Avrupa emperyalistleri bu ülkelerde proleter diktatörlüklerinin çoktandır yıkılmış ve yerlerini tekelci-bürokratik burjuvazinin diktatörlüğüne bırakmış olduğunun, bunun proletarya da içinde olmak üzere halk yığınlarında anti-komünist bir koşullanmaya ve burjuva-demokratik yanılsamalara yolaçtığı ve bu koşullar altında kitlelerin çeşitli revizyonist ve burjuva kliklerin ideolojik ve siyasal denetimi altında olduğu gerçeğinin verdiği rahatlıkla, bu değişikliklere eşlik eden kitle

hareketliliğini alkışlar ve destekler gözükmeye çalışıyorlar. Bazılarına göre bu "gelişme"ler "Hür dünyanın demokratik değerlerinin Doğu'da da egemen olması"dır; bazılarına göreyse bunlar "SB'nde başlatılan glasnost ve perestroyka süreçlerinin, Stalinizmden arınma etkinliğinin Doğu Avrupa'ya da yayılması"dır. Ancak, her zaman açık bir biçimde dile getirmeseler de bütün emperyalistler, kitlelerin sokaklara dökülmesinden, revizyonist ve sosyal-faşist diktatörlüklere karşı şiddete başvurmasından kaygılanmakta, değişimin "demokratik ve barışçı" bir biçimde yürütülmesini istemektedirler.(38) Onlar, bütün gerici ve sömürücü egemen sınıflar gibi işlerin "tepeden", kitlelerin katılımı ve aktif eylemi olmadan kotarılmasını yeğliyorlar. Yoksa sokağa dökülen milyonlar silahlarını "sağ omuzlarından sol omuzlarına geçirebilir" ve kendi özdeneyimleri sonucunda burjuva demokrasisinin de revizyonist diktatörlükle birlikte tarihin çöp tenekesine atılması gerektiğini düşünmeye başlayabilirler. Her renkten emperyalistler ve gerici egemen sınıflar için **asıl önemli ve vazgeçilmez** olan, proletaryayı ve diğer emekçileri baskı altında tutabilecek ve sömürülmelerini güvence altına alabilecek bir devlet aygıtının (ve ona yardımcı olan ideolojik aygıtların) ayakta tutulabilmesidir. Nasıl İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi ve faşist işgalcilerle işbirliği yapan gerici kliklerin savaştan hemen sonra (hatta yer yer savaşın içinde) "demokratik" emperyalist yeni efendilerle birlikte çalışması, nesnelerin doğasına tamamen uygun idiyse, daha dün Sovyet sosyal-emperyalistleriyle "yoldaş"lık eden ve sözde onlarla birlikte sosyalizmi ve komünizmi kuran revizyonist diktatörlüklerin yönetici kadrolarının, bugün ABD ve Batı Avrupa emperyalistleriyle kolkola burjuva demokrasisine övgüler yağdırmaları, "Stalinizm"e sövmeleri ve serbest pazar ekonomisi dedikleri kapitalizmi göklere çıkarmaları da aynı şekilde nesnelerin doğasına tamamen uygundur. Yıllardır, hatta onyıllardır emekçi yığınları Marksizm-Leninizm adına ve orak-çekiçli bayraklar altında ezen ve sömüren Pozsgay'lar, Mladenov'lar, Krenz'ler, Jaruzelski'ler, İliescu'lar, Adamec'lerin bugün aynı "iş"i burjuva demokrasisi bayrağı altında yapmaları, yapabilmeleri yalnızca tekelci-bürokratik burjuvazinin karşı-devrimci ve sosyal-faşist diktatörlüklerini "proleter diktatörlüğü", bu

diktatörlüklerin koruduğu düzeni de "sosyalizm" olarak kavrayan ve görenleri şaşırtacaktır. Kuşkusuz bunu söylerken, yani bürokratik burjuvazinin "tutucu" ve "reformist" kanatları arasında proletarya ve diğer emekçileri sömürüne ve ezme konusundaki mutlak konsensüsü vurgularken —giderek güçten düşen— bir kanadın daha çok üretim araçları üzerinde merkezsel bürokratik denetimden yana olan öğelerden, —giderek güç kazanan— diğer kanadın ise daha çok işletme yöneticilerinden, geleneksel kapitalist öğelerden ve kendilerini onlarla özdeşleştiren yönetici kast üyelerinden oluştuğunu gözden uzak tutmamak gerektiğini belirtmeliyiz. Doğu Avrupa ülkelerindeki, ekonomik temeli 1950'lerin ikinci yarısından bu yana olgunlaşmakta olan bu değişiklikleri ülkeler bazında kuşbakışı inceleyelim:

POLONYA

Daha 1980'de 10 milyona yakın işçiyi bünyesinde örgütleyen, köylüler, aydınlar ve gençlik arasında geniş bir desteğe sahip olan ve önderliği kapitalist Batı'nın, Katolik Kilisesi'nin ve Polonya ulusalcılığının ideolojik etkisi altında olan gerici Dayanışma Sendikası, edimsel olarak PBİP revizyonist kliğinin karşısında gerçek bir iktidar alternatifi oluşturabilmişti. Ne 13 Aralık 1981'de gerçekleştirilen askeri sosyal-faşist darbe ve ardından gelen sıkıyönetim ilanı, ne de Dayanışma Sendikası'na ve diğer muhalefet örgütlerine karşı girişilen saldırı, ekonomik bunalım içinde kıvranan, kitle temelini büyük ölçüde yitirmiş ve kendi saflarında derin çatlaklar meydana gelmiş olan Polonya bürokratik burjuvazisini kurtarmaya yetebildi. İşçi sınıfının pasif direnişi, köylülerin ve aydınların muhalefeti ve Kilise'nin ve Batılı emperyalistlerin baskıları karşısında —zaten kendisi de güç durumda olan Sovyet sosyal-emperyalistlerinden önemli bir ekonomik ve siyasal destek göremeyen— PBİP revizyonist kliği 1983 Temmuz'unda sıkıyönetimi kaldırmak zorunda kaldı. Zaman, gırtlağına dek borca batmış ve siyasal meşruiyetini ve toplumsal tabanını yitirdiği için süngü üzerinde oturmakta olan Jaruzelski kliğinin aleyhine işliyordu. 1984 Temmuz'unda, siyasal tutukluları da kapsayan geniş kapsamlı bir

af çıkarıldı. 1986'daysa tutuklu olan Dayanışma Sendikası liderleri için af çıkaran hükümet 1988 yılı içinde patlak veren yaygın grev hareketinin baskısı altında 1989 başından başlayarak siyasal ve ekonomik "reform"lar konusunda yuvarlak masa görüşmelerine oturmak zorunda kaldığı Sendika'ya Nisan 1989'da yeniden yasal statü tanıdı. Aynı anlaşmayla, revizyonist klik Kırsal Dayanışma Sendikası'nın yasallaşmasını, SEJM'in (yani parlamentonun) üyelerinin yüzde 35'inin özgür seçimlerle belirlenmesini, üyelerinin tümü özgür seçimlerle belirlenecek olan ve yasa tasarılarını kabul ya da reddetme yetkisine sahip bir senatonun kurulmasını, devlet başkanının parlamento ve senatoca seçilmesini, dernek kurma özgürlüğünü kısıtlayan tüm yasa hükümlerinin kaldırılmasını, yargı mekanizmasının bağımsızlığının güvence altına alınmasını vb. kabul ederek muhalefete büyük ödünler verdi ve edimsel olarak siyasal iktidarı onunla paylaşma tutumu içine girdi. Artık sonun başlangıcına gelinmişti. Olayların temposu giderek hızlanıyordu. 4 ve 18 Haziran'da yapılan parlamento seçimlerini Dayanışma Sendikası adaylarının ezici bir çoğunlukla kazanması üzerine, Doğu bloku ülkelerinde kapitalizmin restorasyonundan sonra ilk kez revizyonist ya da sosyal-faşist partinin denetiminde olmayan bir hükümet kuruldu: Dayanışma Sendikası yöneticilerinden gerici bir Katolik olan Tadeusz Mazowiecki başbakan oldu. Ordu, bürokrasi ve siyasal polis üzerinde —giderek zayıflayan— denetimini sürdüren PBİP içindeki farklı revizyonist kliklerle gerici Dayanışma Sendikası yönetici kliği arasındaki karşı-devrimci savaşım sürerken 1990 Ocak'ının son günlerinde toplanan PBİP kendini feshetti ve hemen arkasından kendi içinden Polonya Cumhuriyeti Sosyal Demokrasisi ve Sosyal Demokrat Birlik adlı iki burjuva partisi doğurdu.

Polonya'da, hepsi de işçi sınıfına, diğer emekçilere, devrime ve sosyalizme düşman olan değişik burjuva ve revizyonist klikler bir yandan kendi aralarında iktidardan pay kapma savaşı verir ve bir yandan IMF'nin desteğiyle uyguladıkları kemer sıkma siyaseti sayesinde ükenin içinde bulunduğu ekonomik bunalımın yükünü emekçilerin sırtına yüklemeye çalışırken, bir yandan da devrimci savaşım ve örgütlenme

yeteneklerini çok iyi bildikleri işçi sınıfının olası tepkilerini ve gerçek bir devrime yönelme eğilimini düşünerek titriyorlar. 31 Aralık 1989'da zloti yüzde 46 oranında devalüe edilirken temel tüketim mallarına yüzde 100-600 arasında zam yapıldı. Dış borçları 40 milyar doları geçen Polonya'da devletin elindeki işletmelerin özel sektöre devri konusunda hazırlıklar yapılırken temel tüketim maddelerine uygulanan sübvansiyonlar kaldırılıyor. Bu ekonomik önlemlerin kısa erimde 400.000 kişinin işssiz kalmasına, halkın satın alma gücünün yüzde 20-40 arasında düşmesine ve ulusal gelirin yüzde 3 oranında azalmasına yolaçmasının beklendiği açıklanırken 1990 Ocak ayına ilişkin veriler ülkedeki 814,000 küçük işyerinden 74.000'inin kapandığını gösteriyordu. Lech Walesa daha Ekim 1989 başlarında,

"... bütün Doğu Blok'unda olduğu gibi iç savaş tehlikesi var... Toplum kızgınlık içinde, herşey canına yetmiş ve halk, Walesa, Mazowiecki ve diğerlerine küfrediyor." diyor. Senato Başkanı Prof. Stelmachowski 1990 Şubat'ında, enflasyonda düzelme işaretlerinin görülmemesi durumunda Dayanışma'ya dönük halk desteğinin sarsılabileceğinden ve küçük, örgütlü grupların kışkırtmalara girişebileceğinden sözediyordu.

MACARİSTAN

Kapitalist tipte ekonomik reformlara ilk başvuran Doğu bloku ülkelerinden biri olan Macaristan'da daha 1960'larda merkezsel planlamanın rolü büyük ölçüde azaltılmış, belirli sınırlar içinde fiyatların serbest pazarda belirlenmesine olanak tanınmış, firmalara üretim, yatırım, istihdam, ücret vb. konularında geniş bir özerklik tanınmıştı. Özel olarak, **Yeni Ekonomik Mekanizma** adı verilen bu "reform" paketi ve genel olarak kapitalizmin restorasyonunun derinleşmesi bir dönem Macar ekonomisinin görece hızlı bir tempoda büyümesini sağlamakla birlikte, bu ülkenin kapitalist Batı'ya olan ekonomik bağımlılığının artmasına (örneğin, dış borçlar 1973'te 0.9 milyar dolardan 1978'de 4.6 milyar dolara ve 1989'da 20 milyar dolara yükseldi), işçi sınıfının ve diğer emekçilerin daha yoğun bir biçimde

sömürülmesine, tekelci-bürokratik burjuvaziyle giderek gelişen burjuva öğeler arasındaki çelişmelerin keskinleşmesine ve kapitalist toplumlara özgü çeşitli hastalıkların Macar toplumunun bünyesini bir ahtapot gibi sarmasına yolaçmıştı. 1956 karşı-devrimini bastıran karşı-devrimci Sovyet müdahalesinden sonra (ayaklanma sırasında dağılan Macar Emekçi Halk Partisi'nin yerine kurulan) Macaristan Sosyalist İşçi Partisi'nin Birinci Sekreterliği'ne getirilen Janos Kadar'ın yönetiminde Macaristan, uyguladığı "sosyalist pazar ekonomisi" sistemiyle SB, Çin ve diğer revizyonist ülkelerdeki ekonomik "reform"lar için bir model oluşturuyordu.

İşçi sınıfının devrimci öncü birliğinin çok uzun süredir yokedilmiş olduğu ve Polonya'dan farklı olarak yığınsal bir proletarya eylemliliğinin görülmediği Macaristan'da 60'lı yıllardan beri adım adım gelişen kapitalist restorasyon, SB'nin 1980'lerin ikinci yarısında gittikçe belirginleşen gerilemesi ve Batılı emperyalistlerin artan etkisi koşullarında siyasal üstyapıda da oldukça hızlı değişikliklerde yankısını buldu. 2 Nisan 1988'de, 1956'dan beri ülkeyi yöneten Janos Kadar MSİP Birinci Sekreterliğinden uzaklaştırıldı ve süreç içinde iktidar bürokratik burjuvazinin "reformist" kanadını temsil eden Nyers-Pozsgay-Nemeth kliğinin eline geçti. 1988 yılı kapanırken Macar revizyonistleri, içinde Doğu Avrupa'nın ilk menkul değerler borsasının açılması, özel girişimi özendirmeyi amaçlayan daha "radikal" yasalar, verimsiz işletmelere devlet yardımının kesilmesi, sübvansiyonların kaldırılması gibi öğeler içeren yeni bir ekonomik "reform" paketini yürürlüğe koydular. (39) Daha önce yeraltında olan çeşitli burjuva muhalefet örgütlerinin etkinliklerini açık bir biçimde sürdürmeye başladığı, MSİP'nin etkisinin azaldığının gözlemlendiği, rejimin yetkili ağızlarının kapsamlı "reform"ların gerekliliğinden, sosyalizmin çok partililikle bağdaşabilirliğinden, (Başbakan Nemeth), hedefin parlamenter demokrasiyi kurmak olduğundan (Adalet Bakanı Kulcsar), sosyalizmin ömrünün sonuna geldiği ve ilerlemenin önünde engel olduğundan (Politbüro üyesi Pozsgay) sözettiği bu dönemin ardından bu kez barışçı yoldan gelişen karşı-devrim içindeki karşı-devrim doludizgin ilerlemeye başladı. 20 Ağustos'ta MSİP gazetesi Nepszabadsag'da

yayımlanan parti program taslağında, "devlet sosyalizmi Macaristan'ı kritik bir konuma sokmuştur" deniliyor, MSİP'nin, "her türlü Stalinizmden kendini" ayırdığı, "devlet sosyalizminden karma ekonomiye geçilmesi"ni öngördüğü belirtiliyordu. ABD emperyalizminin şefi Bush'un 19 Eylül'de yaptığı bir konuşmada Macaristan'daki siyasal ve ekonomik "reform"ları övmesi ve bu ülkeye "en çok kayırılan ülke" statüsü tanıması Macar revizyonistlerinin nereye doğru gitmekte olduklarını çok iyi gösteriyordu. 1989 yaz aylarında yapılan yerel seçimleri ana muhalefet partisi durumundaki Demokratik Forum karşısında yitiren MSİP, Eylül ayında yapılan yuvarlak masa toplantısında Macaristan'da "hür" genel seçimlerin yapılmasını kabul etti. 6 Ekim'de başlayan kongrelerinde adlarını Macaristan Sosyalist Partisi olarak değiştiren Macar revizyonistleri bundan böyle bütün partilerin seçimlere katılmasını, "işçi sınıfının öncülüğü" (ki, pratikte revizyonist partinin iktidar tekeli anlamına geliyordu) ilkesinin anayasadan çıkartılmasını, Macaristan Halk Cumhuriyeti'nin adının Macaristan Cumhuriyeti durumuna dönüştürülmesini, 1956 karşı-devriminin tarihi olan 23 Ekim'in ulusal anma günü olmasını, bir cumhurbaşkanlığı makamı oluşturulmasını, siyasal polisin lağvedilmesini, özel girişimin desteklenmesini, (sanki varmış gibi!) proleter diktatörlüğü ilkesinin reddedilmesini, demokratik özgürlüklerin "güvence altına" alınmasını kararlaştırdılar. PBİP'nin yayın organı **Tribuna Ludu**'da yeralan bir yorumda Macaristan'daki bu değişiklik ve kararlar şöyle değerlendiriliyordu:

"Macar komünistleri proletarya diktatörlüğü ilkesini reddettiler, çünkü bu ilke parlamenter demokrasi kurallarına aykırıydı ve Macarlar bu kurallar doğrultusunda hareket ediyorlar. Bu ilke ayrıca, tüm güçlere iktidara gelmek için şans tanıyan çok partililikle de uyuşmuyordu."

1 Mart'ta, MSP üyelerinden oluşan parlamento, genel seçimlerinin 25 Mart'ta yapılmasını, bütün azınlıkların parlamentoda temsil edilebilmesini, devet başkanının parlamento yerine halk tarafından seçilmesini kararlaştırırken ülkede bulunan 50 bin Sovyet askeri 11 Mart'ta ülkelerine dönmeye başladılar. 25 Mart'ta ilk turu yapılan genel

seçimlerde sağcı partiler —Macaristan Demokratik Forumu (yüzde 24.5), Liberal Hür Demokratlar Birliği (yüzde 20), Bağımsız Parti (yüzde 13)— oların çoğunluğunu alırken, iktidardaki revizyonist parti (MSP) yüzde 10.5'ta, "tutucu" kanadın partisi MSİP ise yüzde 4'ün altında kaldı.

ÇEKOSLOVAKYA

1968'de karşı-devrim içinde bir karşı-devrim gerçekleştirmek ve Novotny kliğini tasfiye etmek suretiyle iktidarı ele geçiren ve Çekoslovakya'yı Sovyet sosyal-emperyalizminin etki alanından çıkarıp Batılı emperyalistlerin arabasına bağlamak ve kapitalist restorasyon sürecini daha da hızlandırmak isteyen Dubçek kliğinin "Prag Baharı" — ki, ikincil yönü kitlelerin sosyal-faşist yönetime ve Sovyet sosyal-emperyalizmine tepkisiydi—, Varşova Paktı güçlerinin gerek özel olarak ulusların kendi yazgılarını özgürce belirleme haklarına ve genel olarak demokrasiye açıkça aykırı olan, gerekse sosyalizmin ve Marksizm-Leninizmin değerlerini vahşice çiğneyen sosyal-faşist ve sosyal-emperyalist işgaliyle sona erdirildi. Bu yol bir kez açıldığında, Polonya ve Macaristan başta gelmek üzere bir dizi Doğu Avrupa ülkesinin Çekoslovakya'nın yolunu izleyeceğini, bununsa Varşova Paktı'nın ve COMECON'un çökmesine ve kendilerinin yalıtılmasına ve giderek kendi ülkelerinde büyük ölçekli siyasal ve ekonomik karışıklıklara yolaçacağını bilen Sovyet revizyonist kastı, bu barbarca işgal eylemini "sınırlı egemenlik", "uluslararası diktatörlük" gibi geleneksel emperyalist ve sahte-sosyalist bir demagojiyle haklı göstermeye çalıştı. Bu tarihten sonra, Sovyet tanklarının gölgesinde "hüküm süren", Sovyet sosyal-emperyalizmine bağımlı "tutucu" kanadın temsilcisi G. Husak'ın yönetiminde, Çekoslovakya'daki Batı-yanlısı, liberal öğelere ve bürokratik burjuvazinin "reformist" kanadına karşı yaygın ve kapsamlı bir tasfiye operasyonu uygulandı. Görece gelişmiş bir ekonomiye sahip olan Çekoslovakya, 1960'ların sonlarından '80'lerin ikinci yarısına değin geçen süre içinde bazı sınırlı ekonomik "reform"lar uygulamakla birlikte, genelde tekelci-bürokratik

devlet kapitalizminin egemen olduğu ve iktidardaki revizyonist partinin siyasal tekelinin —burjuva aydınlarının sınırlı ve etkisiz muhalefet etkinlikleri (Bildirge 77 hareketi) bir yana bırakılırsa—, ciddi bir meydan okumayla karşı karşıya gelmediği bir ülke olarak kaldı. Çekoslovak revizyonistleri, Bulgaristan, Demokratik Almanya ve Romanya'daki benzerleri gibi başını Sovyetler Birliği, Macaristan ve Polonya'nın çektiği "reform" ve değişim sürecine katılmakta belli bir süre ayak sürüdüler ve eski rejimi ve tekelci-bürokratik devlet kapitalizmi sistemini ayakta tutmaya çalıştılar. Ancak, Çekoslovakya'nın, diğer Doğu bloku ülkelerini kucaklayan altüst oluşun dışında kalması olanaksızdı; gerek uluslararası gelişmeler ve gerekse de rejimin işçi sınıfından ve diğer emekçilerden yalıtılmışlığı, sosyal-faşist diktatörlüğün sallanmaya başlamasıyla, yerini geleneksel kapitalizme ve Batılı emperyalist ülkelerle daha yakın ilişkiler geliştirmeye yönelen "reformist" burjuva kliğin iktidara gelişi arasındaki süreyi hayli kısalttı. Temmuz 1989'da başlayan kitle gösterilerini, 21 Ağustos'ta Çekoslovakya'nın işgalinin 21. yıldönümünü protesto eylemleri, onları da Eylül ve Ekim aylarında giderek daha büyük kitlesellik kazanan miting ve yürüyüşler izledi. Kasım ayında 12 bağımsız burjuva muhalefet örgütünün temsilcileri biraraya gelerek Sivil Forum'u kurdular. Kasım ayı içinde yüzbinlerce kişinin katıldığı dev rejim-karşıtı gösteriler sonucunda Çekoslovakya KP Birinci Sekreteri Milos Jakes ve 13 kişilik Politbüronun 7 üyesi görevinden ayrılmak zorunda kaldı. Çekoslovakya KP içinde "reformist" kanadın üstünlüğü bu şekilde ele geçirmesinden sonra içlerinde Çekoslovakya Sosyalist Partisi, Halkçı Parti, Slovak Yeniden Doğuş Partisi, Slovak Özgürlük Partisi'nin de bulunduğu bir dizi yeni burjuva partisi kuruldu. Gösterilerin sürmesi üzerine revizyonist klik 4 Aralık'ta 20 koltuklu hükümette 5 koltuğun burjuva muhalefetine verilmesini, "KP'nin öncü rolü"ne ilişkin hükmün anayasadan çıkarılmasını, 1968 işgalinin kınanmasını, Marksizm-Leninizm derslerinin öğretim programlarından çıkarılmasını, sınırdaki dikenli tellerin kaldırılmasını, basın-yayım özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalara son verilmesini kabul etti. Kitle gösterilerinin eşlik ettiği süreç, 10 Aralık'ta ilk kez

revizyonistlerin azınlıkta olduğu bir hükümetin kurulması ve Devlet Başkanı G. Husak'ın görevinden ayrılması, 28 Aralık'ta Dubçek'in meclis başkanlığına ve 29 Aralık'ta Havel'in devlet başkanlığına seçilmesi, siyasal polisin dağıtılması, siyasal tutukluların serbest bırakılması ve revizyonist parti yayın organı **Rudo Pravo**'nun "geçmişte haksız suçlamalar ve saldırılar" içeren yazılar yazdığı için halktan "özür dilemesi"yle derinleşerek sürdü.

BULGARİSTAN

Diğer Doğu bloku ülkelerindeki değişimi hayli geriden izleyen Bulgar bürokratik burjuvazisi kendi perestroykasını, yani perustroistvoyu 1987'de başlattı. 1981-85 yılları arasında ulusal gelirin yıllık artış hızının 1947'den bu yana en düşük düzeye inmiş olduğu Bulgaristan'ın dış borcu 1984-86 yılları arasında 2.6 milyar dolar artu ve 1989 sonunda 10 milyar doları buldu. Batılı emperyalistlerle ekonomik ve ticari ilişkilerini belli ölçülerde geliştirmekle birlikte, son yıllara değin katı bir tekelci-bürokratik devlet kapitalizmi uygulayan Bulgaristan'da revizyonist parti yönetimi 1985 sonlarında ülke ekonomisinin ivedi olarak düzeltilmesi gereken bir bunalım geçirmekte olduğu sonucuna varmış (40) ve 1986 Ocak'ından başlayarak yaşama geçirmeye çalıştığı "yeni ekonomik mekanizma" siyasetiyle ve 1986 Nisan'ında başlayan 13. Parti Kongresi'nde alınan kararlar sayesinde bu bunalımın aşılmasının amaçlandığı bir dizi yönetsel önlemi uygulamaya koymuştu. Bulgaristan KP Merkez Komitesi'nin 1987'de yaptığı genişletilmiş toplantıda Bulgar bürokratik burjuvazisi, yaşanmakta olan bunalımın aşılması için, "Ekonomik yaşamın tüm alanlarında özyönetim ve yerinden yönetimi" gerçekleştirmeyi kararlaştırıyordu. Yugoslav ve Sovyet revizyonistlerinden esinlenerek oluşturulan bu model, "Sosyalist mülkiyetin işletilmesini ve yönetilmesini, kendi kendilerini yöneten ve bu mülkiyetin işletmecileri haline gelen ekonomik topluluklara bırakmak" ilkesine dayanıyordu.

Bulgar revizyonistleri, kitlelerin artan hoşnutsuzluğunu, ekonomik bunalımın sonuçlarına ve despotik yönetime karşı tepkilerini

karşı-devrimci kanallara akıtmak için 1970'lerin sonlarında Pomaklara, Çingenelere vb. uyguladıkları Bulgarlaştırma siyasetini 1984'ten başlayarak ülkedeki en büyük etnik azınlık olan Türklere yaygınlaştırmaya giriştiler. Aslında kökeni 1960'lara değin uzanan zorla asimilasyon siyaseti çerçevesinde Türk halkının ulusal kültürüne, geleneklerine yönelik şovenist uygulamalar, 1980'lerin ortasından başlayarak sistemli bir biçimde Türk adlarını Bulgar adlarına dönüştürme biçimini aldı. Bu arada pek çok Türk, sosyal-faşist diktatörlüğün baskı aygıtının hışmına uğradılar. (Bu uygulama Türk egemen sınıflarına anti-komünist ve şovenist propaganda yapma ve kendi faşist ve karşı-devrimci uygulamalarını bir ölçüde gözlerden gizleme olanağını verdiği gibi, ABD ve Batı Avrupa emperyalistlerine de sosyalizmi kötüleme ve sahte bir insan hakları savunuculuğu yapma olanağını sundu). 1989 yılında-daha sonra 100 bin kadarı geri dönen— 300 bin dolayında Türk'ün Türkiye'ye göçmesinin gerisinde bu zorla asimilasyon siyasetine duyulan tepki yatıyordu.

1989'un sonlarına doğru Bulgaristan'da da siyasal ortam canlılık kazanmaya başladı. Ekim 1989'da Sofya'da toplanan AGİK Çevre Konferansı sırasında bir parkta imza toplayan çevreci Ekoglasnost üyelerine yapılan polis saldırısı ve Bulgaristan'da insan haklarına (ve bu arada Türklere) yönelik saldırılar Konferansa katılan Batılı emperyalist ülkelerin temsilcilerince ikiyüzlü bir biçimde eleştirildi. Bundan kısa bir süre sonra, 35 yıldır Bulgaristan KP Birinci Sekreterliği görevini yürüten T. Jivkov 10 Kasım'da, SB'nin de desteklediği bir egemen klik içi darbe ile görevinden alındı ve yerine 17 yıldır Dışişleri Bakanı olan Petar Mladenov getirildi. Kasım ayı içindeki —yer yer Türklerin de katıldığı– gösterilerden sonra siyasal polis örgütü feshedildi ve yayımladıkları bir bildiriyle kendilerini devletten bağımsız ilan eden sendikalar, bağımsız Podkrepa sendikasıyla birlikte hareket edeceklerini açıkladılar. 3 Aralık'ta Parti Politbürosu 1968 Çekoslovakya işgalini kınarken 8 Aralık'ta Politbüro, aralarında Jivkov'un bulunduğu bir grup yöneticiden 6'sının Politbüro, 27'sinin de Merkez Komitesi üyeliğine son verdi. Aralık ayında yapılan ve yüzbinlerce kişinin katıldığı gösterilerde Jivkovcuların Partiden

temizlenmesi, özgür seçimler, basın özgürlüğü, Türklere yapılan baskılara son verilmesi gibi istemler dile getirildi. Bu arada, Podkrepa, Ekoglasnost, Demokratik Gençlik Birliği, Perestroyka ve Demokrasiye Destek Kulübü, Dinsel Özgürlükleri Savunma Komitesi, Bağımsız İnsan Hakları Örgütü gibi gruplar birleşerek Demokratik Güçler Birliği'ni kurdular.

Diğer Doğu Avrupa ülkelerine — Romanya bir yana bırakılırsa— göre daha az gelişmiş ve dolayısıyla daha sınırlı bir proleter nüfusa sahip olan Bulgaristan'da kitlelerle sosyal-faşist rejim arasındaki çelişmelerin yeterince keskinleşmemiş olması, Bulgaristan KP'nin diğer Doğu Avrupa ülkelerinde olduğunun tersine saygınlığını ve dolayısıyla siyasal varlığını bir ölçüde korumasında, partinin değişim ve siyasal ve ekonomik "reform" sürecini —bazı safraları atarak (örneğin KP'nin öncü rolüne ilişkin anayasa hükmünü değiştirerek, "tutucu" öğeleri yavaş yavaş bünyesinden uzaklaştırarak vb.)— kendi denetimi altında sürdürebilmesinde anlatımını buldu. 1990 Ocak ayı içinde Bulgarlarla Türklerin birlikte yaşadığı Hasköy, Kırcaali, Şumnu, Razgrad gibi yerlerde Parti içindeki "tutucu" öğelerin ve Bulgar ulusçuluğunun etkisi altındaki kitlelerin gerçekleştirdiği Türk-karşıtı gösteriler ve Parti-karşıtı gösterilerin yanısıra yer yer Parti-yanlısı gösterilerin de yapılması ve Mladenov ve yandaşlarının diğer ülkelerin revizyonist partilerinin yönetimlerine kıyasla daha ılımlı ve temkinli bir liberalizasyon siyaseti izlemeleri de bu gerçeğin bir başka göstergesiydi. 18 Ocak'ta Jivkov'un Türk azınlığa baskı yapma suçlamasıyla tutuklanmasının ardından 19 Ocak'ta Parti, "Bulgaristan'da Demokratik Sosyalizm Bildirisi" adlı bir belge yayımladı. Bu bildiride Partinin, devlet tekelinden, demokratik merkezselcilikten, planlı ekonomiden vazgeçtiği, serbest pazar ekonomisinden, özgür seçimlerden ve siyasal çoğulculuktan yana olduğu ve Türk azınlığın ad, din ve dil seçme özgürlüğünün de tanındığı belirtiliyordu. Şubat başında ise Atanasov hükümetinin istifası —Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin kuruluşundan bu yana ilk kez gerçekleşen bir olay— üzerine yeni hükümeti Lukanov'un kurması revizyonist kast içinde "reformist" kanadın üstünlüğü ele geçirdiğini gösteriyordu. 17 Şubat'ta tarımda özel

işletmelerin kurulmasına ve sahip olunabilecek toprak miktarına ilişkin sınırlamaların kaldırıldığı açıklandı. 24 Şubat'ta IMF'ye üyelik için başvuran Bulgaristan'da parlamento 6 Mart'ta aldığı bir kararla "yurttaş"lara sınırsızca taşınmaz mal edinme bunları satma hakkı tanıdı. Aynı kararda işçilere —bazı önemli sınırlamalarla grev hakkı tanınırken, radyo ve TV'den muhalefetin de yararlanması kabul edildi. Gene Mart ayı içinde, bir dizi burjuva partisi— Hristiyan Demokrat Parti, Yeni Sosyal-Demokrat Parti, Cumhuriyetçi Parti, Demokratik Forum-kuruldu ve Demokratik Güçler Birliği'ne katıldı. Bulgar revizyonistleri 3 Nisan 1990'da aldıkları bir kararla partilerinin adını Bulgaristan Sosyalist Partisi, **Robotnitcheska Delo** (İşçi İlişkileri) olan Parti yayın organının adını da **Douma** (Söz) olarak değiştirdiler. Bulgaristan'ı "özel girişimciliğe dayanan bir ekonomik sistemi benimseyen demokratik hukuk devleti" olarak tanımlayan Mladenov kliği, anayasada yeralan "sosyalist" ve "komünist" sözcüklerini tümünü bu metinden çıkardı. Proletaryaya, devrime ve komünizme tamamen ihanet etmiş ve kapitalizmin önünde secdeye gelmiş olan Bulgar revizyonistleri, sosyalizmin ve komünizmin sözünün bile edilmesine dayanamadıklarını göstererek kendi kendilerini sergiliyorlar.

DEMOKRATİK ALMANYA

Doğu bloku ülkeleri arasında ekonomik gelişme düzeyi ve kişi başına geliri en yüksek olan ve bu nedenle diğer revizyonist ülkelere yer yer örnek gösterilen Alman Demokratik Cumhuriyeti'ni yöneten Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin 1981'de yapılan 10. Kongresi'nde Parti Birinci Sekreteri E. Honecker, "Demokratik Almanya toplumu sosyalizmden komünizme geçmeye hazırlanmaktadır." diyordu. Ama gerçek, sekiz yıl sonra herkesin açıkca görmeye başladığı gibi Demokratik Almanya toplumunun tekelci-bürokratik kapitalist sistemden geleneksel kapitailst sisteme, tek partili sosyal-faşist diktatörlükten çok partili burjuva parlamenter sisteme geçmeye hazırlandığıydı. 1989'daki değişim Demokratik Almanya'ya öncelikle, Batı Almanya'ya göç edenlerin sayısında önceki yıllara göre önemli bir

kabarış biçiminde yansıdı: Batı Almanya'ya göç edenlerin sayısı 1987'de 11,500, 1988'de 39,800, dolayındayken bu rakam 1989'un ilk sekiz ayında 76,500'ü buldu ve Macaristan'ın Avusturya ile olan sınırını açmasına bağlı olarak Eylül'den başlayarak daha da yukarılara tırmandı. Honecker'in ve Demokratik Almanya haber ajansı ADN'nın göçten ötürü Batı Almanya'yı suçlamaları durumu değiştirmezken, Ekim ayında rejime karşı yaygın kitle gösterileri başladı. Revizyonist ASBP önceleri burjuva muhalefetle görüşmemekte diretti. Ancak yığın hareketinin baskısı ve özellikle Gorbaçov'un Demokratik Almanya'nın kuruluşunun 40. yıldönümü dolayısıyla 10 Ekim'de bu ülkeyi ziyareti sırasında ve sonrasında yoğunlaşan gösteriler, önce Parti içi tartışma ve sürtüşmelerin artmasına, ardından da 18 yıldır bu görevde bulunan Birinci Sekreter Honecker'in görevinden alınmasına ve yerine E. Krenz'in geçmesine yolaçtı. 4 Kasım'da yarım milyon kişinin katıldığı dev gösteriden sonra hükümet görevinden ayrıldı ve başbakanlığa "radikal reformcu" olarak tanınan H. Modrow getirildi. Kitlelerin baskısı altında ASBP yönetici kliği Doğu Berlin'den Batı Berlin'e geçişi serbest bırakır ve göç sınırlamalarını kaldırırken sosyal-faşist rejimin "utanç duvarı" yıkılmaya başladı. Demokratik Almanya haber ajansı yalnızca 11-12 Kasım günlerinde —büyük çoğunluğu daha sonra geri dönen— 3.7 milyon kişiye vize verildiğini açıkladı. Öte yandan, "Stalinist bir geçmişe" sahip olmamakla övünen, anayasadan "KP'nin öncü rolü"ne ilişkin hükmün kaldırılmasını sağlayan ve böylelikle bir dizi eski ve yeni burjuva partisinin kurulmasına olanak veren ve Çin sosyal-faşistlerinin gerçekleştirdiği Tienanmen katliamını alkışlamakla ünlenen Krenz (Politbüro ve Merkez Komitesi'nin tüm üyeleriyle birlikte) kendine özgü bir rekor kırarak 47 gün önce geldiği görevinden ayrılmak zorunda kaldı. Honecker ve ona yakınlığıyla tanınan 11 yönetici ise aynı günlerde Partiden atıldılar. Tekelci-bürokratik burjuvazinin temsilcileri kapıldıkları panik havası içinde, bir yandan Aralık ayının ilk günlerinde Leipzig, Dresden, Doğu Berlin ve diğer kentlerde yüzbinlerce kişinin katıldığı gösterilerde revizyonist parti ve gizli polis (STASİ) binalarının kitlelerin saldırısına uğraması üzerine STASİ'nin dağıtıldığını açıklarken, bir yandan da 9 Aralık'ta alelacele

düzenledikleri bir olağanüstü kongrede partilerinin adını ASBP-Demokratik Sosyalizm Partisi yaptılar. Artık Marksizm-Leninizm'le son biçimsel bağlarını da koparan revizyonistler partinin başına G. Gysi adlı liberal bir burjuva avukatını getirdiler. Revizyonist partinin yayın organının ve E. Krenz'in "idari hükümet sosyalizmine ve "Stalinizm"e karşı yürüttüğü saldırıları yankılayan Gysi kitlelerin protesto gösterileri arasında bir spor salonunda yapılan olağanüstü kongrede şöyle konuşuyordu:

"Partimiz, modern sosyalist bir yapıya sahip olmalı. Stalinist ve merkeziyetçi sosyalizmle bütün bağlarımızı koparmalıyız. Federal Almanya'dan öğreneceğimiz çok şey var." Gene Gysi kongrede yaptığı gündemdışı konuşmada, "Yeni bir parti istiyoruz. Bu parti ne bir sınıf partisi olacak, ne de bir kitle partisi." diyordu. Bu arada, 19 Ocak'ta bir açıklama yapan Başbakan H. Modrow, Demokratik Alman ekonomisinin belkemiğini oluşturan 220 dev sanayi kuruluşunun küçük ve orta ölçekli işletmelere dönüştürüleceğini, tek merkezden yönetilen bu işletmelerin yönetiminin kendilerine bırakılacağını ve bu kuruluşların yabancı sermayeyle ortaklık kurmalarının ve ortak yatırımlara girmelerinin hedeflendiğini söyledi. 5 Şubat 1990'da hükümete İkinci Dünya Savaşı sonundan bu yana ilk kez dışardan (sekiz) bakan alan Gysi- Modrow kliği halkın giderek sertleşen tepkileri karşısında Mart ayı içinde genel seçime gidileceğini açıkladılar. Bu arada Demokratik Alman toplumunun yaşamakta olduğu genel bunalım, orduyu da etkilemiş, Berlin duvarının yıkılınaya başlandığı 1989 Kasım'ında 173 bin kişi olan Demokratik Alman ordusu yaygın kaçışlar nedeniyle 1990 Mart'ında 90 bine inmişti.

Demokratik Alman burjuvazisinin havlu atıp kapitalist Batı'ya açıkça teslim olması, doğal olarak peşinden hemen, iki Almanya'nın birleşmesi tartışmasını getirdi. Batı Almanya ile aynı etnik bileşime sahip olan Demokratik Almanya'nın ayrı bir devlet olarak varlığının gerekçesi siyasal sistem ayrılığıydı; dolayısıyla sosyalist peçenin sıyrılıp atılması doğal olarak Demokratik Almanya'nın varlık nedenini ortadan kaldırıyordu. Ocak ve Şubat aylarında Federal Almanya Başbakanı H. Kohl'un inisiyatifiyle gündeme getirilen birleşme

konusu, diğer emperyalistlerle hegemonya yarışmasında daha avantajlı olacak daha güçlü bir Almanya'nın ortaya çıkması tehlikesini içerdiği ve Almanya'nın komşularının uykusunu kaçırdığı için ister istemez uluslararası bir nitelik kazandı. Gerek Sovyet sosyal-emperyalistleri ve gerekse Demokratik Alman revizyonist kliği bir süre, kurulacak Birleşik Almanya'nın NATO'dan çıkması, silahsızlanması ya da yansız olması gibi düşünce ve önerilerle oynadılar. Ama hem iç sorunlarıyla daha fazla ilgilenmek için ABD ve Batı Avrupa emperyalistlerine görülmedik ödünler vermek zorunda kalan Gorbaçov ve ortakları, hem de dış borcu 20 milyar doları bulan, ekonomisini düzeltmek için Batı'daki "ağabey"inden onursuzca para dilenmekte olan ve kendi halkından giderek daha fazla yalıtılan ve iyice azalmış olan saygınlıklarının son kırıntılarını da yitiren Demokratik Alman revizyonistleri sonunda tüm diretmelerinden vazgeçerek Demokratik Almanya'nın yazgısını Bonn'un gerici ve emperyalist siyasetçilerinin ve açgözlü Alman tekellerinin ellerine bıraktılar. 14 Şubat'ta Ottawa 'da biraraya gelen ABD, SB, İngiltere ve Fransa Dışişleri Bakanları, iki Almanya'nın birleşmesi sürecine yeşil ışık yaktılar. 20 Şubat'ta iki Almanya arasında ortak para birimi görüşmeleri başladı. 14 Mart'ta ise İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'ya karşı savaşmış olan dört Bağlaşık devletin (ABD, SB, Fransa, İngiltere) üst düzey bürokratları, birleşmenin ortaya çıkaracağı çeşitli sorunları görüşmek üzere Bonn'da bir araya geldiler. Öte yandan, 18 Mart'ta yapılan seçimlerde en yüksek oyu (yüzde 48.15) Batı Almanya ile hemen birleşmekten yana olan Almanya İçin Bağlaşma adlı sağcı partiler koalisyonu alırken, revizyonist ASBP'nin devamı olan Demokratik Sosyalizm Partisi yüzde 16.33'te kaldı. Bu seçim sonuçlarından sonra Almanya'nın birleşmesi sürecinin hızlanacağına kesin gözüyle bakılıyor. Almanya'nın birleşmesi, gerek İkinci Dünya Savaşından sonra sınırlarının batıya doğru kaymasıyla 100.000 km^2 kadar Alman toprağını sınırları içine katmış olan Polonya'yı (ve diğer Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini), gerek ABD ve SB'ni ve gerekse de Fransa başta gelmek üzere Batı Avrupa ülkelerini kaygılandırıyor. Ama hem Batı Alman tekelci burjuvazisi, hem (revizyonistler de içinde olmak üzere) Demokratik

Almanya'daki siyasal parti ve güçlerin çoğu ve hem de bir yandan ulusalcılığın etkisi altındaki Batı Alman halkının ve bir yandan da revizyonist yönetimin burjuva ve anti-komünist duygular ve değer yargılarıyla yozlaştırdığı Demokratik Alman halkının çoğunluğu birleşmeden yana olduğu için kısa erimde bu gerici süreci durduracak bir güç yok.

ROMANYA

SB'yle arasına belirli bir mesafe koyması, diğer Doğu Avrupa ülkelerinden farklı olarak yalnızca SB'ne değil, aynı zamanda hatta daha çok Batılı emperyalist devletlere bağımlı olması, Romanya ve bu ülkeyi yöneten Çavuşesku revizyonist kliği hakkında çeşitli yanılsamaların doğmasına yolaçmıştı. Romen revizyonistleri, SB'yle olan ulusal nitelikli çelişme ve sürtüşmeleri nedeniyle —ki, bu İkinci Dünya Savaşının bitiminde SB sınırları içinde kalan Moldavya(ya da eski adıyla Besarabya) üzerindeki Romen savlarından kaynaklanıyordu— Çavuşesku ve ortakları ABD, Fransa ve Batı Almanya gibi kapitalist ülkelerle iyi ilişkiler kurarak Sovyet revizyonistleri karşısında siyasal konumlarını pekiştirmeye çalışırken bir yandan da AEP, ÇKP vd. bazı Partilerle SBKP ve destekçileri arasındaki polemiklerde orta yolcu bir tutum benimseyerek sözde uluslararası komünist hareketin birliğini sağlamaya çalışıyorlardı. Demokratik ve sosyalist geleneklerin, ülkenin toplumsal ve ekonomik yapısı ve bu temel üzerinde yükselen siyasal özellik ve tarihsel deneyimlerine bağlı olarak zayıf olduğu Romanya'da kapitalizmin restorasyonundan sonra bir Çavuşesku kültü geliştirildi. Çavuşesku'ya "düşüncenin Tuna'sı", "yüce doruk" gibi sıfatların takılmasına yolaçan bu kişilik kültü, diğer Doğu Avrupa ülkelerinden farklı olarak Parti ve devlet yönetiminin bir hanedan görünümü kazanmasında da anlatımını buldu.

Doğu Avrupa ülkelerini kendi sosyal-emperyalist imparatorluklarının, aynı zamanda ekonomik bir uzantısı durumuna getirmeyi amaçlayan Sovyet revizyonistleri 1961'de COMECON içinde

Romanya'ya tarım ülkesi olma rolünü vermeye kalkıştıklarında Romen revizyonistleri tamamen burjuva ulusalcı gerekçelerle bu işbölümü planına karşı çıkmışlar ve onun yerine kapitalist Batı ile ilişkilerini geliştirmeye yönelmişlerdi. 1967'de Romanya, Demokratik Almanya'nın protestolarına karşın Batı Almanya ile diplomatik ilişki kurdu ve ticari bağlarını geliştirdi. Romanya, gene 1967 yılındaki Altı Gün Savaşı'nda sonra İsrail'le diplomatik ilişkilerini kesmeyen tek-İsrail'le zaten diplomatik ilişkisi bulunmayan Arnavutluk'u saymazsak —Doğu Avrupa ülkesi oldu. Çavuşesku kliği 1968'deki Çekoslovakya işgaline katılmadığı gibi bu işgali ve Brejnev'in sosyal-emperyalist "sınırlı egemenlik" doktrinini eleştirdi. Bu arada kapitalist ülkelerle ekonomik ve ticari ilişkileri giderek gelişen, "sosyalizm"lerini ABD dolarları, Fransız frankları ve Alman marklarıyla kuran ve bu nedenle bu ülkelere milyarlarca dolar borçlanan, 1960'lı yıllarda tarımda dekollektivizasyona giden, Romen ulusalcılığını geliştiren, 1972 yılında ülkelerini IMF'ye üye eden Romen revizyonistleri, dünyanın öndegelen emperyalist ve gerici burjuva yönetimleriyle de son derece iyi ilişkiler içerisindeydiler. (41) Enver Hoca 1970 Temmuz'unda Romen yönetici kliğinin siyasal niteliğini şöyle değerlendiriyordu:

"Romen revizyonistleri açıkça anti-Marksist karakter taşıyan bir iç ve dış siyaset geliştiriyorlar. Onlar ABD'ye, Batı Almanya'ya, Fransa'ya ve diğer kapitalist ülkelere gırtlaklarına dek borçlanmış durumdalar. Bu devletlerin ancak ekonomik ve siyasal bakımdan kazançlı çıkacaklarını düşündükleri durumlarda kredi vermeleri son derece doğaldır. Çavuşesku'nun 'bağımsız' siyasetinin dayanağı işte budur. Kimden bağımsız? Bu durumu kabul etmeyen Sovyet revizyonistlerinden. Bu arada, Sovyet kapitalist revizyonistlerinden bağımsız ve Amerikan ve Batılı kapitalistlere bağımlı kapitalist rejiminin pekişmesi tehlikede olan Çavuşesku, Romanya'da sosyalizmin tehdit altında olduğu ve dolayısıyla Çin'in, bizim vb. dostluğumuza gerek duyduğu görüntüsünü yaratmaya çalışıyor."(42)

1950'li ve '60'lı yıllarda görece hızlı bir biçimde gelişen Romen ekonomisinin gelişme hızının 1970'lerde düşmesi (ki, 1971-75 yıllarında yılda yüzde 11.3 oranında artan ulusal gelir, 1976-80 yılları

arasında yüzde 7.2 ve 1981 yılında yalnızca yüzde 2.1 arttı), Çavuşesku kliğinin temsil ettiği Romen bürokratik burjuvazisinin ve emperyalistlerin azgın sömürüsü altında işçilerin ve diğer emekçilerin yaşam standartlarının düşmesi, halkı tüm demokratik özgürlüklerden yoksun bırakan egemen sınıfın despotik ve sosyal-faşist siyaseti, Transilvanya'daki Macar azınlığa yönelik şovenist ve asimilasyonist tutum, rejimin kitle desteğinin zayıflamasına ve hoşnutsuzluğu artan yığınların hareketlenmesine yolaçtı. 1977'de Jiu kentinde 35 bin maden işçisinin gerçekleştirdiği grev, olağanüstü durum ilan edilerek şiddet yoluyla bastırılmıştı. Gene aynı yıl MSİP Birinci Sekreteri J. Kadar ile Çavuşesku arasında yapılan görüşmede, "... ulusal sorunların sosyalizm altında çözüleceği ve Transilvanya'daki Macar azınlığın iki halk arasında köprü oluşturacağı" söylendi. Ancak Marksizm-Leninizme tamamen ihanet etmiş oldukları için ulusal sorunda da sosyalist ve enternasyonalist bir siyaset yerine şovenist ve asimilasyonist bir siyaset izleyen Kadar ve Çavuşesku klikleri döneminde Romanya'daki Macar azınlığı sorunu iki ülkenin ilişkilerini zehirlemeye devam etti. Çavuşesku ve yandaşlarının diğer Doğu Avrupa ülkelerinde olduğundan farklı olarak Romanya KP içinde ortaya çıkan "reformist" öğelere hoşgörü göstermedikleri, Parti-dışı burjuva ve küçük-burjuva muhalefet hareketlerine karşı sert bir baskı ve kovuşturma siyaseti izledikleri ve tüm halkı son derece güçlü ve örgütlü bir siyasal polis örgütü —Sekuritate— aracılığıyla denetim altında tutmaya çalıştıkları Romanya'da, 1980'lerde ekonomik durumun kötüleşmesine ve özellikle de ülkenin milyarlarca dolar tutarındaki dış borçlarını ödemek için (dış borç 1981-87 yılları arasında 10.2 milyar dolardan 5.4 milyar dolara düştü ve daha sonra yıllarda da düşmeye devam etti) kitlelerin yaşam düzeyini daha da düşürmek pahasına, üretilen tarım ürünlerinin önemli bir bölümünün dışsatıma ayrılmasına, Macar köylülerinin zorla, yeni ve "modern" köylere yerleştirme adı altında oturdukları bölgelerden sürülmesine bağlı olarak rejimin tüm çelişmeleri son derece keskinleşti.

1985'te Gorbaçov'un SBKP Birinci Sekreteri olmasıyla birlikte Sovyet sosyal-emperyalistlerinin kendi iç ekonomik ve siyasal

sorunlarının çözümüne yönelmeleri, Sovyet işgali tehdidini kendi rejimlerinin meşruiyetini sağlamak için kullanan Çavuşesku ve ortaklarının kitle temelini daha da zayıflatan ek bir etken oldu. 1987 Mayıs'ında Romanya'yı ziyareti sırasında Gorbaçov "radikal reform"ların yalnız SB için değil, tüm "sosyalist blok" için gerekli olduğunu söyledi ve Macar ulusal sorununa çözüm getirilmesini istedi. 15 Kasım 1987'de Romanya'nın ikinci büyük kenti Braşov'da sokaklara dökülen onbinlerce işçi "ekmek istiyoruz", "diktatörü devireceğiz" sloganlarıyla resmi binalara saldırdılar. Öte yandan, Romanya KP'nin 20 Kasım 1989'da toplanan ve beş gün sürin 14. Kongresi'ne gönderdikleri mesajda Sovyet revizyonistleri Romenleri açıklık siyaseti izlemeye çağırdılar. Çavuşesku, Kongre'de yaptığı konuşmada Doğu Avrupa'da yaşanan olayları "sosyalist ilkelerden sapma" olarak niteledi ve Romanya'da Sovyet tipi reformlar yapılmayacağını söyledi. Ancak dışardan ilk bakışta sağlam ve güçlü gözükmesine karşın Romen bürokratik burjuvazisinin sahte sosyalist rejimi ve sosyal-faşist diktatörlüğü aslında iliklerine dek çürümüştü. Çavuşesku kliğinin Doğu Avrupa'nın diğer ülkelerinde yaşanan barışçı dönüşüme olanak tanımaması onun, muhalif bürokratik burjuva kliğin, Sovyet sosyal-emperyalistlerinin ve Batılı emperyalistlerin de desteklediklerı ve kendi hesaplarına yönlendirmeye çalıştıkları bir kitle ayaklanması ve gerici Romen ordusunun bu kitle ayaklanmasının yarattığı zemin üzerinde gerçekleşen askeri müdahalesi sonucu yıkılmasına yolaçtı. 18 Aralık 1989'da Transilvanya'nın Temeşvar kentinde gösteri yapan Macarlara ordu birliklerinin ateş açmasının ardından Arad, Braşov ve Bükreş gibi diğer kentlere sıçrayan ayaklanmanın yaygınlaşması, —halkın yaygın ve köklü öfkesinden, yaşanmakta olan ekonomik ve siyasal bunalımdan etkilenmesi, Sekuritate adlı siyasal polis örgütüne göre ikinci plana itilmiş olmasından duyduğu hoşnutsuzluk ve Sovyet sosyal-emperyalistleri, Batılı emperyalistler ve Çavuşesku-karşıtı gerici güçlerce kışkırtılması gibi— değişik nedenlerle ordunun da saf değiştirmesine yolaçınca iktidar, içinde bürokratik burjuvazinin "reformist" kanadının temsilcilerinin ağırlıklı olarak temsil edildiği Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin eline geçti. Daha sonraki günlerde,

Çavuşesku kliğine bağlı Sekuritate güçleri ve destekçileriyle halkın genelde desteklediği ordu birlikleri arasında süren çatışmalar 25 Aralık'ta N. Çavuşesku ve karısının alelacele ve gerçek bir yargılama olmaksızın idam edilmelerinden sonra hafiflemeye yüz tuttu. Burada, Batılı emperyalistlerle Sovyet sosyal-emperyalistleri arasında, bir bütün olarak, Doğu Avrupa'nın ve SB'nin, dünya kapitalist-emperyalist sistemiyle daha derin ve kapsamlı bir biçimde bütünselleştirilmesi yolundaki konsensüse bağlı olarak, bu güçlerin, görece otarşik bir ekonomik siyaset izleyen Çavuşesku rejimini devirmek suretiyle Romanya'yı uluslararası kapitalist işbölümüne bütünüyle açma çabalarının ve bu amaçarını, elaltından kışkırtıp destekledikleri Romen bürokratik burjuvazisi ve devlet aygıtı içindeki muhalif öğeler aracılığıyla yaşama geçirmeye çalışmalarının Romanya halkının ayaklanmasıyla çakışması ve örtüşmesinin, Romanya olaylarını bir darbe ya da komplo olarak göstermeye kesinlikle izin vermediğini/yetmediğini belirtmeliyiz. Çavuşesku kliğinin devrilmesinde belirleyici etkenin ekmek ve özgürlük isteyen kitlelerin sosyal-faşist diktatörlüğe duyduğu derin öfke ve hoşnutsuzluk ve bu öfke ve hoşnutsuzluğun çatışmaların başlangıcında halka acımasızca ateş açan askeri birlikleri de etkilemesi (ki, bu her gerçek halk ayaklanmasında görülen bir olgudur) olduğu tartışma götürmez. Bizzat kendisinin de güçlü ve etkili bir örgütlenmeye sahip olmadığı anlaşılan Çavuşesku-karşıtı gerici muhalefetin (emperyalistlerin de kışkırtması ve yol göstermesiyle) Ulusal Kurtuluş Cephesi adı altında örgütlenerek ve ordu üst kademesinin de desteğini alarak, devrimci bir önderlikten yoksun olan kitle hareketinin askerleri de etkilemesine, ülke çapında yaygınlaşmasına ve giderek daha radikalleşmesine olanak vermeden iktidara elkoyması ve böylece Romanya proletaryası ve halkının haklı öfkesinin karşı-devrimci kanallara akıtılması suretiyle iktidarın bir başka gerici kliğin eline geçmesi: İşte karşı-devrim içinde karşı-devrim niteliği taşıyan Romanya olaylarının kısa bir özeti. ABD, Fransa gibi ülkelerin Sovyet sosyal-emperyalistlerini Romanya'ya müdahale etmeye çağırmalarının ve Sovyetlerin de Romanya'nın yeni yönetimine askeri yardım yapmaya hazır olduklarını açıklamalarının nedeni, ilk

başta herhangi bir önderliği olmadan patlak veren ayaklanmanın, diğer Doğu Avrupa ülkelerine de "tehlikeli" bir örnek olabilecek biçimde yaygınlaşması, devrimcileşmesi ve egemen sınıfın, UKC adı altında örgütlenen muhalif kanadınca denetim altına alınamaması olasılığıydı. Bu olasılık gerçekleşmedi; ancak Doğu Avrupa'nın revizyonist ülkelerinin tümünde işçi sınıfının devrimci öncü birliğinin çoktan yokedilmiş olmasına karşın emperyalistlerin, sosyal-emperyalistlerin ve çeşitli burjuva, gerici ve revizyonist kliklerin kitle hareketinden ne denli korktukları, kitlelerin bağımsız devrimci eylemini bastırmak için nasıl tetikte bekledikleri bir kez daha açığa çıktı.

UKC sözcüsü İon İliescu 23 Ocak'ta yaptığı bir açıklamada Komünist Partisi'nin öncü rolüne son verileceğini, burjuva-parlamenter bir rejime geçileceğini 1990 Nisan'ında "özgür" seçimler yapılacağını, yasama, yürütme ve yargı organlarının birbirlerinden ayrılacağını, Romanya Sosyalist Cumhuriyeti'nin adının Romanya Cumhuriyeti olarak değiştirileceğini, yeni anayasayı hazırlamak için bir komisyon oluşturulacağını, ülkedeki azınlıklara eşit statü tanınacağını belirtti. 13 Ocak 1990'da UKC, Komünist Partisi'nin yasaklandığını açıkladı. Şubat başında ise UKC ila muhalefetteki burjuva partileri (Ulusal Köylü Partisi, Liberal Parti, Sosyal-Demokrat Parti vb.) arasında yapılan anlaşma sonucunda iktidarın, 150 üyeli UKC yerine muhalefetin de içinde yer alacağı 180 üyeli Ulusal Birlik Konseyi'ne devri kararlaştırıldı. 6 Şubat'ta UKC kendisini siyasal partiye dönüştürdü ve 20 Mayıs'ta yapılacak seçimlere katılacağını açıkladı. Cephe'nin sözcüsü İliescu 28 Şubat'ta yaptığı açıklamada da 20 Mayıs seçimlerinden sonra ülkeyi bir koalisyonun yönetmesi çağrısında bulunduktan sonra Komünist Partisi'nin bir daha hiç iktidara gelmeyeceğini, hükümetin özel girişimi ve özel tarımı özendireceğini, serbest pazar ekonomisi uygulamasına geçileceğini söyledi.

Ekonomisi iflas ettiği için Batılı emperyalistlerin yardımlarıyla ayakta duran Romanya'da farklı burjuva ve revizyonist klikler arasındaki boğuşmanın sürmekte olması, siyasal istikrarsızlığın egemen olduğu bu ülkenin yeni gelişmelere gebe olduğunu gösteriyor. Bu ülke için,

1930'larda, '40'larda ve '50'lerde şanlı savaşımlar veren, 1979'da kurduğu bağımsız sendikası (SLMOR) Çavuşesku rejimince kapatılıp yöneticileri tutuklanan ve pasif direnişleri, grev ve gösterileriyle revizyonist diktatörlüğün temellerini zayıflatıp yıkılmasına katkıda bulunan Romanya işçi sınıfının yeniden örgütlenip siyaset sahnesine çıkması dışında hiçbir umut ışığı gözükmüyor.

DOĞU AVRUPA'DA SİYASAL DURUM VE PROLETARYANIN GÖREVLERİ

Tarihin onyıllardır yerinde sayar gözüktüğü revizyonikst Doğu Avrupa ülkelerinde olup bitenlerin anlamı ve içeriği nedir, bu ülkeler nereye gitmektedirler? Olayların başdöndürücü bir hızla gelişmesi, bir dizi sözde Marksist-Leninist sistemi ve teorik yapıyı yerlebir etmesi, dünya ve Avrupa dengelerinde meydana getirdiği değişiklikler, bu gelişmelerin proletarya ve halk yığınları için açtığı perspektifler ve işçi sınıfının devrimci öncüsünün önüne koyduğu son derece karmaşık ve özgün görevler, bu ve benzeri soruların doğru ve Marksist-Leninist bir tarzda yanıtlanmasını gerektiriyor.

Şurası açıktır: Doğu Avrupa'daki olaylar SB'nin yaşadığı ve perestroyka ve glasnost sözcükleriyle simgelenen dönüşümlerle karşılıklı bir etkileşim süreci içinde gelişmişlerdir ve gelişmektedirler. Dünyanın bu her iki bölgesinde de modern revizyonizmin doğurduğu tekelci-bürokratik devlet kapitalizmi yolun sonuna gelmiş, revizyonist kastlar genel olarak kapitalist-emperyalist dünya sisteminin yaşamakta olduğu bunalımın ve özel olarak kendi ekonomik, siyasal, ideolojik bunalımlarının çözümü için radikal önlemlere başvurmak zorunda kalmışlardır. Doğu bloku ülkelerindeki bu gelişmeler AEP başta gelmek üzere Marksist-Leninist Parti ve güçlerin onyıllar önce yaptıkları öngörüleri doğrulamıştır. SB'ne kıyasla, bürokratik burjuvazinin maddi ve ekonomik temelinin daha zayıf, halkların devrim ve sosyalizm deneyimlerinin daha sınırlı, Komünist Partilerinin kitle temellerinin daha güçsüz olduğu Doğu Avrupa ülkelerinde Batı emperyalist burjuvazisinin ekonomik, siyasal ve ideolojik sızma

etkinliklerinin de desteklediği ve kışkırttığı kapitalist restorasyonun acı ve zehirli meyveleri toplanıyor. Sovyet revizyonistleriyse, Doğu Avrupa'daki "yoldaş"larının kapitalist Batı'nın kollarına atılışını hem bir yandan destekleyip yüreklendiriyorlar, hem de bir yandan kendileri aynı yolda giderek hızlanan bir tempoda 'ilerliyorlar'. Böylece, hem SB'de, hem de Doğu Avrupa ülkelerinde üretim araçlarının ve devlet iktidarının tekelci-bürokratik burjuvazinin "tutucu" kanadının elinde bulunduğu revizyonist/sosyal-faşist tek parti rejimlerinden, üretim araçlarının ve devlet iktidarının bürokratik burjuvazinin "reformist" kanadının ya da diğer burjuva parti ve kliklerinin elinde bulunduğu geleneksel kapitalizme ve burjuva parlamentarizmine geçiliyor. Hemen hemen bütün bu ülkelerde iktidarın önce bürokratik burjuvazinin "tutucu" kanadından, bu sınıfın "reformist" kanadına, "reformist" kliklerden de genellikle parlamento seçimleri aracılığıyla geleneksel burjuva partilerine geçişi süreci yaşandı ve yaşanıyor. Sözkonusu geçiş süreci, işçi sınıfından ve halktan büyük ölçüde yalıtılmış olan revizyonist kliklerin yönettiği "sosyalist" ülkelerin yaşadığı yoğun ekonomik, siyasal ve ideolojik bunalım koşullarında demokratik hak ve özgürlükler ve daha iyi yaşam koşulları için ayağa kalkan, sokaklara dökülen yığınların baskısı altında gerçekleşti. Romanya bir kenara konacak olursa, Doğu Avrupa ülkelerinde bu geçiş süreci oldukça kolay, barışçı ve hızlı bir biçimde yaşandı. Kuşkusuz, bu iliğine dek çürümüş rejimlerin böyle kolay bir biçimde devrilmeleri ya da dönüşmelerinde, Sovyet sosyal-emperyalistleriyle Batılı emperyalistler arasında, gerek SB'nin ve gerekse Doğu Avrupa ülkelerinin kapitalist-emperyalist dünya sistemiyle daha kapsamlı bir biçimde bütünselleştirilmeleri konusunda varılmış olan örtük anlaşmanın da önemli bir rolü oldu. Sovyet sosyal-emperyalistlerinin 1970'lerin ikinci yarısından başlayarak yavaş yavaş ilerleyen ve 1980'lerde gözlerden gizlenemeyecek duruma gelen gerilemesi ve bunun yolaçtığı ekonomik ve siyasal bunalım, bir yandan gerek Sovyet bürokratik burjuvazisi içinde ve gerekse Doğu Avrupa ülkelerinin bürokratik burjuvazileri arasında yeni siyaset arayışlarını, bir yandan da emperyalizm koşullarında kapitalizmin daha da belirginleşen eşitsiz gelişim yasası

uyarınca SB'nin, Doğu Avrupa'daki uyduları üzerindeki etkisinin Batı Avrupa, ABD (ve hatta Japon) (43) emperyalistleri yararına azalması sonucunu getirdi.

SB'nin ve Doğu Avrupa ülkelerinin kapitalist-emperyalist dünya sistemi ile ilişkilerinin güçlendirilmesi ve Doğu bloku ülkelerinin uluslararası kapitalist işbölümüne daha geniş ölçüde katılmaları, bu ülkeler proletaryası ve halklarının emperyalist burjuvazi tarafından daha yoğun biçimde sömürülmesinin yanısıra, gelişmiş kapitalist ülkelere kıyasla daha geri üretim tekniklerine ve daha düşük endüstriyel verimliliğe sahip olan SB'nin ve Doğu Avrupa ülkelerinin süreç(44) içinde kapitalist Batı'ya daha da bağımlı duruma gelmeleri tehlikesini de içeriyor. Sovyet Başbakanı N. Rijkov'un 13 Aralık 1989'da parlamentoda yaptığı bir konuşmada COMECON'un 1991'e değin, dünya kapitalist pazarında geçerli fiyatlar üzerinden ticaret yapmaya başlaması gerektiğini, ruble üzerine kurulu muhasebe sistemini dolar, mark, yen gibi güçlü paralar üzerine kurması gerektiğini savunması, 10 Ocak 1990'da Sofya'da yapılan COMECON toplantısında örgüte üye 10 ülkenin dünya pazarlarına açılmalarını öngören bir anlaşma üzerinde uzlaşmaları, en azından orta erimde ekonomileri ABD ve Japonya ile Batı Avrupa'nın ileri kapitalist ülkeleriyle yarışacak düzeyde olmayan COMECON ülkelerinin geleceklerinin hiç de parlak olmadığını gösteriyor.

Sosyal-emperyalist Varşova Paktı'nın geleceğinin de COMECON'unkinden daha iyi olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Sovyet revizyonistlerinin Macaristan'ın Varşova Paktı'ndan ayrılmasına karşı olmadıklarını belirtmeleri, önümüzdeki aylar içinde Demokratik Almanya'nın Federal Almanya'yla birleşeceğinin, daha doğrusu onun tarafından yutulacağının kesinleşmiş olması, Polonya'ya açıkça anti-komünist bir hükümetin kurulması ve iktidara ortak olması, 1968 Çekoslovakya işgalinin SB ve diğer revizyonist Doğu Avrupa ülkelerince kınanması, SB Savunma Bakanı D.Yazov'un ikiyüzlü bir biçimde de olsa "askeri müdahale devrinin kapandı"ğı yolunda bir açıklamada bulunması, Sovyet sosyal-emperyalistlerinin 1990 Mart ayı

içinde ABD emperyalistleriyle yaptıkları konvansiyonel güç indirimi görüşmelerinde çok önemli ve adeta tek yanlı ödünler vermeleri vb. Varşova Paktı'nın da edimsel olarak yokolmasa bile büyük ölçüde güç yitireceğini açıkça ortaya koyuyor.

Doğu Avrupa'daki revizyonist uyduları üzerindeki etki ve denetiminin azalması, sınıfsal ve ulusal çelişmelerin patlamaya hazır olduğu sosyal-emperyalist Sovyet imparatorluğunun dağılma sürecini de hızlandırabilir ve / ya da bu ülkede ikinci bir proleter devriminin koşullarını olgunlaşturabilir. Enver Hoca, Nisan 1968'de Çekoslovakya olayları üzerine kaleme aldığı bir makalede bugün meydana gelen gelişmeleri o günden görüyor ve şöyle diyordu:

"Bu yüzden Çekoslovakya'da olanlar, revizyonist uydularına karşı siyasetin bir bütün olarak tehlikeye soktuğu için Sovyet yönetici kliği için büyük bir yenilgi anlamına gelmektedir. Bir kez bu yol açıldı mıydı, Macaristan ya da Polonya da Çekoslovakya örneğini izleyebilir ve o zaman Varşova Paktı, siyasal bağlar ve sözümona ideolojik bağlar vb. hep çöker. Tabii COMECON da. Böyle bir durumda revizyonist SB büyük bir siyasal ve ekonomik altüst oluş yaşar. Böyle bir süreç kesinlikle gerçekleşecektir. Bu süreç oluşum durumundadır."(45)

Doğu Avrupa ülkelerinde ve SB'nde meydana gelen kitle eylemliliğinin nitelik ve özellikleri nelerdir? Bu ülkelerdeki durum proletaryaya ve onun devrimci öncüsüne ne tür görevler yüklemektedir? Komünist Partilerinin ya da Parti öncüsü grupların bu ülkelerdeki verili koşullarda izlemeleri gereken çizgi ve taktikler neler olmalıdır? Lenin'in dediği gibi,

"Taktik, sözkonusu devletteki bütün sınıf güçlerinin ciddi ve katı bir nesnel değerlendirilmesine olduğu kadar (ülkenin çevresindeki devletlerin ve dünya ölçüsündeki devletlerin içindeki sınıf güçlerini de hesaba katarak), devrimci hareketin deneyimine de dayandırılmalıdır."(46)

SB'nin ve Doğu Avrupa ülkelerinin durumuna bu bakış açısının ışığında göz attığımızda —yer yer çok önemli düzeylere varabilen yerel

farklılıkları şimdilik bir yana koyarsak— kabaca şu ortak noktaları saptamak olanaklıdır:

1 - Bu ülkelerdeki proletarya, diğer emekçiler, aydınlar ve gençlik, onyıllardır sürmekte olan tek partili revizyonist/sosyal-faşist diktatörlüklere karşı genel olarak burjuva-demokratik istemlerle ve sloganlarla ve burjuva demokrasisi bayrağı altında savaşım vermiştir ve yer yer de vermeye devam etmektedir.

2 - Daha çok demokrat ve liberal burjuva aydınlarının önderliğinde gelişen kitle hareketi, revizyonist ve sosyal-faşist diktatörlüklerin kişiliğinde komünizme saldırmakta ve dolayısıyla anti-komünist bir siyasal renk de taşımaktadır.

3 - Kitle hareketi toplumun hemen hemen tüm sınıf ve katmanlarını kucaklamakla birlikte, işçi sınıfı bu harekete kendi devrimci öncüsünün önderliği altında ve kendi devrimci bayrağı altında değil, liberal ve demokratik burjuvazinin bir uzantısı, siyasal kuyruğu olarak katılmaktadır.

4 - Sözkonusu kitle hareketi burjuva ve kapitalist öze sahip siyasal ve ekonomik reformlar yapılmasını (ve dolayısıyla bu ülkelerde onyıllardır sürmekte olan karşı-devrimci kapitalist restorasyon sürecinin derinleştirilmesini) hedef aldığı ve egemen sınıfların devlet aygıtını yıkmaya yönelmediği ölçüde özellikle Batılı emperyalistlerin ikiyüzlü ve ürkek desteğini almaktadır.(47)

Elverişli uluslararası konjonktüre bağlı olarak gelişen ve milyonlarca proleteri de tarihin öznesi değil, nesnesi olarak içine çeken kitle hareketi bir bütün olarak, dünya halklarının en önde gelen düşmanlarından olan Sovyet sosyal-emperyalizmini zayıflatmış ve Doğu Avrupa ülkelerindeki bürokratik burjuva diktatörlüklerinin yıkılmasına yol açarak işçi sınıfının ve diğer emekçilerin bilinçlenmelerinin, örgütlenmelerinin ve devrimci savaşımlarının gelişmesi için daha uygun bir zemin yaratmış ve dolayısıyla görece ilerici bir işlev yerine getirmiş olmakla birlikte, **kısa erimde** esas olarak kapitalizmin ve siyasal gericiliğin mevzilerinin güçlenmesine, işçi sınıfının ve diğer emekçilerin daha yoğun bir biçimde

sömürülmesini sağlayacak ekonomik düzenlemelerin yapılmasına, bu ülkelerin kapitalist-emperyalist dünya sistemine daha sıkı bağlarla bağlanmasından yana gerici kliklerin iktidara gelmesine ya da ortak olmasına, emperyalist burjuvazinin ve dünya gericiliğinin sosyalizmin yıkıldığı ve Marksizm-Leninizmin iflas ettiği yolundaki gerici ve saptırıcı propagandasının etkili olmasına hizmet etmiştir. İlk bakışta tuhaf gözükebilecek olan bu durumun açıklaması, SB'nde ve Doğu Avrupa'nın revizyonist ülkelerinde yönetici bürokratik kastların proletaryayı ve diğer emekçileri onyıllar boyunca Marksizm-Leninizme özgü biçim, simge ve terimleri kullanarak ve sosyalizmin ve komünizmin gerçek, devrimci özünü kirleterek ve ayaklar altına alarak vahşice ezmiş ve sömürmüş olmalarında yatmaktadır. Bu ülkelerde işçi sınıfının devrimci öncü birliğinin yozlaşarak bürokratik burjuvazinin kast çıkarlarını koruyan karşı-devrimci bir araç durumuna gelmesi, sosyalizm adı altında kurulan kapitalizm koşullarında işçi sınıfının, diğer emekçilerin, gençliğin ve aydınların burjuva-emperyalist ideoloji, ahlak ve yaşam tarzına özgü değer ve anlayışlarla zehirlenmesi, işçi sınıfının ve diğer emekçilerin devlet ve toplum yönetiminden tamamen uzaklaştırılarak geleneksel kapitalist ülkelerdeki sınıf kardeşlerinin yararlandıkları burjuva-demokratik özgürlüklerden bile yoksun bırakılmaları ve devrimci sınıf eğitiminden yoksun kalan işçi sınıfının ve diğer emekçilerin geçmişin devrimci ve komünist gelenek, deneyim ve değerlerini genç kuşaklara aktaramamaları, işçi sınıfı da içinde olmak üzere geniş halk yığınlarında bir bilinç çarpılmasına yolaçtı. İdeolojik bir yanılsama içine düşen işçi sınıfı ve diğer emekçilerin, revizyonist ve sosyal-faşist partileri ve onların yönettiği tekelci-bürokratik devlet kapitalizmi sistemini Marksizm-Leninizmle ve sosyalizmle özdeşleştirmeleri, bu sistem, parti ve yönetimlerin kişiliğinde Marksizm-Leninizme ve sosyalizme tepki duymaları ve revizyonist ve sosyal-faşist partilerin ikiyüzlü ve sahte bir biçimde savundukları komünist ideolojiye-aslında revizyonist ideolojiye ve sosyal-faşist yönetime— karşı savaşım süreci içinde burjuva ideolojisinin ve onun değişik varyantlarının etki alanı içine girmeleri sonucunu doğurdu. Bu ülkelerdeki siyasal rejimlerin ve ekonomik uygulamaların Marksizm-

Leninizmle ve sosyalizmle uzaktan yakından bir ilgisinin bulunmadığı, tersine sözkonusu olanın Komünist Partilerinin yozlaşmasıyla oluşan yeni bürokratik burjuvazinin kapitalist düzeni olduğu ve revizyonist ve sosyal-faşist parti ve yönetimlerin devrime, sosyalizme ve Marksizm-Leninizme tamamen ihanet etmiş birer dönekler çetesi olduğu anlamında SB ve Doğu Avrupa ülkelerinde yaşananların Marksizm-Leninizmin değil, **revizyonizmin** iflasını kanıtladığı genel bir doğrudur. Ama proletaryanın ileri öğelerince ve devrimci öncüsünce kavranmış olan ve bilinen bu gerçeğin gerek SB ve Doğu Avrupa'daki ve gerekse dünyanın diğer ülkelerindeki geniş proleter ve emekçi yığınlarınca kavranmadığı ve bilinmediği, tam tersine onların, emperyalist burjuvazinin ve dünya gericiliğinin yaygın ve kapsamlı propagandasının da etkisiyle, özellikle bu son gelişmeleri sosyalizmin yıkılışı ve Marksizm-Leninizmin iflası olarak değerlendirdikleri de bir gerçektir. Marksist-Leninistler bu durumdan işçi sınıfını ve halk kitlelerini değil, başta Sovyet modern revizyonizmi gelmek üzere çeşitli karşı-devrimci ve anti-komünist sapmaları (Avrokomünizm, sosyal-demokrasi, Maoizm, Troçkizm vb.) ve ikinci olarak bu sapmalardan değişik derecelerde etkilenmiş oldukları için Doğu bloku ülkelerindeki revizyonist karşı-devrim ve kapitalist restorasyon sürecini doğru bir biçimde değerlendiremeyen, revizyonist ülkeleri emekçilere "sosyalist" ve "devrimci" olarak tanıtmayı sürdürdükleri gibi, bu konudaki gerçekleri açıklayan Marksist-Leninist güçlere ideolojik olarak saldıran ve dolayısıyla işçi sınıfı ve halk kitlelerini revizyonist ihanet ve bunun sonuçları konusunda aydınlatmak bir yana, nesnel olarak onların uyanıklıklarının körelmesine katkıda bulunan çeşitli küçük-burjuva devrimci ve oportünist akım ve eğilimleri sorumlu tutarlar.

Ne Yapmalı? adlı ölümsüz yapıtında Lenin, işçi sınıfının salt kendi çabasıyla sosyalist siyasal bilince erişemeyeceğini, bu bilincin ona ancak dışardan, bilimsel sosyalizmi özümsemiş devrimci aydınlarca götürülebileceğini, entellektüel bakımdan gelişmiş işçilerin de bu bilinci işçi sınıfına yayacaklarını, devrimci öncü birliği tarafından yönetilmeyen proletaryanın kapitalizmi ve burjuvaziyi yıkıp kendi diktatörlüğünü kuramayacağını ve sosyalist inşayı

gerçekleştiremeyeceğini söylemişti. SB ve Doğu Avrupa'da olanlar Lenin'in bu parlak öğretisini bir kez daha tamamen doğrulamış bulunuyor. Komünist öncüsünün yozlaşması nedeniyle, gerçek bir devrimci önderlikten ve devrimci siyasal ve sınıfsal eğitimden yoksun kalan proletarya —benzeri durumlarda başka yer ve zamanlarda olduğu gibi— burjuva ideolojisinin çeşitli varyantlarının (liberalizmin, sosyal-demokrasinin, ulusalcılığın ve hatta dinsel gericiliğin) etkisi altına girmekte, küçükburjuvazinin, liberal burjuvazinin ve hatta siyasal gericiliğin ve faşizmin kuyruğuna takılmakta ve kendi bağımsız sınıf rolünü oynayamamaktadır. Dolayısıyla, Doğu bloku ülkelerinde, devrimci öncüsünden yoksun kalan proletaryanın bürokratik burjuvazinin gerici ve sosyal-faşist diktatörlüğüne olan tepkisini kendi bağımsız devrimci sınıf çizgisi temeli üzerinde değil, genel demokratik muhalefet içinde eriyerek, hatta egemen kliğe muhalefet eden diğer gerici kliklerin —yer yer pasif— destekçisi düzeyine düşerek dile getirmesinde şaşılacak bir yan yoktur. Sosyalist belleğini yitirmiş ve uzun yıllar, hatta onyıllar boyunca yalnızca komünist öncüsünden değil, aynı zamanda egemen bürokratik burjuva kliklerden bağımsız sendikalarından ve aynı zamanda diğer sınıf örgütlenmelerinden ve tüm demokratik haklarından yoksun kalmış, siyasal yaşamın bütünüyle dışında tutulmuş olan proletaryanın, liberalizmin, sosyal-demokrasinin, ulusalcılığın, dinsel gericiliğin etkisi altına girmesi ve sınıf içgüdüsünün, demokratik istemlerden oluşan bir 'üstyapı'nın altında gömülü kalmasından daha doğal birşey olamaz. (48)

Parlamentarizmin ve burjuva demokrasisinin tarihsel olarak zamanını doldurmuş bulunduğu ve esas içeriğinin kapitalizmden sosyalizme geçiş olduğu bir çağda, emperyalizm ve proleter devrimleri çağında yaşıyoruz. Ancak, parlamentarizmin ve burjuva demokrasisinin tarihsel olarak zamanını doldurmuş olması, bu devlet biçiminin her ülkenin halkı açısından siyasal olarak da zamanını doldurmuş olduğu anlamına gelmiyor kuşkusuz. Soruna SB ve Doğu Avrupa ülkelerinin somut koşulları açısından eğildiğimizde, onyıllardır tek partili revizyonist ve sosyal-faşist diktatörlüklerin boğucu egemenliği altında yaşamış olan bu ülkeler halklarının, proletaryanın devrimci öncüsünce

kavranmış olan gerçeği görmesinin, burjuva demokrasinin gerçek yüzünü ve niteliğini anlayabilmesinin yalnızca propagandayla sağlanamayacağını, yığınların burjuva demokrasinin (ve serbest pazar ekonomisi adı altında reklam edilmekte ve yerleştirilmekte olan geleneksel kapitalizmin) gerçek yüzünü ve niteliğini esas olarak kendi özdeneyimleriyle kavrayacaklarını, hatta şimdiden kavramaya başladıklarını söyleyebiliriz. Doğu bloku ülkelerinde uzun süredir siyasetten uzak tutulmuş, devrimci ve komünist sınıf ve eğitiminden yoksun bırakılmış ve revizyonist ve sosyal-faşist partilerin ve diktatörlüklerin kişiliğinden sosyalizme ve Marksizm-Leninizme önemli ölçüde yabancılaş(tırıl)mış olan proletaryanın, burjuva-demokratik önyargılardan kurtarılmasının ve komünizme yönelmesinin kısa erimde gerçekleşemeyeceğini, devrimin öncüsü olan bu sınıfın, emperyalist ve yerli burjuvazi tarafından giderek daha yoğun bir biçimde sömürülecek, bu ülkelerde yaratılmaya çalışılan güdük ve gerici burjuva-demokratik rejimler altında-daha önceki sosyal-faşist diktatörlük sırasında olup bitenleri aratmayacak, hatta belki de aşacak biçimde ezilecek, burjuva devletinin, siyasal ve ekonomik istemlerine copla, kurşunla ve darağaçlarıyla yanıt verecek olmasının, proletaryanın gözünü hızla açacağını söyleyebiliriz. Sosyalist kılığa bürünmüş tekelci-bürokratik devlet kapitalizminin paternalist uygulamalarının ve proleter diktatörlüğü döneminden kalma bazı çok sınırlı sosyalist kazanımların ortadan kalkmakta ve kalkacak olması, bu ülkelerdeki "reformist" bürokratikburjuva ya da düpedüz burjuva yönetimlerin ülke ekonomilerini "rasyonalleştirmek" ve dünya kapitalist-emperyalist sistemiyle daha uyumlu duruma getirmek için almakta oldukları ve alacakları köklü önlemler ve revizyonist partilerin ideolojik ve siyasal tekelinin yığınları aptallaştırdığı eski siyasal sistemin yerine belli ölçülerde demokratik özgürlüklerin bulunduğu burjuva-parlamenter bir siyasal sistemin geçirilmesi vb. hep proletaryanın "demokratik" uykusundan uyanmasına hizmet edeceklerdir.(49) Bu sürecin hızlandırılması ve önümüzdeki yıllarda yeniden ve daha büyük bir öfkeyle ayağa kalkacak olan proletaryanın ve diğer emekçilerin devrimci enerjilerinin bir kez daha çıkmaz sokaklara girilerek heder edilmemesi ya

da daha kötüsü, karşı-devrimci kanallara akıtılmaması, proleter ve emekçi yığınlarının sömürücü sınıfların şu ya da bu kanadı tarafından şaşırtılmaması ve gerçek kurtuluşa götüren proleter devrimi yolundan saptırılmaması için bu ülkelerde proletaryanın gerçek devrimci öncülerinin, Marksist-Leninist Komünist Partilerinin kurulmaları ve güçlendirilmeleri yaşamsal önem taşıyor. Ne var ki, Kruşçev-Brejnev kliğinin SB'de doğrudan ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinde dolaylı bir biçimde başlattığı karşı-devrimci restorasyon sürecinin, proletaryanın öncü birliklerini tamamen yozlaştırarak sınıfın, kurmay kurulundan yoksun kalmasına yolaçması ve proletaryanın devrimci ve komünist geleneklerinin bütünüyle unutulmasına bağlı olarak, bugün bu ülkelerde yalnızca sıradan işçiler ve emekçiler değil, aynı zamanda varolan devrimci güçler ve çevreler ve işçi sınıfının görece ileri ve siyasal bakımdan aktif öğeleri de burjuva demokratizminin ve çeşitli anti-Marksist akımların etkisi altında bulunmaktadırlar. Proletaryanın öncüsünün ideolojik bakımdan kazanılması sağlanmadan başarıya doğru ilk adımı atmanın bile olanaksız olduğunu belirten Lenin'in öğretisine uygun olarak, bu ülkelerdeki komünistlerin, devrimci güçler ve çevrelerle işçi sınıfının görece ileri öğeleri arasında etkisini sürdüren çeşitli burjuva, küçük-burjuva ve anti-Marksist akımlara karşı acımasız bir savaşım yürütmeleri gerekmektedir. Bugün Doğu bloku ülkelerinde yaşanan özgül durum bir bakıma, anarşizmin işçi sınıfının oportünist günahlarının bir sonucu, bir bedeli oluşunu anımsatıyor. Lenin, III. Enternasyonal'in İkinci Kongresi'nde 19 Temmuz 1920'de yaptığı bir konuşmada uluslararası komünist hareket içindeki yanlış eğilimlere değinirken şöyle diyordu:

"Birçok ülkede görülen antiparlamentarizm sadece küçük-burjuva kökenli insanların değil, İngiltere, Fransa, İtalya ve tüm ülkelerin parlamenterlerinin davranışlarının doğurduğu, haklı, doğru ve gerekli bir kinden hareket eden proletaryanın bazı ileri gruplarının savundukları bir çizgidir."(50) Doğu bloku ülkelerinde yaşayan proleterlerin, emekçilerin ve devrimcilerin revizyonizme, bürokratizme ve sosyal-faşizme duydukları kin de haklı, doğru ve gereklidir. Ancak bu haklı, doğru ve gerekli kinin, bu ülkelerin proleterlerinin, emekçilerinin

ve devrimci aydınlarının uzun süredir yaşadıkları toplumsal ve siyasal deneyimler zemini üzerinde yükselmesi anlaşılabilir olmakla birlikte, komünistler bu kinin doğurduğu tepki, hatta önyargıların Marksizm-Leninizmden burjuva-demokratik yönde sapmalara kaynaklık ettiğini **hiçbir şekilde** unutmamak ve bu sapmalara karşı kesintisiz ve uzlaşmaz bir savaşım vermekle yükümlüdürler. Aksi takdirde, ideolojik ve örgütsel alanlarda yaşanan kargaşalık aşılamayacak, proletaryaya ve diğer emekçilere önderlik edebilecek yetenekte bir öncü müfreze oluşturulamayacaktır.

Halihazırda bu ülkelerdeki devrimci çevrelerde ve öncü işçiler arasında revizyonist ve sosyal-faşist partilerin emekçi yığınları ezen ve sömüren, onları ülkenin yönetimine ve ülke ekonomisinin planlanmasına hiçbir şekilde katmayan ve yalnızca bir sömürü ve yönetim nesnesi olarak gören bürokratik ve anti-demokratik çizgisine bir tepki olarak "doğrudan demokrasi", "işçi sınıfının doğrudan yönetimi" "özyönetim" gibi anti-proleter, anarko-sendikalist ve küçük-burjuva devrimci anlayışlar gelişmekte, sosyalizm koşullarında proletaryanın, iktidarı hiçbir sınıf, güç ve partiyle paylaşmayan Marksist-Leninist öncüsünün ideolojik ve siyasal hegemonyası, yani proleter diktatörlüğü yerine onunla çeliştiği (!) varsayılan sosyalist demokrasi adına, çeşitli "sol" partilerin birlikte varoluşu savunulmakta, Komünist Partisinin tüm toplum yaşamını yönetici ve yönlendirici etkinliğinin yığın inisiyatifini engelleyeceği ve bürokratizme yol açacağı varsayımından yola çıkılarak Partiden bağımsız işçi "konseyleri," fabrika komiteleri ve bu özerk "konsey" ve komitelerin gevşek bir konfederasyonu önerilmektedir.

Aynı şekilde, bu ülkelerdeki Komünist Partilerinin revizyonist partilere dönüşmüş ve dolayısıyla iç işleyişlerine ve proletarya ve diğer emekçilerle ilişkilerine bütünüyle anti-Leninist norm ve ölçütlerin egemen olmuş, Parti yönetimi ile sıradan Parti üyeleri, Parti ile yığınlar arasındaki ilişkilerin bürokratik ve anti-demokratik bir nitelik kazanmış, Parti üyeliğinin kişilere, sıradan bir işçi ya da emekçiden daha iyi yaşama ve daha kolay yükselme olanağı sağlayan bir ayrıcalık

durumuna gelmiş, proletaryanın en iyi ve en ileri öğelerinin birliği olması gereken Partiye kariyeristlerin, ikiyüzlülerin, bürokratların ve karşı-devrimcilerin dolmuş ve egemen olmuş, Parti içinde Leninist çelik disiplinin zorbalık ve keyfilik biçiminde yozlaşmış olması ve dahası bu partilerin işçi sınıfı ve diğer emekçilerle antagonist bir ilişki içinde bulunan bürokratik burjuvazinin çıkarlarını koruyan karşı-devrimci bir aygıt durumuna gelmiş bulunması, Marksizm-Leninizm ve sosyalizm ideallerini kendi kişiliğinde cisimleştiren örgütler olarak algılanan bu sözde Komünist Partilerinin uğradığı çok büyük saygınlık yitimi nedeniyle genelde Parti düşüncesi ve imgesinin gözden düşmesine yolaçmıştır. Kuşkusuz bu durum, SB ve Doğu Avrupa ülkelerindeki devrimci güçleri ve proletaryanın görece ileri öğelerini de etkilemekte, sömürüye dayanan kapitalist sistemi yıkmayı ve yerine sosyalizmi kurmayı amaçlayan çevre ve örgütlerin ideolojik perspektiflerinin yanısıra örgütsel perspektiflerini de belirsizleştirmektedir. Revizyonist partilerin anti-Leninist, anti-demokratik ve bürokratik merkezselciliğe dayanan örgütsel pratiklerinin Marksizm-Leninizmin ve Leninist Parti anlayışının gerekleri olarak algılanması, ortaya çıkan ve çıkmakta olan yeni devrimci çevre ve örgütlerin, işçi sınıfının en ileri öğelerinden oluşan, çelik disiplinli, demokratik merkezselcilik ilkelerine dayanan ve hiziplerin varlığıyla bağdaşmayan Leninist Parti anlayışını da yadsımalarına yardımcı olmaktadır. Bu anti-Marksist ideolojik ve örgütsel bakışaçıları ve yaklaşımlar yıkılıp yerlebir edilmeden, yakın gelecekte kaçınılmaz bir biçimde gelişecek olan devrimci yığın savaşımı koşullarında proletarya ve diğer emekçiler gerçek bir önderlikten ve devrimi zaferle ve proleter diktatörlüğüyle taçlandırma şansından kesinlikle yoksun kalacaklardır.(51)

IV. BÖLÜM

HALKLAR VE HAPİSHANELERİ

1980'lerde kapitalist Sovyet toplumunun çelişmelerinin daha belirgin ve keskin bir duruma gelmesiyle, 15 cumhuriyet ve çok sayıda özerk bölgeden oluşan bu ülkedeki ulusal sorunun dünyanın siyasal gündeminin ön sıralarına yükselmesi arasına fazla zaman girmedi. Sovyet imparatorluğunun, Gorbaçov "reform"larının, kendileri de bir sonucu olduğu iç çelişmeleri, özellikle 1988 yılından başlayarak egemen Rus ulusuyla ezilen ulus ve milliyetler arasındaki sürtüşme ve anlaşmazlıkların keskinleşmesine, Rus-olmayan ulus ve milliyetler arasında bir dizi ulusal kavga ve çatışmanın ortaya çıkıp gelişmesine, hatta tarihe gömüldüğü sanılan eski gerginliklerin yeniden patlak vermesine vb.yolaçtı. Ekim Devrimi'nin üzerinden 70 yıldan fazla bir zaman geçtikten sonra farklı milliyetlerden Sovyet halklarının birbirlerinin gırtlaklarına sarılmalarının, SB'nin ulusal çatışmalar nedeniyle parçalanma tehlikesiyle yüzyüze gelmesinin ve sosyal-emperyalist ordunun 1990 Ocak'ındaki Azerbaycan'ın işgali olayında olduğu gibi halka saldırıp kan dökmesinin ve Sovyet yönetici kastının, için için kaynamakta olan bu "çağdaş" uluslar hapishanesinin tutsaklarını, sopa tehdidi ve zoruyla yerlerinde tutmak zorunda kalmış olmasının nedeni hep, modern revizyonizmin yarattığı çok yönlü yıkımdır. SB'nde Kruşçev-Brejnev revizyonist kliğinin iktidarı ele

geçirmesi, işçiler ve diğer emekçilerin iktidardan uzaklaştırılmasına ve bürokratik burjuvazinin karşı-devrimci ve sosyal-faşist diktatörlüğünün kurulmasına yol açtığı gibi, ülkeye ve devlet egemen olan revizyonist kastın Rus proletaryası ve halkıyla Rus-olmayan ulus ve milliyetlerden proletarya ve halklar üzerindeki egemenliğini pekiştirmek amacıyla Büyük-Rus şovenizmini sistemli olarak kışkırtmasını da beraberinde getirdi. Egemen ulus şovenizminin gelişmesi ve Rus bürokratik burjuvazisinin Rus-olmayan ulus ve milliyetlerden proleterleri ve diğer emekçileri vahşice sömürmesi, bu ulus ve milliyetleri Ruslaştırmaya ve 'birleşik Sovyet halkı' içinde eritmeye ve asimile etmeye, Rusya Federasyonu ile çevre bölgeler arasındaki farklılık ve eşitsizlikleri arttırmaya yönelik bir siyaset izlemesi, Rus-olmayan halklarda da ulusalcılık bilincinin gelişmesi ve ulusal duygu ve istemlerin güçlenmesi sonucunu doğurdu. Zaman ve yaşamın kendisi Enver Hoca'nın, AEP'nin 1981 yılında yapılan Sekizinci Kongresi'nde söylediği şu sözleri tamamen doğrulamış bulunuyor:

> *"SB'nde uygulanmakta olan revizyonist ve kapitalist siyaset Çarlığın, ulusal baskı, anti-semitizm, Slav ırkçılığı, Ortodoks dinsel mistisizmi, askeri kast kültü, entelijentsiyanın aristokratikleşmesi, Chinovniki (=bürokrasi) ve diğer eski istemlerini zincirlerinden boşandırmıştır. Sovyet revizyonistlerinin sözde bir 'yeni tarihsel topluluk', 'birleşik Sovyet halkı' yaratılmasına ilişkin teorileri, tamamen bu derin toplumsal, siyasal ve ulusal çelişmelerle dolup taşan gerçekliğin üzerini örtmeyi amaçlamaktadır."*

Özellikle 1988'den bu yana gelişen ulusal hareketler, her burjuva devletinde olduğu gibi, SB'nde de, önce dil, kültür ve ekonomi vb. alanındaki sınırlı bir takım istemlerle başlamış ve bazı durumlarda bağımsızlık istemlerine, hatta ilanlarına değin varmıştır. Görünen o ki, ulusal sorun keskinleşmeye devam edecek ve Yeni Çarların çizmeleri altında ezilen halklar giderek daha ileri istemler temelinde ulusal savaşımlarını sürdürüceklerdir.

Sovyet revizyonist yönetici kliği, içine düşmüş olduğu güç

durumdan sıyrılabilmek için SB'nin bugün karşı karşıya bulunduğu ulusal bunalımın sorumluluğunu Stalin'in üzerine yıkmaya çalışıyor. Ama güneşi balçıkla sıvamaya kalkışan sosyal-emperyalistler, ölümünden 35 yıl sonra patlak veren ulusal çatışmalardan ötürü Stalin'i suçlarken kendilerini ne denli gülünç duruma düşürdüklerinin farkında bile değiller. Sovyet halklarının Stalin döneminde oluşturulan ve çelikleştirilen birliği, en ağır ve en zor sınavdan, yani Moskova'nın varoşlarına dek dayanan Nazi işgalcilerine karşı savaşım sınavından geçti, Lenin'in yapıtının sadık bir sürdürücüsü ve tutarlı bir enternasyonalist olan Stalin'in döneminde SB, Sovyet halklarının barış ve uyum içinde yaşadığı büyük ve güçlü bir çok-uluslu devletti. Bu dönemde, Rus-olmayan ulus ve milliyetlerin ulusal kimlikleri yadsınmıyor, onların Ruslaştırılmasına çalışılmıyor, SB'nin değişik bölgeleri arasındaki farklar artmıyor, tersine giderek azalıyordu. Kapitalizmin restorasyonundan sonra bütün bunlar hep tersine çevrilmiş bulunuyor.

Ezilen ulusların Rus sosyal-emperyalistlerine karşı savaşımının keskinleşmesine, doğal olarak, hareketin başını çeken ve daha şimdiden bir yandan Kremlin'deki 'büyük patron'la uzlaşma yollarını ararken, bir yandan da öbür ellerini Batı Avrupa ve ABD emperyalist burjuvazisine uzatmakta olan liberal burjuva önderliklerin yerini, savaşımı daha kararlı bir biçimde sürdürecek olan daha devrimci önderliklerin alması eşlik edecektir.

Bugün SB'de ulusal sorun, dünya ölçeğinde devrim dalgasının konjonktürel olarak alçaldığı, SB'nde ve revizyonist Doğu Avrupa ülkelerinde kapitalizmin restorasyonunun doruk noktasına yaklaşmasına ve pek çok ülkede işçi sınıfının devrimci öncü birliğinin yokedilmesine bağlı olarak, sosyalizmin ve Marksizm-Leninizmin saygınlık ve etkisinin azaldığı bir ortamda patlak veriyor. Sovyet revizyonistleri, izledikleri şovenist ve sömürgeci siyasetlerle çevre ülkeler halklarında bir yandan ulusalcılık bilincinin güçlenmesine yolaçarken, bir yandan da sosyalizmi ve Marksizm-Leninizmi gözden düşürmek için ellerinden geleni yaptılar ve yapıyorlar. Bugünün özgün koşullarının olumsuzluğu geçmişle yapılan en sıradan bir karşılaştırmada bile hemen çarpıcı bir

biçimde ortaya çıkıyor: 1917 Ekim'inin öngününde devrimci proletaryanın konumu bugünkü Rusya'da olduğundan çok farklıydı. O günlerde, köylülüğün ve ezilen ulusların demokratik savaşımlarını kararlılıkla destekleyen ve işçi sınıfının sağlam desteğine sahip güçlü bir Komünist Partisi —Rusya Komünist Partisi (Bolşevik)— vardı. Bugün, devrimci öncüsünden yoksun olan Rus proletaryasının Yeni Çarların Büyük-Rus şovenizmi siyasetine açıkça cephe almaması, alamaması (52) ve ezilen halklarca, Rus proletaryasının devrimci öncüsü olarak görülen ve algılanan revizyonist SBKP'nin sömürgeci, asimilasyonist ve şovenist siyasetlerinin asıl sorumlusu ve uygulayıcısı olması, Rus proletaryası ile ezilen ulusların proletaryası ve halkları arasında yoğun bir güven bunalımına (ve bunun yanısıra burjuva ulusalcılığının, anti-komünizmin ve dinsel gericiliğin(*) vb. güçlenmesine) yolaçıyor. 1917 Ekim'inin öngününde militan devrimci, enternasyonalist çizgisi nedeniyle, yalnızca proletaryanın değil, geniş köylü kitlelerinin ve Çarlığın boyunduruğu altında inleyen ulus ve milliyetlerin de saygı ve sevgisini kazanmış olan RKP (B), Ekim

---

(*) Sovyet revizyonistleri, SB proletaryası ve halklarını uyuşturmak ve dizginlemek için dinle ve dinsel gericilikle giderek daha açık bir bağlaşmaya yöneliyorlar. Kruşçev ve Brejnev dönemlerinde ateizm propagandasının gerçek devrimci içeriğinin yokedilmesi ve biçimselleştirilmesiyle ve dine çeşitli ödünlerin verilmesiyle başlayan bu gerici yaklaşım, Gorbaçov kliğinin işbaşına geçmesinden sonra dine ilişkin M-L bakışaçısının doğrudan ve açıkça yadsınması biçimine büründü. 11 Haziran 1988'de Rus Ortodoks Kilisesi'nin 1000. kuruluş yıldönümü dolayısıyla Sovyet televizyonunda yayımlanan programda Gorbaçov'un kilise liderlerini ziyareti gösterildikten sonra "Hristiyanlığın Marksizm-Leninizmin canlı moral alternatifi olduğu" ileri sürüldü. Politbüro üyesi A. Yakovlev'in denetiminde hazırlanan programda, "Dini sadece uyutma aracı olarak görmekle ateizm ne kadar zararlı oluyor?" deniyordu.13 Ekim 1989'da Moskova'da Kent Patrikliği'nin 400. kuruluş yıldönümü dolayısıyla yapılan törene çok kalabalık bir kitlenin katıldığı bildirilirken, Gorbaçov'un —Malta doruğu öncesinde— Papa II. Jean Paul ile 1 Aralık 1989'daki görüşmesinden önce SBKP Gençlik Örgütü'nün yayın organı **Komsomolskaya Pravda**'da çıkan bir yazıda,

"Katoliklerle komünistler artık varlıkları bölen şeyleri değil, onları birleştiren şeyleri arıyorlar." deniyordu. Aynı yazıda Marks'ın, "Din halkın afyonudur." sözünün artık geçerli olmadığı belirtildikten sonra:

"Vatikan komünizme karşı artık haçlı seferleri çağrısında bulunmuyor, biz de dini afyon olarak nitelemiyoruz." anlatımı yer alıyordu.

Devrimi'nden sonra yalnızca Rus halkının değil, Avrupa proletaryasının ve Doğu'nun ezilen halklarının gözünde de sosyalizmin ve Marksizm-Leninizmin saygınlık ve etkisini çok yüksek bir noktaya çıkarmıştı. Bugün bu saygınlık ve etki, öyle düşük bir düzeye inmiştir ki, proletaryanın devrimci öncü birliği olarak görülen ve algılanan SBKP'nin yerel kolları ulusal hareketlerin kitleselleşmesiyle birlikte ezilen uluslar üzerindeki tüm siyasal ve tinsel otoritelerini yitirmişlerdir. Buralarda, genellikle "Halk Cephesi" adını taşıyan burjuva ulusalcı önderliklere sahip örgütlerin sözü geçmektedir. Öyle ki, birçok cumhuriyette iktidarın Rus bürokratik burjuvazisiyle, ezilen ulusun bürokratik burjuvazisi arasında paylaşımına dayanan —ve Sovyet sosyal-emperyalistlerinin varlıklarını esas olarak askeri güçleri aracılığıyla sürdürdükleri— bir çeşit ikili iktidar durumu vardır. Bu koşullarda, revizyonist Doğu Avrupa ülkelerindeki yığın hareketlerinde olduğu gibi SB'ndeki ulusal hareketlerde de, Batılı emperyalistlerin kendi gerici ideolojik ve siyasal amaçları için alabildiğine sömürmeye çalıştıkları anti-komünist eğilim, motif ve sloganların ortaya çıkmasında şaşılacak bir yan olmamalıdır.

Devrimci proletaryanın asıl görevi, ulusal sorunun kapitalist ve revizyonist toplum çerçevesinde çözülemeyeceği gerçeğinden hareketle, çok uluslu burjuva-revizyonist Sovyet imparatorluğunu yıkmak ve proletaryanın, ulusal soruna da kesin ve doğru bir çözüm getirecek olan devrimci diktatörlüğünü kurmaktır. Marksist-Leninistler, her şeyden önce proletaryayı ve diğer emekçileri komünizm ruhuyla eğitmek ve onları gerçek kurtuluşun yolu olan sosyalist devrime hazırlamakla yükümlüdürler. Ama bu, en tutarlı demokrasi savunuculuğu yapmadan, tüm ezilen sınıf ve katmanların (ve bu arada ezilen ulus ve milliyetlerin) hedef oldukları baskılara ve uğradıkları saldırılara karşı en önde savaşmadan gerçekleştirilemez. Bu nedenle Marksist-Leninistler, Büyük-Rus şovenizminin tüm belirtilerine karşı uzlaşmazca savaşır, SB'ndeki Rus-olmayan ulusların kendi yazgılarını belirleme yani ayrılma ve ayrı devlet kurma haklarını kararlılıkla savunurlar. Özellikle bugün, bu yapılmadan gerek Rus bürokratik burjuvazisinin ve gerekse Rus-olmayan ulusların bürokratik burjuvazisinin değişik ulus ve

milliyetlerden SB proletaryası ve emekçi yığınlarını burjuva ulusalcılığıyla zehirlemesinin, değişik ulusların burjuva ve revizyonist kliklerinin "kendi" proletaryası ve halklarını ideolojik ve siyasal hegemonyaları altına almasının önüne geçilemeyeceği gibi, değişik ulus ve milliyetlerden SB proletaryasının (ve diğer emekçilerinin) karşılıklı güveni ve birliği —ki, o olmadan yalnızca sosyalist devrim savaşımı değil, herhangi bir büyük ölçekli anti-kapitalist kitle eylemi de bir hayal olacaktır— de sağlanamaz. Lenin şunu söylüyordu:

"Ezen ülkelerin işçilerinin enternasyonalist eğitimi zorunlu olarak, herşeyden önce, ezilen ülkelerin özgürlüğü ve ayrılması ilkesinin savunulmasını içermelidir. Yoksa, ortada enternasyonalizm diye birşey kalmaz. Bu propagandayı yapmayan ezen bir ulusun sosyal-demokratını emperyalist ve alçak saymak hakkımız ve görevimizdir. Sosyalizmin gerçekleşmesinden önce ***ayrılma olasılığının*** *bindebir olması durumunda bile, bu istem mutlak bir istemdir... "*(53) Dolayısıyla ulusal sorunun kapitalist ve revizyonist sistem çerçevesinde çözülemeyeceği gerçeğinden, ulusal soruna kesin ve doğru çözümün ancak proleter diktatörlüğü ve sosyalizm koşullarında getirilebileceği ilkesinden hareketle, ezilen ulusların ayrılma ve ayrı devlet kurma hakkını yadsımak sosyal-şovenizmden, ezen ve ezilen ulusların proletaryası (ve diğer emekçileri) arasında güvensizliği körüklemenin ve yarığı genişletmenin en "güvenilir" yolundan başka bir şey değildir. Hele ezilen ulusları kendi kızıl bayrağı çevresinde toplayabilecek komünist öncü birliğin (ya da birliklerin) bulunmadığı ve ezilen ulusların proletarya ve halklarının Rus proletaryası (ve halkı) ile Marksizm-Leninizme büyük ölçüde yabancılaş(tırıl)mış olduğu bugünkü SB koşullarında, SB devrimci proletaryasının, ayağa kalkmış ve kalkmakta olan ezilen uluslara karşı enternasyonalist görev ve yükümlülüklerini yerine getirmede çok daha dikkatli ve titiz olması gerektiğini söylemek tamamen yerinde olacaktır. Bugünün somut koşullarında, Rus-olmayan ulusların proletarya ve halklarının proleter devrimine daha dolambaçlı bir yoldan yaklaşması, SB'nde, Ekim Devriminin bir tıpkıbasımı yerine, Rus olmayan halkların bu hedefe eşzamanlı olmayacak olan demokratik ve

ulusal savaşımlar (ya da bazı durumlarda onları hemen arkasından izleyecek/onlarla içiçe geçecek sosyalist devrimler) yoluyla geçmesi olasılığının görece yüksek olabileceği mutlaka hesaba katılmalıdır.

Öte yandan, Rus-olmayan ulusların devrimci proletaryası — burjuvazinin ve revizyonizmin, farklı uluslardan proleterleri ve diğer emekçileri birbirlerinden koparma ve hatta birbirleriyle karşı karşıya getirme amacına ulaşmasını engellemek için— birleşme özgürlüğünü ve birleşmenin *yararlarını vurgulamalıdır*. Özellikle SB'nin çevre bölgelerinde güçlü bir ulusalcılık dalgasının estiği, anti-komünizmle de yer yer birleşen bu gerici ideolojik dalganın geniş yığınların yanısıra işçi sınıfını da etkilediği bugünkü somut koşullarda, ezilen ulusların komünistlerinin bu görevi yerine getirmelerinin zorluğu ortadadır. Ancak olanca zorluğuna karşın, proletaryanın devrimci öncüsünün, uygun ve doğru taktikler izleyerek, uzun bir yol katetmeyi göze alarak ve kitleleri kendi özdeneyimleri temelinde eğitme ilkesinden yola çıkarak bu görevi yerine getirmesi gerekmektedir. Lenin'in dediği gibi, proleter devrimi kolay görevler tanımaz.

Yeri gelmişken, SB'nin çevre bölgelerindeki halkların gerilikleri ve önyargılarının anti-komünizmden ve burjuva ulusalcılığından etkilenmelerinin vb., onların ulusal hareketlerinin genelde ilerici, demokratik ve anti-emperyalist bir içerik taşıdığı gerçeğiyle çelişmediği belirtilmelidir.(54) Herşeyden önce, bu hareketler sosyal-emperyalist Sovyet süper devletine darbeler indirmekte, onun ellerini kollarını bağlamakta ve onu güçsüzleştirmektedir. Devrimci proletarya *kapitalist-emperyalist dünya sistemini zayıflatan ulusal hareketlere* sempatiyle bakmazlık edemez. İkincisi, proletaryanın değil, burjuvazinin ya da küçük burjuvazinin önderlik ettiği demokratik ve ulusal hareketler zaten **her zaman** ancak göreli bir ilericilik taşımanın ötesine gidemezler. Dolayısıyla, bu ulusal hareketlerin, devrimci proletaryanın savaşım vermesi gereken geri ve gerici yanları, onların nesnel olarak ilerici olan içeriklerini görmezden gelmeyi haklı kılamaz. Üçüncüsü, Rus-olmayan ulusların Sovyet sosyal-emperyalistlerinin sömürgeci boyunduruğu altında tutulduğu bugünkü durum, hem ezilen

ulusların proletaryası ve emekçilerinde, hem de ezen ulusun proletaryası ve emekçilerinde karşılıklı olarak ulusal kin ve önyargıları besleyen, geliştiren bir etki yaratmakta ve dolayısıyla proletarya-burjuvazi çelişmesinin öne çıkmasını önlemektedir. Bu yüzden ulusal hareketlerin elde edebilecekleri şu ya da bu düzeydeki başarılar, ulusal önyargı ve kinin ve şovenizmin kaynağını kuruttuğu ölçüde SB halklarının proleter devrimi hedefine daha da yakınlaşmasını sağlayacaktır. SB proletaryasının değişik uluslardan bürokratik burjuva kliklere, emperyalizme, sosyal-emperyalizme ve her türden gericiliğe karşı birleşik savaşımının ve SB'nde ve onun değişik bölümlerinde proleter devriminin çıkarları, değişik ulusların proletaryası arasındaki güvensizlik çitlerinin kırılmasını gerektirmektedir. Ulusal hareketlerin ilerici, demokratik ve anti-emperyalist içeriğinin ve ezilen ulusların ayrılma ve ayrı devlet kurma hakkının savunulması ve desteklenmesi, değişik uluslardan SB proletaryası saflarında karşılıklı güven duygusunu artırmak ve pekiştirmek suretiyle de SB halklarını proleter devrimi hedefine yakınlaştıracaktır.

Özellikle bugün, ezilen ulusların hareketi içinde liberal burjuva önderliklerin öne çıkması ve dizginleri elde tutuyor gözükmesi, SB'nde ulusal sorunun asıl içeriğinin ezilen ulus ve milliyetlerden işçilerin ve diğer emekçilerin Rus bürokratik burjuvazisine ve Sovyet sosyal-emperyalizmine karşı savaşımı olduğu gerçeğinin gözden kaçmasına yolaçmamalıdır. Yer yer ABD ve Batı Avrupa emperyalistlerinin de desteğini elde etmeye çalışan bu burjuva önderlikler çevre bölgelerin, Sovyetler Birliği emekçilerinin yarattığı artık-değer kütlesinin paylaşımında aslan payının Rus bürokratik burjuvazisine gitmesine karşı çıkan bürokratik burjuvazisini ve gene bu bölgelerin — kapitalizmin restorasyonundan sonra gelişen— geleneksel kapitalist ögelerini temsil ediyorlar. SB'nde ulusal çelişmeler de içinde olmak üzere tüm toplumsal çelişmelerin keskinleşmeye devam etmesi, ulusal sorun da içinde olmak üzere tüm toplumsal sorunların gerçek ve kalıcı çözümünün proleter devriminden ve proleter diktatörlüğünün kurulmasından geçtiğinin, geniş emekçi yığınlarca kavranmaya başlaması ölçüsünde, stratejik olarak karşı-devrim kampında yeralmak

zorunda olan bu burjuva ulusalcı önderliklerin de giderek gerçek konumlarına oturacakları ve ezilen ulusun proleterlerine ve diğer emekçilerine şu ya da bu biçimde ihanet edecekleri kesin gibidir. Proletaryanın devrimci öncü birliğinin (ya da birliklerinin) oluşturulabilmesi ve şimdiden SB'ndeki çeşitli ulus ve milliyetlerden proleterleri ve diğer emekçileri enternasyonalist ve anti-kapitalist bir ruhla eğitmeye başlamayı başarabilmesi ve siyaset sahnesinde hesaba katılması gereken bir güç durumuna gelebilmesi halinde, burjuva ulusalcı önderliklerin gericileşme ve ihanet sürecine koşut olarak ezilen ulusların işçi ve emekçilerinin anti-sosyal-emperyalist ve devrimci öfkesi proleter devrimi ırmağının yatağına akıtılabilecek ve devrimci proletarya tüm ezilenlerin ve sömürülenlerin öncüsü olarak oynayacağı tarihsel rolü gereği, çok daha değişik bir tarzda ve tempoda da olsa Ekim Devrimi'nin yitirilmiş mevzilerini bir kez daha elegeçirebilecektir.

DİPNOTLAR

1. Enver Hoxha, **Imperialism and Revolution,** s. 106-07.
2. V.I. Lenin, **Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky,** s. 125.
3. Stalin'den aktaran Yalçın Küçük, **Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu,** s. 77.
4. **SBKP(B) XIX. ve SBKP XX. Parti Kongre Raporları,** s. 87-96.
5. Çin kaynaklarına göre, SB'nin ulusal geliri 1950'lerde yılda ortalama yüzde 10.30 oranında büyürken, bu rakam 1960'larda yüzde 6.85, 1970'lerde yüzde 4.90 olmuş ve 1980'lerde yüzde 3'ün altına düşmüştür.
6. SB, İkinci Dünya Savaşı sırasında yirmi milyona yakın insan yitirmesine, fabrikalarının, çiftliklerinin, enerji üretim merkezlerinin, ulaşım ve haberleşme araçlarının, yollarının v.b. büyük bir bölümünün kullanılamaz duruma gelmesine ve savaşın toplum yaşamının bütün alanlarında getirdiği olağanüstü yıkıma karşın, savaştan sonra kendini hızla toparladı ve çok parlak bir ekonomik performans gösterdi. Örneğin, 1940- 51 yılları arasında sanayi üretimi yüzde 102, emek üretkenliği yüzde 50 oranında artarken, 1940-52 yılları arasını kapsayan rakamlara göre elektrik üretimi yüzde 140, makine ve sanayi donanımı üretimi yüzde 200, buğday üretimi yüzde 48 oranında arttı. 1946-51 yılları arasında 320 milyar rublelik bölümü sanayiye olmak üzere 500 milyar rublelik sermaye yatırımı gerçekleştirildi. Sovyet ekonomisinin 1950'li ve hatta 60'lı yıllardaki görece iyi performansının temelinde işte revizyonistlerce o çok kötülenen "Stalin dönemi"nin bu büyük başarı ve katkıları yatmaktadır. Gorbaçov'un ekonomi danışmanı Prof. Abel Aganbegyan'a göre 1950'lerde eğitim harcamalarının (ABD'nin yüzde 4 oranına karşılık) ulusal gelir içindeki payı yüzde 10'u buluyordu. 1957 yılında SB ilk yapay uyduyu (Sputnik) fırlattığında ABD'nde bir komisyon Sovyetlerin teknolojik

üstünlüğünün nedenlerini araştırmış ve bunun eğitim sisteminde yattığı sonucuna varmıştı. 1985 yılına gelindiğinde ABD ulusal gelirinin yüzde 11'ini eğitime ayırır duruma gelmiş, ancak bu rakam SB için yüzde 7 düzeyine inmişti.

7. 1970'li yıllarda NATO'nun yaptığı bir araştırma SB'nde makine yapım sanayisinin yüzde 40'ının enerji üretiminin yüzde 20'sinin ve bilim adamlarının yüzde 75'nin askeri amaçlarla kullanıldığını ve istihdam edildiğini gösteriyordu. Sovyet sanayi teknolojisi dalında uzman olan Julian Cooper'a göre ABD'ndeki bilim adamları ve mühendislerin yüzde 25-30'u "savunma" sektöründe çalışırken, SB'nde bu oran yüzde 60'ı geçmekteydi. Öte yandan, Fatos Nano'nun belirttiğine göre, SB ulusal gelirinin üçte birini askeri harcamalara ayırmaktadır: "Ağır sanayinin önemli dallarının üçte biri, enerji kaynaklarının yedide biri, aktif işgücünün onda biri ya doğrudan devlet bütçesinden, ya da diğer yollardan ülke hayatının askerileştirilmesi için harcanmaktadır." (Aktaran **Özgürlük Dünyası,** sayı: 4, s. 30)
8. 1960'lı yıllarda Renault, Rhone Poulenc, Pechiney ve öteki Fransız firmalarını finanse etmek, petrol ve petrokimya kuruluşlarını, Kama kamyon fabrikasını ve ortaklaşa üretim yapacak bir selüloz fabrikasını inşa etmek için Fransız tekelci burjuvazisinin SB'ne açtığı krediler 5.3 milyar frangı aştı. Yine aynı dönemde İtalya, Fiat otomobil fabrikası ve diğer yatırımlar için 463 milyon dolar, ABD (karşılığında mal ve tahıl ödenmesi koşuluyla) 1 milyar 225 milyon dolar ve Japonya, Sibirya 'daki doğal kaynakların işletilmesi amacıyla 1 milyar dolar kredi açtılar SB'ne. Polonya dışındaki Doğu bloku ülkelerine kredi açması Bağlaşık ülkelerce, 1963'e değin yasaklanmış bulunan Batı Almanya 1964'den başlayarak SB'ne ve Doğu Avrupa ülkelerine kredi açan ülkeler arasında birinci sıraya yükseldi. Örneğin, bu ülkenin 1976 yılında yabancı ülkelere açtığı kredilerin yarısı yalnızca SB'ne verilmişti. Rakiplerinden geride kalmak istemeyen ABD, 1970 yılında Doğu bloku ülkeleriyle varolan ticaret kısıtlamalarını kaldırdı ve bu ülkelere açtığı kredi miktarını arttırdı. Başkan Nixon 1972'de otuz önde gelen işadamı ile Moskova'yı ziyaret etti. 1973 yılından başlayarak en büyük ABD bankaları (Chase Manhattan Bank, Wells Fargo Bank, Bank Of America, First National Bank, Morgan Guaranty Trust vb.) Moskova'da şube açtılar.
9. Aktaran Charles Levinson, **Votka-Cola,** s. 36.
10. 1979'da Moskova'da yayımlanan **COMECON Yıllığı**'na, göre yıllık işgünü toplamının yüzde 10'unu temsil eden "gölge ekonomi", kentlerdeki ailelerin gelirlerinin yüzde 25'ini kırsal kesimdeki ailelerin gelirlerinin yüzde 27'sini kapsamaktaydı.

11. Enver Hoca, AEP 8. Kongresi'ne sunduğu raporda, "

Emeğe göre ücret ilkesinin uygulandığının söylenmesine karşın gerçekte yeni burjuvazinin çeşitli grupları, işçi ve köylülerin yarattıkları artı-değeri mülk ediniyorlar. Bu geniş ölçekli yağmanın, sözde üretim etkinliğini, bilim etkinliğini ve sanatsal yaratıcılığı özendirmek için uygulanan bir maddi ödül türü olduğu ileri sürülüyorsa da, gerçekte bu tam anlamıyla kapitalist bir sömürüdür." (**Report to the Eighth Congress of the PLA,** s. 240) diyordu.

12. **Halkın Günlüğü** ve **Kızıl Bayrak** adlı Çin gazetelerinin yazı kurullarınca ortaklaşa hazırlanan (14 Temmuz 1964 tarihli) **Kruşçev'in Sahte Komünizmi ve Dünya İçin Tarihsel Dersler** adlı broşürde, 1952'deki 19. Parti Kongresi'nde seçilen Merkez Komitesi üyelerinden yüzde 70'inin 1956 ve 1961'de yapılan 20. ve 21. Parti Kongrelerinde, aynı şekilde 20. Parti Kongresi'nde seçilen Merkez Komitesi üyelerinin yarısına yakınının 22. Parti Kongresi'nde tasfiye edildiği ve benzer bir sürecin Birlik Cumhuriyetleri Parti Merkez Komiteleri, Bölge ve Reyon Parti Komiteleri, Belediye ve Bucak Parti Komiteleri için geçerli olduğu belirtiliyor.

13. Philip Hanson, 'Sovyet Politikasında Ekonomik Zorluklar' (**International Affairs,** Kış 1980-81, s. 25) adlı makalesinde SB'nde, çalışan kişi başına brüt ulusal gelirin 1950-73 yılları arasında yılda ortalama yüzde 4.0 oranında artmasına karşılık bu rakamın 1973-78 döneminde yüzde 1.6 gibi çok düşük bir düzeye indiğini belirtiyor. Öte yandan, Sovyet İstatistik Yıllıklarının verdikleri rakamlara göre SB'nde emek verimliliği 1966-70 yıllarında yılda ortalama yüzde 6.3 oranında artarken, bu rakam 1971-75 yıllarında yüzde 4.5, 1976-80 yıllarında yüzde 3.1 ve 1981-84 yıllarında yüzde 2.4 olmuştur.

14. Brejnev'in ölümünden sonra Genel Sekreterliğe getirilen Yuri Andropov, 7 Ağustos 1983'te **İzvestia**'ya verdiği bir demeçte şöyle diyordu:

"Absantizm, duraklamalar vs. milyonlarca iş saatini heba etmemize neden oluyor. Her şey disipline indirgenemese de disiplinle başlar. Emekten doğmayan kazançlarla, durmadan iş değiştirenlerle, geçerli neden olmaksızın işe gelmeyenlerle, kaytaranlarla bilinçli emekçilerin zararına onların sırtından geçinen parazit kişilerle karşılaşıyoruz." SB'nde alkolizmin gerçek bir toplumsal yıkım boyutlarına ulaşmasının (ki, Abel Aganbegyan 26 Kasım 1987 tarihinde yaptığı bir konuşmada, son 20 yıl içinde votka

satışının yüzde 100 ve şarap satışının yüzde 400 oranında arttığını, alkolizmin yaygınlaşmasının erkek ölüm oranının önemli ölçüde yükselmesine yolaçtığını söylemişti) temelinde de Sovyet bürokrat burjuvazisinin, Sovyet emekçilerini sömürmek ve ezmekle kalmayıp aynı zamanda moral ve siyasal açıdan alçaltmasının yanısıra yığınların kapitalist Sovyet toplumu koşullarında içine sürüklendikleri kayıtsızlık ve depotizasyonunun yattığını belirtmek gerekir.

15. Sovyet İstatistik Yıllıklarından aktaran Doç. Dr. Nuri Yıldırım **Cumhuriyet.**

16. Aktaran Doğu Perinçek, 'Çok Kutuplu Bir Dünyaya Doğru,' **Saçak,** sayı 39, s.7-8. 17. Son zamanlarda sözde sosyalist demokrasi ve işçi denetimi adına proleter merkezselciliğine karşı çıkış giderek bir moda durumuna geliyor. Sosyalist ekonominin ve proleter diktatörlüğünün yozlaşması yoluyla tekelci-bürokratik devlet kapitalizmine dönülmesinin yolunu tıkamak gerekçesiyle gerek siyasette (çok partililik) ve gerekse ekonomide (merkezsel planlamanın reddi) merkezselsizciliğe dönüşün ve proletaryanın güçlerinin dağıtılmasının ve parçalanmasının savunulmasının Marksizm-Leninizmle hiçbir ortak yanı yoktur. Dahası, böyle bir çok merkezselcilik (ya da merkezselsizcilik, ki ikisi aynı anlama gelir.) işçi sınıfında sektör, bölge, işletme vb. çıkarlarını öne geçirme anlayışını, bireyciliği ve kısımcılığı geliştirerek onun, devrimci öncüsünün rehberliğinde sınıfın ve emekçi yığınların uzun erimli çıkarları için savaşım yürütmesini engeller ve sosyalizm ve komünizm doğrultusunda ilerlemesinin yolunu tıkar. Lenin 'Demokratikleşme ve Sovyet iktidarının Sosyalist Niteliği Üzerine' adlı makelesinde haklı olarak şöyle diyordu:

> *"... Tek tek fabrikalardaki ya da branşlardaki işçilerin kendi üretimlerine sahip olmalarını, devlet iktidarının yasalarını zayıflatma ya da uygulanmasını engelleme hakkının dolaylı ya da dolaysız her meşrulaştırılması, Sovyet iktidarının temel ilkelerinin en büyük çarpıtılması ve sosyalizmin tümden reddedilmesidir."*

18. 20.10.1988 tarihli **Cumhuriyet** gazetesi, ABD'nde yayımlanan **Newsweek** dergisinden 'Sovyetlerde Yeni Sorun: Mafya Çeteleri' başlıklı bir haber aktarıyordu. Bu haberde,özel girişimin yaygınlaşmasına koşut olarak gangsterliğin yaygınlaştığı, işyeri sahiplerinden haraç toplayan, fahişelik ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi yollardan yasadışı gelir elde eden mafya çetelerinin bu gelirlerini yatırım yapmak suretiyle değerlendirdikleri de belirtiliyordu. Haberde, Aleksandr Gurov adlı bir polis komiserinin haftalık **Literaturnaya Gazeta**'ya verdiği demece değiniliyor. Gurov bu demecinde, Stalin

döneminde mafyanın olmadığını, gangsterlik olaylarının önce Kruşçev döneminde görüdüğünü ve Brejnev döneminde iyice yaygınlaştığını ve günümüzde SB'nde Amerikan gangsteri Al Capone'un yöntemlerini kullanan, 200'den çok çetenin bulunduğunu belirtiyordu.

19. Aktaran Y. Küçük, **Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu**, s. 152.
20. Aktaran Y. Küçük, **Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu**, s. 80-81.
21. **Peking Review** dergisinin 1988/7.-8. sayısından aktaran **Saçak**, sayı: 51, s. 60.
22. Victor Raslavsky, 'Perestroykanın Üç Yılı', **Sosyalizmin Güncel Sorunları Dosyası**, s. 127.
23. Bkz. **Birikim**, sayı: 8, s. 21.
24. Aktaran Işık Demiröz, '1977 Sonrası Çin'e Toplu Bakış', **Saçak**, sayı: 20, s. 25.
25. Kapitalist tipte ekonomik reformların hızlı, kararlı ve uzlaşmaz bir biçimde yürütülmesi için uğraşan ve sözde radikal demokratik muhalefetin en önde gelenlerinden biri olan Boris Yeltsin koyu bir Stalin düşmanı ve Amerikan hayranı olarak tanınmaktadır. 0, 1989 Eylül'ünde ABD'ne yaptığı yolculukta,

    "Çalışan insanların mutlu ve güvenli olabileceği bir yer biliyorum: Amerika Birleşik Devletleri... Sovyetler hiç bir zaman ABD'nin düzeyine ulaşamayacak ve onları geçemeyecektir... Amerikalıların sloganları yok. Orada, her şey insan için. Bizim hedefimiz de insanı esas almalı." diyordu. 15 dakika süreyle görüşebildiği ABD Başkanı Bush'a,

    "Lütfen perestroykayı kurtarın." diye yalvar yakar olan Yeltsin böylece kendi düzeyini ve niteliğini apaçık gözler önüne seriyordu.
26. 15 Ocak 1990 tarihli **Cumhuriyet** gazetesinde yeralan bir haberde SB Devlet Başkanı Gorbaçov'un Litvanya'ya yaptığı gezinin son gününde verdiği bir demeçte,

    "Politik partilerin SSCB içinde resmileşmelerine karşı değilim." dediği ve tam metninin daha sonra açıklanacağı bildirilen konuşmasında SB'nde çok partili sisteme geçilmesini bir trajedi olarak görmediğini söylediği belirtiliyor. Aynı demeçte Gorbaçov,

    "Çok partili sistem, normal tarihi gelişmenin ve toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasının bir sonucudur. " şeklinde bir açıklamada da bulunmuştu.

27. Aktaran Paul Johnson, **A. History of the Modern World,** s. 674.

28. Benzeri tezler, 1950'lerden başlayarak kapitalizmin nitelik değiştirdiği ve artık **sosyalkapitalizm** durumuna geldiğini ileri süren Çin revizyonistlerince de pazarlanmaya çalışılıyor. Onlara göre, sosyal kapitalizm evresinde üretici güçlerin gelişme düzeyinde görülen devsel boyutlu ilerlemelere bağlı olarak kapitalizmin doğasında da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Sosyal kapitalizm koşullarında gelir düzeyleri yükselmiş olan "çalışanların geçimi esas olarak güvence altına alınmıştır", gelişmiş kapitailst ülkeler, aralarındaki hegemonya yarışmasını artık savaşçı değil, barışçı yöntemlerle sürdürmeye yönelmiş ve siyasal demokrasiyi giderek daha fazla geliştirmekte olan bu ülkeler, pazarın düzenlenmesine bağlı olarak üretim anarşisinin ve ekonomik krizin büyük ölçüde üstesinden gelmişlerdir. ÇKP Parti Merkez Okulu'nda ekonomi politik seminerleri veren Prof. Lu Conming, günümüzün gelişmiş kapitalist toplumlarında devlet mülkiyetinin yaygınlaşması ve sermayenin mülkiyet hakkıyla işletme hakkının birbirlerinden ayrılmasını bu toplumların bağrında "sosyalist faktörler"in oluşması olarak tanımladıktan sonra sonunda sadede gelerek şunları söylemektedir:

"Emperyalizmin sosyal kapitalizme dönüşmesiyle birlikte, doğaldır ki, günümüzün karakteri de değişti. 1950'ler öncesi, emperyalizm ve proletarya devrimleri çağı idi. Savaş ve devrim, bu çağın en önemli özelliğini oluşturuyordu. Daha sonra, kapitalizmin sosyal kapitalizme geçişiyle paralel olarak barış ve gelişme çağı başladı. Kapitalist ve sosyalist sistemlerin uzun vadede yanyana oldukları ve barışçı bir rekabet yürüttükleri bir çağ bu. Barış, gelişme ve reform, çağımızın başlıca göstergeleri haline gelmiştir."

29. Her ne kadar Gorbaçov ve ortakları, Doğu Avrupa ülkeleri halklarının kendi yazgılarını, kendi ekonomik ve siyasal rejimlerini özgürce belirlemelerini savunuyor gözüküyorlarsa da bu "demokratik" tutumun kaynağında içinde bulundukları koşullar nedeniyle eski uydularını hizaya getirecek güç ve olanaklarını belli ölçülerde yitirmiş olmaları yatmaktadır.

30. V. Raslavsky, 'Perestroyka'nın Üç Yılı', **Sosyalizmin Güncel Sorunları Dosyası,** s. 130.

31. 27 Kasım 1988 tarihli **Financial Times** gazetesinde çıkan bir haberde, Sovyet sosyologlarının yaptığı bir araştırmanın sonuçlarının, yöneticilerin işçilerce seçilmesini, öngören reformun üst düzey yöneticilerin güçlü direnişi nedeniyle son derece yavaş ilerlediğini, seçimlerin büyük çoğunluğunda tek adayın eski yönetici olduğunu, Parti

ve hükümete ters düşmeyecek yöneticilerin seçilmesi yönünde yoğun bir baskının sürdürüldüğünü ortaya koyduğu belirtiliyordu.

32. 'Ayni Vergi Üzerine', **İşçi Sınıfı ve Köylülük,** s. 426.

33. Aktaran Mary-Alice Vaters, **Rosa Luxemburg Speaks,** s. 440.

34. **Leninizmin Sorunları,** s. 533.

35. 1945'te kurulan Almanya Komünist Partisi'nin üye sayısı 1946 Nisan'ında 600.000'e, 1945 Mart'ında 27.000 üyesi olan Çekoslovakya Komünist Partisi'nin üye sayısı 1946 Mart'ında 1.100.000'e ve 1948 Mayıs'ında 2.000.000'a, 1944'te 2000 dolayında üyesi olan Romanya Komünist Partisi'nin üye sayısı 1946 Mart'ında 800.000'e, 1945 başında 2500 üyesi olan Macaristan Komünist Partisi'nin üye sayısı 1945 Mayıs'ında 150.000'e, 1947 sonunda 864.000'e, 1942'de kurulan ve 1945 Ocak'ında 30.000 üyesi olan Polonya İşçi Partisi'nin üye sayısı 1945 Nisan'ında 300.000'e çıktı.

36. 1946 Nisan'ında Almanya Komünist Partisi ile Almanya Sosyal-Demokrat Partisi birleşerek Almanya Sosyalist Birlik Partisi'ni, 1948 başında Romanya Komünist Partisi ile Sosyal-Demokrat Partisi birleşerek Romanya İşçi Partisi'ni, 1948 Haziran'ında Macaristan Komünist Partisi ile Sosyal-Demokrat Parti (bu partinin sağ kanadının muhalefetine karşın) birleşerek Macaristan Emekçi Halk Partisi'ni ve gene 1948 yılı içinde Bulgaristan İşçi Partisi ile Bulgaristan Sosyal-Demokrat İşçi Partisi birleşerek (1948 Aralık'ında Bulgaristan Komünist Partisi adını alan) işçi sınıfının birleşik partisini kurdular. 1948 Haziran'ında, sağ kanadının muhalefetine karşın Sosyal-Demokrat Parti, Çekoslovakya Komünist Partisi'ne katıldı. 1948 sonunda ise Polonya İşçi Partisi ile Polonya Sosyalist Partisi birleşerek Polonya Birleşik İşçi Partisi'ni kurdular.

37. 'The Working Class In The Revisionist Countries Must Take The Field And Reestablish The Dictatorship of the Proletariat', **Selected Works IV,** s. 425-26.

38. Ünlü Amerikalı stratejist Z. Brzezinski, 1990 Mart'ında **New York Times** gazetesinde yayımlanan bir makalesinde ABD emperyalistlerinin kaygı ve korkularını açığa vurur ve Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki "istikrarsızlığa" değinirken,

> *"Bu 'post-komünizm' (komünizm-sonrası -b.n.) bölgesi, Batı Avrupa'nın yaşam tarzını benimsemesine ve Batı türü kurumsal düzenlemeler yapmasına karşın karmaşa ve dengesizliğin tehdidi altındadır."* diyor ve şöyle devam ediyordu:
>
> *"Orta Avrupa'da barışçıl bir geçiş dönemini gerçekleşmesi için hem*

Batı'yı hem de Doğu'yu rahatlatacak bir güvenlik ortamına gerek var." Emperyalist şef, Orta ve Doğu Avrupa'da "istikrar"ın bozulmaması, yani gerici, revizyonist ve burjuva kliklerin ipleri ellerinden kaçırmaması ve bir devrim ortamı doğmaması için ABD, Batı Avrupa ve Japonya'nın bölgeye 25-30 milyar dolarlık bir para desteği vermelerini öğütlüyor. Ancak, salt parasal desteğin bu bölgedeki kokuşmuş burjuva-revizyonist rejimleri ayakta tutmaya yetmeyeceğini düşündüğü için sopanın da elde hazır bulundurulmasını öneriyor. Ona göre,

"Geçiş döneminin sakin yaşanması için NATO ve Varşova Paktı, birleşik Almanya'nın iki tarafında askeri birlik bulundurmalı ve yeni Avrupa düzenine sakin bir geçişi güvence altına almalıdır."

39. MSİP Merkez Komitesi üyesi Aczel bu "reform"ları ve olası sonuçlarını şöyle anlatıyordu:

"Örneğin, bugünlerde kamu mülkiyetini anonim şirketlere, kooperatif ve holding şirketlerine devretmek suretiyle bu verimliliği artırmanın yolları üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Karma bir ekonominin gelişmesi zorlukları ve sorunları da içermektedir elbette. Alınan önlemlerin pek çoğu halk tarafından hoşnutlukla karşılanamıyor, çünkü dönüşümün maliyeti emekçi insanların yaşam düzeyini şimdiden etkilemektedir. Gelecek yıllarda enflasyon, iflaslar, işsizlik ve bunların olumsuz yansımalarıyla uğraşılmak zorunda kalınacaktır." ('Demokratikleşmeden Başka Alternatif Yok', **Dünyaya Bakış**, Eylül 1989, s. 21)

Öte yandan **The Economist**'in 16-22 Aralık 1989 tarihli sayısı, revizyonist partinin "reformist" kanadından olan Başbakan M. Nemeth'ın IMF'nin dayattığı reçete uyarınca 1990 yılı içinde alınacağını belirttiği kemer sıkma önlemlerini açıklıyordu. Dergiye göre bu reçete, zararda olan elli işletmenin kapatılmasını, devlet sübvansiyonlarının yüzde 20 oranında azaltılmasını ve eşit bütçe yapılmasını öngörüyor. Sübvansiyonların azaltılmasının, yiyecek fiyatlarının yüzde 25 oranında yükselmesine, işsiz sayısının 25 binden 100 bine çıkmasına yolaçacağı sanılıyor. Ayrıca, Macaristan'ın COMECON ülkelerine yaptığı dış satımı yüzde 20 oranında azaltması ve bu ürünleri Batı ülkelerine satması hedefleniyor. Böylece halkın boğazından kestiği lokmalarla 1990 yılında IMF'ye 1.5 milyar dolar borç faizi ödeyecek olan Macar revizyonist burjuvazisi, karşı-devrimci, halk düşmanı ve emperyalist uşağı yüzünü bir kez daha gösteriyor.

40. Aslında Bulgaristan'ın yaşadığı ekonomik, siyasal ve ideolojik bunalımın kökenlerinin 1960'lı yıllara dek uzandığını bürokratik

burjuvazinin temsilcileri de kabul ediyorlar. Örneğin, Bulgaristan Bilimler Akademisinden Prof. Kristyu Petkov 'Yabancılaşmanın Nedenleri' başlıklı makalesinde şöyle diyordu:

"... Fakat yabancılaşma bizim toplumumuzda ilkin ekonomik alanda doğdu. İlk belirtileri 1960'lı yıllarda ortaya çıkarken, yolsuzluğun, kötü yönetimin, işçiler arasında 'işten kaçmanın' ve işyerinde edilgenliğin yaygın olduğu 1970'li yıllarda yığınsallaştı. Bunun Bulgaristan'da son 10-15 yıldaki ekonomik büyüme hızlarının düşmesinin asıl nedenlerinden biri olduğunu düşünüyorum." (**Dünyaya Bakış**, Aralık 1989, s. 70)

41. 1989 yılına ait aşağıdaki dış ticaret verilerinden de görülebileceği üzere Romanya'nın dış ticareti genellikle COMECON dışındaki ülkelerle yapılmaktaydı. Rakamlar, Romanya'nın dış ticaret ilişkileri açısından kapitalist Batı'ya Polonya ve Macaristan'dan bile daha fazla bağımlı olduğunu dolaylı bir biçimde göstermektedir.

Bazı COMECON ülkelerinin dış ticaretinin COMECON ülkeleriyle yaptıkları dış ticarete oranı (yüzde)

	Romanya	Polonya	Macaristan	SB	D.Almanya	Çekos.	Bulgaristan
Dışsatım	35	41	45	49	72	73	81
Dışalım	34	40	44	54	64	73	...

42. 'We Do Not Lead Our Homeland Into Revisionist Traps', **Reflections on China**, s. 499.

43. 1990 Ocak'ında Avrupa gezisini sürdüren Japonya Başbakanı T. Kaifu, daha önce 1.85 milyar dolar "yardım"da bulunacaklarını ilan ettiği Polonya ve Macaristan'ı da ziyaret etti. Kaifu'nun, pazar ekonomisini benimsemeleri ve yabancı yatırımlarını korumaları durumunda, Japon sermayesinin diğer Doğu Avrupa ülkelerine de gelebileceğini söylediği belirtiliyor. Bu arada Suzuki firmasının,Macaristan'da yılda 100.000 otomobil üretecek bir montaj fabrikası kurulması için bu ülkeyle 140 milyon dolarlık bir anlaşma imzaladığı açıklanırken, Polonya Dış Ticaret Bakanının "Varşova'nın Japon kapitalinin Avrupa'ya yönelişinde gerçek bir köprübaşı olabileceği"ni söylediği kaydedildi.

44. Temel bilimler alanındaki ve teknolojinin bazı branşlarındaki (uzay endüstrisi, askeri ve nükleer endüstri, tıp teknolojisi vb.) yüksek düzeyi, yetişmiş insangücü, geniş doğal kaynakları vb. hesaba katıldığında -kapitalizm alanında kaldığı ve yaygın ulusal çatışmalardan ve devrimci ayaklanmalardan kaçınabildiği takdirde- SB'nin, Doğu Avrupa ülkelerini bekler gözüken sondan uzak

durabilmesi ve Batı Avrupa'nın emperyalist devletleriyle gelişme eğilimi gösteren ekonomik, ticari, siyasal, teknolojik vb.i lişkilerinden de yararlanarak yeniden güçlü bir kapitalist süper devlet durumuna gelebilmesinin, küçümsenemeyecek bir olasılık olduğu görülür.

45. 'Where Is Czechoslovakia Heading?', **Selected Works IV**, s. 467.

46. **'Sol' Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı**, s. 65.

47. Bu genellemeleri yaparken, proletarya ve halkların devrim ve sosyalizm deneyimlerinin SB'ndekine kıyasla daha (ya da çok daha) sınırlı olduğu Doğu Avrupa ülkelerinde ve aynı şekilde bu deneyimlerin SB'nin Rusya, Ukrayna ve Beyaz Rusya gibi merkezsel bölgelerine kıyasla daha (ya da çok daha) sınırlı olduğu çevre bölgelerinde burjuva ve revizyonist ideoloji ve siyasetlerin (anti-komünizmin, kapitalizm hayranlığının, dinsel gericiliğin, ulusal şovenizmin vb.) etkisinin daha yaygın ve kapsamlı olduğunu belirtmeliyiz. Revizyonist Doğu Avrupa ülkelerinde ve SB'nin çevre bölgelerinde burjuva ulusalcı ve düpedüz sağcı siyasal partiler ve hareketler, SB'nin Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya gibi merkezsel bölgelerine göre daha (ya da çok daha) güçlü gözüküyorlar. 4 ve 18 Mart'ta, SB'ni oluşturan 15 cumhuriyetin en büyüğü olan Rusya Federasyonu'nda yapılan parlamento seçimlerinde, açıkça kapitalist bir programla ortaya çıkmış olan Boris Yeltsin'in başını çektiği muhalefetin sandalyelerin ancak yüzde 23'ünü kazanması ve revizyonist SBKP'nin önemli bir başarı elde etmesi, bu partinin karşı-devrimci ve sosyal-faşist niteliğinden bağımsız olarak, Rus işçi ve emekçilerinin kendilerini devrim ve komünizmin değerlerine hâlâ bağlı duyumsadıklarının dolaylı bir göstergesi kabul edilebilir.

Ancak SB'nin merkezsel bölgelerindeki yığınların revizyonist partiye desteğinin ve bu partinin gücünün düzeyi de abartılmamalıdır. Gorbaçov'a olağanüstü yetkiler verilmesinin gerekçelerini anlatmak amacıyla 13 Mart 1990'da Sovyet Parlamentosunda yaptığı konuşmada Başbakan Rijkov'un da belirttiği gibi "Komünist Partisinin gücü sönmektedir." ve güçlü başkanlık da işte bu koşullarda "... bir otorite boşluğunun oluşmasını önlemek" için alınmış zorunlu bir önlemdir.

48. Lenin'in son derece doğru bir biçimde belirttiği gibi,

"Halk, değişik ahlaksal, dinsel, siyasal ve toplumsal anlatımların, demeçlerin ve vaatlerin ardında herhangi bir sınıfın tikel çıkarlarının yattığını anlamayı öğreninceye değin her zaman siyasal aldanmanın ve kendi kendini aldatmanın ahmak bir kurbanı olarak kalmıştır ve kalmaya da devam edecektir."(Aktaran, Enver Hoxha, **Yugoslav**

"Self-Administration"- A Capitalist Theory and Practice, s. 100-101.

49. Burjuva demokrasisine ve ona ilişkin yanılgı ve önyargılara karşı en kararlı ve en uzlaşmaz savaşımı sürdürmüş olan Lenin, buna karşın bu devlet biçiminin kapitalizm altında işçi sınıfının bilinçlendirilmesi, örgütlendirilmesi ve burjuvaziye karşı savaşımının geliştirilmesi için en elverişli rejim olduğunu asla gözardı etmiyordu. Örneğin O, "Marksizm ve Revizyonizm" adlı makalesinde,

"Parlamentarizm karşılaştırılamayacak kadar büyük halk yığınlarının, siyasal olaylara eskisine göre daha etkin bir biçimde katılmasıyla aydınlanmasına ve örgütlenmesine yardımcı olmak yoluyla, örneğin bunalımların ve siyasal devrimlerin ortadan kalkmasını hazırlamıyor, tersine bu devrimler sırasında iç savaşın son derece sertleşmesine neden oluyor." diyordu. Gene O, ***Devlet ve İhtilal*** *adlı yapıtında şunları belirtiyordu:*

"Biz, proletarya için kapitalist rejimde en iyi devlet biçimi olarak demokratik cumhuriyetten yanayız; ama unutmaya da hakkımız yoktur ki, hatta en demokratik burjuva cumhuriyetinde bile, halkın nasibi, ücretli kölelikten başka bir şey değildir." (s. 31)

50. **Üçüncü Enternasyonal Konuşmaları,** s. 52-53

51. Örneğin, anarşist, ekolojist ve burjuva-demokratik düşüncelerin, dozu epey zayıflatılmış bir Marksizm-Leninizmle sentezini yapmaya çalışan SB'ndeki Obshchina (Tarihsel-politik klüp) adlı örgüt merkezselciliği reddederek kendisini, "çatısı altındaki seksiyonların konfederatif birliği" olarak ilan etmekte ve deklarasyonunda,

"İşçiler için demokrasinin özyönetimin, politik ve ekonomik özgürlüğün olmadığı bir sosyalizm içi boşaltılmış bir kavram haline geliyor." dedikten sonra, "Politik yaşamda ve üretim alanlarında özyönetim kavramının güçlendirilmesi"ni, "üretimin planlamasını tamamen üreticilere ve onların kollektif bilincine bırakmak" gerektiğini savunmaktadır. Gene SB'ndeki Moskova Yeni Sosyalistler Komitesi'nin açıklamasında, bu örgütün

"... *yerel düzeyde ve işletme düzeyinde emekçilerin gerçek öz örgütlenmelerini oluşturarak ve üretim araçları üzerinde tasarrufta bulunma yetkisini emekçilerin oluşturacağı kollektif organlara aktarılmak üzere, çeşitli düzeylerde kurulacak konseylere vererek, egemen nomenklaturanın* ***iktidarını ve mülkiyetini*** *tasfiye etmeyi* ...'hedeflediği ve "Bireyin çıkarlarının ne plan baskısına, ne de pazar ve kâr mantığına kurban edilmemesi gerektiği..." ileri

sürülmektedir. Demokratik Almanya'daki Birleşik Sol Girişim'in platformunda ise, "Bireysel ve kollektif hak ve özgürlüklerin BM İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uyarlı olarak güvencelenmesi", "Tüm ekonomik faaliyetlerin gerçekten toplumsallaştırılması için üreticilerin özyönetiminin inşası" ve "siyasal ve düşünsel çoğulculuk; bunun yanısıra özgürlükçü sosyalist anayasa temelinde çok partililik" gibi motifler yer alıyor. Polonya'da 1988'de kurulan Polonya Sosyalist Partisi (Demokratik Devrim) adlı örgüt de benzer tezler savunuyor. Bu örgütün görece güçsüz sol kanadının temsilcilerinden J. Pinior, kendisiyle yapılan bir söyleşide, "... bir yandan toplumsallaştırılmış ekonomiyi, öte yandan da doğrudan siyasal demokrasiyi gerektiren sosyalist, özyönetici bir alternatif'i savunduklarını söyledikten sonra şöyle devam ediyordu:

"Bizim projemiz ise hem kapitalizmi, hem de Stalinizmi reddetmekte ve kıtasal bir boyutta özyönetimci bir sosyalist alternatifi geliştirmeyi hedeflemektedir." Eklemeye gerek yok ki, yalnızca Polonya'lılarda değil, bu ve benzeri hareket ve örgütlerin hemen hepsinde "Stalinizm"in eleştirisi, SB ve Doğu Avrupa'daki proleter diktatörlüğü ve sosyalist inşa teori ve pratiğinin bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde revizyonist/sosyal-faşist diktatörlüklerle özdeşleştirilmesi ve bürokratik burjuva klikler, emperyalistler ve her renkten burjuva ideologlarınca kah açıkça, kah sinsice beslenen, desteklenen ve kışkırtılan bir anti-Stalinizm damarı da bulunuyor. Proletaryanın, kendisini ezen ve sömüren egemen sınıfa karşı savaşımının henüz keskinleşmediği ve devrimci öncüsünü oluşturamadığı bugünkü koşullarda, uzun bir hareketsizlik ve siyasal kış uykusu döneminden sonra yeni yeni ortaya çıkmakta olan ve çoğunlukla küçük burjuva aydınlarınca yönetilen devrimci çevrelerin ve hatta işçi sınıfının görece ileri öğelerinin böylesi anti-Marksist, anarko- sendikalist ve burjuva demokratik renkler taşıması anlaşılabilir ve devrimci siyasal muhalefetin çocukluğuna, hatta bebekliğine verilerek "hoşgörülebilir." Ancak, bu, sözkonusu yanlış ve anti-Marksist anlayışlara karşı **daha bugünden** yoğun ve kesintisiz bir ideolojik savaşım verilmesi ve proletaryanın ve diğer emekçilerin devrimci sınıf ve yığın eyleminin gelişmesine koşut olarak hızla gerici bir niteliğe bürünecek ve kırılıp atılması gereken köstekler durumuna gelecek olan bu düşünce ve yaklaşımlara ilişkin olarak doğru bir ideolojik-siyasal tavır belirlenmesi gereğinin yadsınması ya da unutulmasına yolaçmamalıdır.

52. Litvanya, Estonya ve Moldavya gibi ulusal hareketin güçlü ve SB'nden ayrılma eğiliminin yoğun olduğu yerlerde azınlıktaki Rus işçilerinin

ezilen ulus ya da milliyetin haklı istemlerine enternasyonalist bir ruhla destek vermek yerine, Rus bürokratik burjuvazisinin onları zorla SSCB sınırları içinde tutmaya yönelik siyasetine alet olması ve Azerbaycan'a yapılan sosyal-faşist askeri müdahaleye olduğu gibi Litvanya'daki kaba güç gösterisine karşı çıkmaması ve tersine yapuğı grev ve gösterilerle açıkça Sovyet revizyonist kliğinin yanında yer aldığını göstermesi bu gerici ve şovenist tavrın tipik bir örneğidir.

53. Aktaran Stalin, **Marksizm, Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu**, s. 244.

54. Lenin şöyle diyordu:

*"Sömürgelerde ve Avrupa'da küçük milliyetlerin ayaklanmaları olmaksızın, **bütün önyargılarıyla** küçük burjuvazinin bir kesiminin devrimci patlamaları olmaksızın siyasi bilince varmamış proleter ve yarı-proleter yığınların toprak ağaları, kilise ve krallığın baskısına karşı, milli baskıya karşı hareketleri olmaksızın sosyal devrimin **mümkün olabileceğini** sanmak, **sosyal devrimi reddetmektir.** Sanki bir ordu bir yerde safa girecek, 'biz sosyalizm istiyoruz' diyecek, bir başka ordu bir başka yerde safa girecek, 'biz emperyalizmden yanayız' diyecek ve bu, sosyal devrim olacak! Ancak böylesine gülünç ve böylesine kakavan bir görüşe sahip olanlar İrlanda ayaklanmasına 'putsch' dur diye kara çalabilirler.*

Kim ki 'saf' bir sosyal devrim beklemektedir, asla muradına ermeyecektir. Böyleleri devrimin ne olduğunu anlayamamış lafta devrimcilerdir." (**Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri**, s. 226)

KRONOLOJİ

1938

10 Nisan Nazi Almanyası'nın Avusturya'yı ilhakı.

30 Eylül Çekoslovakya'nın İngiliz ve Fransız emperyalistlerince Almanya'ya peşkeş çekilmesini getiren teslimiyetçi Münih komplosu.

1939

7 Nisan Arnavutluk'un İtalyan faşistlerince işgali.

Nisan İspanya İç Savaşının faşistlerin zaferiyle sona ermesi.

23 Ağustos SSCB ile Almanya arasında Saldırmazlık Paktı imzalandı.

1 Eylül Almanya'nın Polonya'ya saldırması; İkinci Dünya Savaşının başlaması.

1940

22 Haziran Fransa, Almanya'nın işgaline girdi.

Ağustos Letonya, Estonya ve Litvanya SSCB'ne katıldılar.

30 Kasım Fin-Sovyet Savaşı başladı.

1941

1 Mart Bulgaristan faşist bloka katıldı.

Nisan Yugoslavya'nın Almanlarca işgali.

22 Haziran Almanya SSCB'ne saldırdı.

8 Kasım Arnavutluk Komünist Partisi kuruldu.

1943

1 Şubat İkinci Dünya Savaşının dönüm noktasını oluşturan Stalingrad zaferi kazanıldı.

9 Haziran Komintern feshedildi.

Kasım	ABD, SSCB ve İngiltere'nin katıldığı Tahran Konferansı toplandı.
	1944
9 Eylül	Bulgaristan'ın Nazi işgalinden kurtuluşu.
29 Kasım	Arnavutluk'un Nazi işgalinden kurtuluşu.
Aralık	Macaristan'ın Nazi işgalinden kurtuluşu.
	1945
4-11 Şubat	ABD, SSCB ve İngiltere'nin katıldığı Yalta Konferansı yapıldı.
8 Mayıs	İkinci Dünya Savaşı sona erdi.
15 Mayıs	Yugoslavya'nın Nazi işgalinden kurtuluşu.
6-9 Ağustos	Hiroşima ve Nagazaki kentlerine atom bombası atıldı.
	1946
31 Ocak	Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşu.
21-22 Nisan	Almanya Sosyalist Birlik Partisi kuruldu.
	1947
Ekim	Kominform kuruldu.
4 Kasım	Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşu.
Aralık	Romanya Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşu.
	1948
Ocak	Romanya İşçi Partisi kuruldu.
3 Nisan	ABD, Marshall Planını başlattı.
9 Mayıs	Çekoslovakya Halk Cumhuriyeti kuruldu.
Haziran	Macaristan Emekçi Halk Partisi kuruldu.
4 Temmuz	Yugoslav revizyonistleri Kominform'dan atıldılar.
22 Ağustos	Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti kuruldu.
Eylül	Almanya Federal Cumhuriyeti kuruldu.
Aralık	Polonya Birleşik İşçi Partisi kuruldu.
	1949
4 Nisan	NATO kuruldu.
Ağustos	Macaristan Halk Cumhuriyeti kuruldu.
1 Ekim	Çin Halk Cumhuriyeti kuruldu.
10 Ekim	Alman Demokratik Cumhuriyeti kuruldu.

	1950
Haziran	Kore savaşı başladı.
	1952
5-15 Ekim	SBKP (B) 19. Kongresi yapıldı.
	1953
5 Mart	J.V. Stalin öldü.
17 Haziran	Demokratik Almanya'da karşı-devrimci karışıklıklar.
27 Temmuz	Kore'de ateşkes sağlandı.
	1955
Nisan	Kominform feshedildi.
Mayıs	Varşova Paktı kuruldu.
	1956
14-25 Şubat	SBKP 20. Kongresi yapıldı.
28 Haziran	Polonya'nın Poznan kentinde karşı-devrimci karışıklıklar.
23 Ekim	Macaristan'da karşı-devrimci ayaklanmanın başlaması.
	1957
16-19 Kasım	Komünist Partilerinin Moskova'da yapılan uluslararası konferansı.
	1959
1 Ocak	Küba Devrimi zafere ulaştı.
27 Ocak 5 Şubat	SBKP'nin "Komünizmin Mimarları Kongresi" diye anılan 21. Kongresi yapıldı.
	1960
Kasım	81 Komünist ve İşçi Partisinin katıldığı uluslararası konferans.
	1961
13-20 Şubat	AEP 4. Kongresi yapıldı.
30 Temmuz	Kübalı karşı-devrimcilerin yenilgiyle sonuçlanan Domuzlar Körfezi çıkarması.
17-31 Ekim	SBKP 22. Kongresi yapıldı. Kongrede Stalin'e, AEP'ne ve ÇKP'ne açıkça saldırıldı.
Aralık	SSCB, Arnavutluk'la diplomatik ilişkilerini ve ona yaptığı yardımı kesti.

1962

Haziran SB'nin Novoçerkask kentinde çok sayıda işçinin askeri birliklerce öldürülmesiyle sonuçlanan gösteriler yapıldı.

Ekim ABD-SSCB ilişkilerini gerginleştiren Küba bunalımı.

1964

15 Ekim Kruşçev görevden uzaklaştırıldı. SBKP Birinci Sekreterliğine Brejnev, başbakanlığa ise Kosigin getirildi.

1965

10 Kasım Çin'de Büyük Proleter Kültür devrimi başladı.

1966

29 Mart-6 Nisan SBKP 23. Kongresi yapıldı.

1-8 Kasım AEP 5. Kongresi yapıldı.

1968

Ocak Macaristan'da **Yeni Ekonomik Mekanizma** olarak anılan ekonomik "reform" önlemleri yürürlüğe girdi.

5 Ocak Dubçek, Novotny'nin yerine Çekoslovakya KP Birinci Sekreteri oldu.

21 Ağustos Çekoslovakya Varşova Paktı güçlerince işgal edildi.

1969

Kasım Helsinki'de ABD-SSCB arasında stratejik silahların sınırlandırılması görüşmeleri (SALT) başladı.

1970

Aralık Polonya'da besin maddeleri fiyatlarının arttırılmasına karşı gelişen grevler üzerine Gomulka, yerini Gierek'e bıraktı.

1971

1-7 Kasım AEP 6. Kongresi yapıldı.

1972

21 Şubat ABD Başkanı Nixon Çin'i ziyaret etti.

1975

17 Nisan Kamboçya'da Kızıl Kmerler Pnom Penh'e girdi.

30 Nisan Vietnam'da Ulusal Kurtuluş Cephesi birlikleri Saygon'u ele geçirdi.

9 Mayıs	Laos'ta Pathet Lao birlikleri ülkeyi bütünüyle kurtardılar.
1 Ağustos	Brejnev Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Sonuç Belgesini imzaladı.
	1976
Şubat	SBKP 25. Kongresi toplandı.
Haziran	Polonya'da işçilerin besin maddelerine yapılan zamlara karşı gösterileri.
9 Eylül	Mao Zedung öldü.
1-7 Kasım	AEP 7. Kongresi yapıldı.
28 Aralık	Sosyalist Halk Cumhuriyeti adını alan Arnavutluk'un yeni Anayasası kabul edildi.
	1977
12-18 Ağustos	Çin KP'nin, Kültür Devrimini resmen sona erdiren 11. Kongresi yapıldı.
25 Ekim	SSCB'nin yeni Anayasası kabul edildi.
	1978
7 Temmuz	AEP'nin, revizyonist çizgisini eleştirmesi üzerine, Çin, Arnavutluk'a yapmakta olduğu yardımı kesti.
Aralık	Vietnam Kamboçya'yı işgal etti.
	1979
Ocak	Politbüro üyesi de olan KGB şefi Andropov ve yandaşları, yozlaşma, bürokratizm ve kötü yönetimden sorumlu gördükleri Brejnev, Çernenko ve diğerlerine karşı bir savaşım başlattılar.
Şubat	Çin, Vietnam'a saldırdı; İran'da Şah yönetimi devrildi.
Haziran	Carter ile Brejnev SALT anlaşmasını imzaladılar.
19 Temmuz	Nikaragua'da Sandinistler iktidarı ele geçirdi.
27 Aralık	SB, Afganistan'ı işgal etti.
	1980
22 Eylül	Polonya'da Dayanışma Sendikası kuruldu.
	1981
1-7 Kasım	AEP 8. Kongresi yapıldı.
13 Aralık	Polonya'da askeri darbe ve sıkıyönetim ilanı.
	1982

10 Kasım	Brejnev öldü.
12 Kasım	Andropov SBKP Genel Sekreteri oldu.
	1983
Haziran	Andropov köklü ekonomik "reform"lar yapılmasının zorunlu ve kaçınılmaz duruma geldiğini açıkladı.
Temmuz	Polonya'da sıkıyönetim kaldırıldı.
	1984
9 Şubat	Andropov öldü
13 Şubat	Çernenko SBKP Genel Sekreteri oldu.
	1985
10 Mart	Çernenko öldü.
11 Mart	Gorbaçov oy çokluğuyla genel sekreterliğe getirildi.
11 Nisan	Enver Hoca öldü.
27 Eylül	N. Rijkov başbakanlığa getirildi
	1986
14 Şubat	SBKP 27. Kongresi toplandı.
Nisan	Bulgaristan KP'nin, ekonomik "reform"ları yürürlüğe koyan 13. Kongresi toplandı.
3-8 Kasım	AEP 9. Kongresi yapıldı.
Kasım	Gorbaçov, ABD Başkanı Reagen'la Reykjavik'te ikinci kez buluştu.
	1987
Mayıs	Polonya'yı ziyaret eden Gorbaçov, Çavuşesku'ya "reform" yapmasını salık verdi.
15 Kasım	Romanya'nın Braşov kentinde işçiler rejim aleyhinde gösteriler yaptılar.
Aralık	Reagan ile Gorbaçov, orta menzilli füzelerin (INF) kaldırılmasını öngören bir anlaşma imzaladılar.
	1988
28 Şubat	SB'nde Azerilerle Ermeniler arasında çatışmalar başladı.
2 Nisan	J. Kadar MSİP Genel Sekreterliğinden alındı.
15 Mayıs	ABD ve SSCB, Sovyet askerlerinin 6 ay içinde Afganistan'dan çekilmesi için anlaşmaya vardılar.
	1989
Mart	SB'nde 2250 üyeli Halk Temsilcileri Kongresi seçimleri

	yapıldı. Gorbaçov devlet başkanlığına getirildi
17 Nisan	Dayanışma Sendikası yeniden yasal statü kazandı
15 Mayıs	Gorbaçov'un Çin'i ziyareti ve bu ülkede rejim eleştirisi gösterilerin başlaması.
17 Mayıs	PBİP Katolik Kilisesini resmen tanıdı.
Haziran	Özbekistan'da Özbek-Mesket çatışması.
4-18 Haziran	Polonya'da Dayanışma'nın zaferiyle sonuçlanan parlemento seçimleri.
5 Haziran	Pekin'de Tiennanmen katliamı. 7000 kişi öldü.
18-20 Haziran	Kazakistan'da etnik karışıklıklar.
Temmuz	SB'nde 700 bin kömür işçisinin katıldığı grevler.
19 Ağustos	Polonya'da T. Mazowiecki başbakanlığa atandı.
6 Ekim	Macaristan Sosyalist İşçi Partisi adını Macaristan Sosyalist Partisi olarak değiştirirken Macaristan Halk Cumhuriyeti'nin adı da Macaristan Cumhuriyeti olarak değiştirildi.
9 Ekim	SB'nde bazı önemli kısıtlamalarla grev hakkı kabul edildi.
10 Ekim	Gorbaçov'un Demokratik Almanya'yı ziyareti ve bu ülkede rejim-karşıtı gösterilerin yoğunlaşması; Honecker'in yerini Krenz'e bırakması.
25 Ekim	Gorbaçov, Helsinki'de Brejnev Doktrininin gömüldüğünü açıkladı.
4 Kasım	Demokratik Almanya'da gösteriler üzerine hükümet istifa etti ve başbakanlığa H. Modrow getirildi.
9 Kasım	Demokratik Almanya Berlin Duvarını açtı.
10 Kasım	Bulgaristan'da Mladenov devlet başkanı oldu.
20 Kasım	Romanya KP'nin 14. Kongresi başladı.
27 Kasım	Çekoslovakya'da genel grev.
Kasım	Çekoslovakya'da Yurttaş Forumu kuruldu.
4 Aralık	Bush'la Gorbaçov'un katıldığı Malta doruk toplantısı yapıldı.
16-17 Aralık	Romanya'da rejim-karşıtı gösteriler ve çatışmalar.
19-20 Aralık	ABD Panama'yı işgal etti.
25 Aralık	Çavuşesku ve eşi öldürüldü. Romanya'da iktidar Ulusal

Kurtuluş Cephesi'nin eline geçti.

28-29 Aralık Çekoslavakya'da revizyonistlerin hükümet içinde azınlığa düşmelerinden ve Husak'ın devlet başkanlığından ayrılmasından sonra Dubçek meclis başkanı, Havel ise devlet başkanı oldu.

Aralık Bulgaristan'da çeşitli muhalefet örgütleri birleşerek Demokratik Güçler Birliği'ni kurdular.

1990

1 Ocak Polanya'da hükümet zlotinin devalüe edilmesini, sübvansiyonların kaldırılmasını, devlet işletmelerinin özelleştirilmesini içeren IMF önlem paketini yürürlüğe koydu.

19-20 Ocak Sovyet birliklerinin Azarbaycan'ı işgali sırasında yüzlerce kişi öldü.

27 Ocak PBİP kendisini feshetti.

Ocak Yoguslavya'da çok partili sisteme geçme kararı alındı.

Ocak Tacikistan'daki çatışmalarda çok sayıda kişi öldü ve yaralandı.

7 Şubat SBKP MK toplantısında Partinin öncü rolüne ilişkin Anayasa hükmünün kaldırılması ve üretim araçlarında özel mülkiyet hakkı kabul edildi.

28 Şubat SB'nde Yüksek Soyvet toprağın babadan oğla geçmesine olanak veren Toprak Yasasını kabul etti ve cumhuriyetlerin Birlik'ten ayrılmalarına olanak vereceği ileri sürülen yasa tasarısını görüşmeye başladı.

11 Mart Litvanya SB'nden ayrılmayı kararlaştırdı.

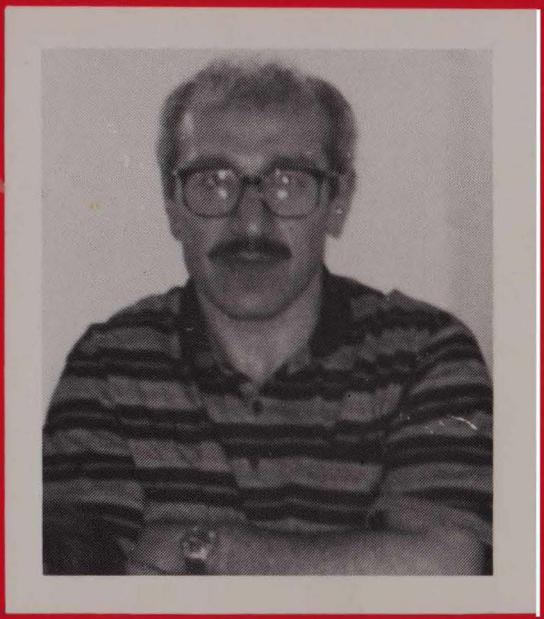
11 Mart Macaristan'daki Sovyet askerleri ülkelerine dönmeye başladılar.

18 Mart Demokratik Almanya'da yapılan seçimlerin ilk turunu sağcı Almanya İçin Bağlaşma kazandı.

3 Nisan Bulgaristan Komünist Partisi adını Bulgaristan Sosyalist Partisi olarak değiştirdi; özel girişimden ve "demokratik" bir sosyalizmden yana olduğunu açıkladı.

20 Mayıs Romanya'da yapılan seçimleri iktidardaki Ulusal Kurtuluş Cephesi kazandı.

24 Mayıs SB'nde Yüksek Sovyet'e sunulan yasa tasarısına göre ülkede "kontrollü pazar ekonomisi"ne geçiş öngörüldü.

Garbis ALTINOĞLU

1946 yılında -Amasya'da- doğdu. İlköğretimini Amasya'da, Ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra girdiği Boğaziçi Üniversitesi'nin İş İdaresi ve İktisat Okulu'ndan mezun oldu. 12 Mart döneminde iki yılı aşkın bir süre cezaevinde yattıktan sonra 1974 affıyla salıverildi. 12 Eylül döneminde TKP/ML Hareketi'nin yöneticilerinden olduğu gerekçesiyle yargılandığı Adana Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Nolu Askeri Mahkemesince idam cezasına çarptırıldı ve cezası Askeri Yargıtayca onandı. Kendisi halen Gaziantep Özel Tip Cezaevinde kalmaktadır.